

ist nicht für

B. N.
152.

Xk. 52.

COLLECTIO
OPVSCVLORVM
SELECTORVM

A D
MEDICINAM FORENSEM
SPECTANTIVM

CV RANTE

DR. IOAN. CHRIST. TRAVGOTT
SCHLEGEL

CELS. COMIT. REGN. DESCHOENBVRG-WAL-
DENBVRG CONSIL. ET ARCHIATRO, DYNA-
STIARVM WALDENBVRG ET LICHTEN-
STEIN & C. PHYSICO ORDINAR.

VOL. IV.

LIPSIÆ

IMPENSIS CAR. FRIDER. SCHNEIDER.

1789.

h

COLLECTIO
OPUSCULORVM
SELECTORVM
AD
MEDICINAM FORENSEM
SPECTATIVAM

ROSEN. FRIED.
UNIVERS.
ZUHALLE

Dr. JOHANN
CELS. GOMM.
DENSBURG CONSIL. ET ARCHIATR. BYVA-
STADTUM WÄNDENBURG ET LICHTEN-
BERG. &c. PHYSICO ORDINAR.

NO. 11.

LIPSIÆ

IMPRINT. CAR. FRIDER. SCHNEIDER

VIRO
ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO
CELEBERRIMO
IOANNI EHRENFRIED
P O H L

PHILOSOPHIAE ^{et} MEDICINAE
DOCTORI

SERENISSIMI ELECTORIS SAXONIAE
CONSILIARIO AVLICO ATQVE ARCHIATRO,
BOTANICES IN ACADEMIA LIPSIENSI PROFESSO-
RI, FACVLTATIS MEDICAE ASSESSORI SOCIE-
TATIS NATVRAE CVRIOSORVM ET OE-
CONOMICAE LIPSIENSIS MEM-
BRO &c.

HOCCE VOLVMEN QVARTVM

D. D. D.

VNAQVE

SE RESQVE SVAS DE MELIORI NOTA
COMMENDAT

E D I T O R.

ILLUSTRI EXCELLENTISSIMO
CELEBRISSIMO
IOANNI EHRHARTO
P O H L

PHILOSOPHIAE AC MEDICINAE
DOCTOR
SERENISSIMI ELECTORIS SAXONIAE
CONSILIARIO AULICO ET ARGUMENTO
POTESTATIS IN LEGIBUS ALEXANDRI PRINCIPIS
ET ALEXANDRI PRINCIPIS ALEXANDRI PRINCIPIS
STATIS NATURAE ET MORUM IN DEO
CONCORDIAE LINGUAE SAEPE
HOC OEL

MOSCE VOLUNTARI QUARTAM

SE HUSQUE DE MELIORI NOTA
COMPLURIMIS

A. D. 1707

CONSPECTVS

Contentorum

Voluminis Quarti.

XIX.

Dr. *Ern. Gortl. Bose*, Progr. de diagnosi veneni
ingesti et sponte in corpore geniti. Lipsi.
1774. Pag. 1.

XX.

Dr. *I. Dan. Merzger*, Progr. de veneficio cau-
te diiudicando Regiomonti, 1785. 17.

XXI.

XXI.

Dr. Ern. Gottl. Bose, diss. de vulnere per se
lethali homiendam non excusante. Lips. 1758.
Resp. Ioann. Christ. Müller. : : Pag. 26.

XXII.

Dr. Ern. Gottl. Bose, Progr. de sugillatione in
foro caute diiudicanda. Lips. 1773. 67.

XXIII.

Dr. Phil. Com. Fabricii, Progr. quo causae
infrequentiae vulnorum lethaliū prae minus
lethiferis ex fabrica corporis humani anatō-
mica et situ partium praecipue eruuntur.
Helmst. 1753. 79.

XXIV.

Dr. Joan. Ern. Hebenstreit, Progr. de corpo-
re delicti, medici secantis culpa, incerto.
Lips. 1773. 97.

XXV.

Dr. Christ. Gottfried. Gruneri, diss. de causis
me.

melancholiae et maniae dubiis in medicina fo-
rensi caute admittendis. Iena, 1783. Resp.
Martin, Ludov. Wittwerk. Pag. 110.

XXVI.

Dr. Burchard. Dav. Mauchart, diss. de lethali-
te per accidens. Tubing. 1750. Resp. Sigism.
Palm. 140.

XXVII.

Dr. Ioan. Guilielm. Werner, diss. qua evincitur,
medicinam forentem praeter differentiam, vul-
nera in absolute lethalia et per accidens di-
stinguentem, nullam prorsus agnoscere, Regio-
monti, 1750. Resp. Dav. Schulz. 172.

XXVIII.

Dr. Ioan. Torkos, diss. de renuntiatione lethali-
tatis vulnerum ad certum tempus haud ad-
stringenda, Göttingae, 1756. 200.

XXIX.

Dr. Ioan. Bernard. Schnobel, diss. de partu
fero.

ratino in medicina forensi temere nec affir-
mando nec negando. Ienae, 1786. Pag. 232.

XXX.

Dr. Ant. Guilielm. Plaz. Progr de foltris. Lipsiae
1768. 268.

XIX. DR.

XIX.

DR. ERNESTI GOTTLOB BOSE

Progr.

De

Diagnosi veneni ingesti et sponte in corpore geniti.

Lipſiæ, 1774.

Multa ſunt et graua ſæpe, quæ corpus humanum vehementer adfligunt, incommoda, et ex iis haud pauca, quæ destructionem eius et mortem moliuntur atque producunt. Maximum itaque crimen illud cenſendum eſt, quod dolose, ſani alias corporis, integritatem et præmeditato quidem conuellere ſtudet conſilio, eo quidem modo, vt de vita illud periclitetur. Hinc in veneficos etiam antiquis iam temporibus animaduерſum eſt, noſtrisque pariter legibus ſeu-

A

ris

ris cauetur, ne quis impune culpa talis reus existat. Eo maiorem hinc medicis curam adhibendam esse apparet, ut certis constet notis, causam mortis in veneni vim coniciendam esse. Etsi vero manifesta esse creduntur indicia, quae veneficium praegressum declarant, studiosior tamen eorum peruestigatio non parum ambiguitatis relinquit, quae magna demum cum difficultate tollatur. In primis, quod plenior observatio docuit, aequae in ipso corpore nasci posse mutationes, quae ex omni parte similes sint iis, quae post venenum datum aut adsumtum sequi deprehenduntur. Qua propter haec nobiscum perpendentes, in data hac scribendi opportunitate non incongruum esse duximus, diagnosin, si fieri potest, certam efficere, qua veneni accepti aut intus sponte geniti differentia pateat.

Multiplex quidem vis venenorum esse deprehenditur, multiplex etiam, quae ex diuersitate indolis eorum nascitur corporis corruptio, omne tamen id, quod corpori nostro applicatum, in exigua admodum mole perniciosos producit et letales effectus, hac denominatione significatur. Accedit etiam, ut diu in corpore nec lateat nec quiescat, sed protinus inusitatas quasdam turbas, easque vehementes excitet. Illorum namque venenorum, quae lenta dicuntur, quamuis deleteria sua virtute vitae certo inimica sunt, agendi ratio et obscura est, et in foro quoque ex effectibus solis, in cadauere obseruan-

uandis, obscure illa elucescunt. Etenim morbos inde chronicos produci videmus, quibus tamen et aliae variae causae dant originem, aegre enucleandae et ex praegressis demum conditionibus, collectis atque inter se comparatis intelligendae, inter quas malitiosi rei propriam confessionem praecipuam esse futuram opinamur.

Eti itaque in celerrima et nocentissima actione, cui nulla alia praedisponens antecesserit, signum evidens haberi dicitur, quod certitudinem accepti veneni faciat, ita tamen parum convenire naturae rei hanc opinionem demonstrabimus, ut pro vniuersali adsumi nequeat: quod vero adeo est necessarium, ut in foro, ex ambigua conditione de dolo aut culpa tum peregrini, tum illius, qui pro autochiro habetur, certi quid alias decerni non possit. Interim complicatae admodum causae sunt, quae corpus humanum infestant, quae singulae satis efficaces, coniunctae eo maiorem vim exercent, talem scilicet, quae a simplici quadam vel plane non, vel eo certe modo non produceretur, quo pro ratione factae coniunctionis furere deprehenduntur. Omnes eas nosse decet medicum, trutinare singulas et coniunctas rimari atque aestimare, quò constet, num effectus obseruati illis adscribi possint, nec ne. Sunt deinceps conspicuae quaedam et luculentae sequelae, quarum causam

et originem inuenire difficillimum, quam ignari et desidiosi scrutatores magicis artibus adscribere potius, scindentes magis ac soluentes nodum, malunt, quam indefessa cura de vero conuinci. Ea tandem corpora naturalia, quae per se venenae esse iudicantur, non raro salutarem edunt effectum, dummodo cum aliqua prudentiore sollicitudine adhibeantur, ut exinde relativam eorum, ut dicunt, potentiam esse appareat, siquidem peculiaris etiam corporis dispositio aliquando ad augendam dati pharmacifacultatem non parum contribuat. Cuncta quidem haec momenta ita comparata sunt, ut molestiam non solum, sed laboris etiam plenam reddant disquisitionem, quum ipsa denso sub velo abscondatur veritas. Quibus si addiderimus subtilem et penetrantem nonnullorum venenorum vim haud raro in nervos agere eosque subito adficere, denuo nouum difficillimae indagationis fontem detegimus. Latentia porro grauium nonnunquam morborum miasmata diu in corpore oberrare sine luculento effectu constat; quae excitata demum fauente occasione multum agitantur et suo renisu morbos vix praeuifos et inopinatos progenerant, qui ex tyrannide, quam exercent, pro talibus habentur, quae ex veneno prouenerint. Tot ergo tantaeque rationes tum in facienda medicina occupatum medicum adhibendam summam solertiam sollicitant, tum in foro etiam versantem, qui ad iudicem, administrandae

dae iustitiae sacerdotem, referre eumque de certitudine corporis delicti instruere debet.

Si vero de accepto vel sumto veneno suspicio enalcitur, non ea solum bene scrutanda sunt, quae conditionem status antecedentis manifestant, id est eam, in qua ante veneni usum offendebarur illo adfectus, sed etiam, quae protinus veneni adsumptionem sequuntur et quae tandem, si idoneis remediis antidotisque a periculo vitae liberari non potuerit, in cadauere, ceu luculentiora documenta, occurrunt. In his autem momentis pluribus, praecipue, si eorum efficacia vnita consideratur, eam arbitrantur inesse veritatis probandae vim, ut omnis pene dubitationis error eripiat. Nisi tamen me omnia fallunt, facta curiosiore persequutione et collata cum experientia omnem nihilo secius ambiguitatem non deleri constabit. Volunt itaque, si quis sanus viribusque integer fuerit, quod ex facili functionum quarumcunque exercitio concluditur, subitoque assumpta aliqua re male se habeat, inde veneni accepti desumere notam a). Sed, nisi omne vitae

A 3

- a) Hae et alia, quae sequuntur, signa ad determinandam veneni certitudinem sufficere adfirmant. MICH. ERN. ETTMÜLLER in Progr. de Venenis Lips. 1729. FRID. HOFFMANN in diss. de cauta et circumspccta veneni dati accusatione Halae 1734. Item plerique medicinae forensis scriptores v. c. TEICHMEYER. Instit. med. legal. edit. FASELII Icnac

genus, omnis rerum non naturalium usus, de eo constiterit, quem praecipiti cursu morbus inuadit, nisi de vitiis diaetae tutissimus sit, nisi in corpore causam nullam fuisse sciamus, quae morbo opportuna fuerit, fallax et ieiona erit praesumptio, quod multi vulgo inter sanos referuntur, quibus iam interior labes viscera rodere coepit. Attamen, quoniam ex effectu deinceps noscitur veneni praesentia, symptomatum omnium concomitantium rationem habendam, esse sapienter praecipiunt, praesertim, si mox, postquam aliquid ingestum est, tanquam ex causa sua exoriantur. Augetur etiam metus et suspicio, si ea sit symptomatum grauitas, quae non vnam alteramque sed omnes propemodum corporis actiones adficiat atque turbet, libertatem earum non impediendo solum, sed peruersitatem etiam inducendo, quae vniuersae machinae interitum minetur. Propterea scilicet inducitur febris cum pulsus duritie, sensum magis ingravescens et in inflammatoriam tendens, qua respiratio citatior redditur, sanguis in atriis cordis accumulatur et anxietas haud leuis in praecordiis excitatur, quae difficultatem spirandi continuo grauiorem reddit. Actionum etiam animalium sequitur euident admodum mutatio

nae 1762. 4. p. 176. ipse FASELIVS. Elem. med. forens. edit. RICKMANNI Ienae 1767. p. 56. cet. Cum limitatione autem diiudicanda esse docet HEBENSTREIT Anthropolog. med. et LVDWIG Instit. med. forens.

tatio, quippe quae solent febris vehementiae semper accomodari: vertiginem, aurium tinnitum, delirium, lenia ab initio, mox atrociora redita, lipothymiam, sensuum abolitionem, spasmos, convulsiones, quod causa quaedam non deprehenditur adesse, quae in sano ante corpore tam cito et vehementer agat, ore ex veneficio proficisci iudicantur. Deinde, quae utique primario loco considerandae sunt actiones, quas naturales vocare adsolent, constantiora et certiora praebere putantur criteria, quae scilicet ex applicatione toxici, utpote quod ad ea loca ut plurimum primo defertur, gravissime adficiuntur. Hinc in faucibus ardorem, sitim ingentem, deinde cardialgiam, singultum, nauseam, vomendi conatum, ipsum vomitum, dolorem colicum, ventris inflationem magnam, cum dolore coniunctam, alui copiosam et cruentam deiectionem, aut cholerae, cui enormis accedit per oesophagum et intestinum rectum evacuation, utrinque mucosa et sanguinolenta, frigus tandem extremorum, sudores totius corporis sub his laboribus magnos et frigidos, non nisi cum ingruente debilitate summa et morte cessantes, animadvertimus, eaque mala manifestam sanae causae agentis et pertinacis culpam arguere concludimus *b)*). Dissiliri utique non possumus, inesse his conditionibus

b) Studio e collecta haec symptomata occurrunt penes TEICHMEYERVM lib. cit. cap. XX. qv. 7. p. 176.

tionibus, praesertim, si plures concurrant, pondus, quod etiam dubitatione carebit omni, si velis, in quo eae eueniunt, se venenum sumsisse, aut per alia documenta, illum tale accepisse, liquidum reddatur. Num vero, in deficientibus similibus indiciis iure praesumatur, pro praesentia grauissimorum symptomatum tentatum fuisse per veneni applicationem homicidium, alia profecto quaestio est, quam optime demum soluere potest id, quod ad euincendam veritatem ex cadaueris sectione noscitur. Hoc enim solito citius putredine corrumpitur, quae, ab omni licet defuncto non abest, in veneno enecatis tamen breuissimo intercedente temporis spatio ocyssime perentiscitur, atque facillima cuticulae secessione, foetore faciei, ventris praecipue, deinde totius corporis intumescencia manifestatur. In interioribus porro locis, si oris fauciumque inflammatio, erosio, nec non ventriculi et canalis intestinorum similis destructio, lior, gangraena, sphacelusque occurrunt, si in his etiam partibus et in superficie corporis externa liuidae, suffillataeque maculae et stigmata conspiciuntur. Inde quidem, veneni natura licet declarari non possit, eius tamen praesentem vim et noxam stabiliri, cum fiducia adseueratur. Haec itaque et simillima phaenomena tanti aestimantur, quae nec medicum quidem, iusta lance ponderantem omnia, fallere creduntur.

Vtut autem nos non latet, venenorum indolem

lein diuersam in producendis quoque symptoma-
 tibus discrepare, et multa ex his, quae a nobis
 tradita sunt, iis, quorum omnis potentia in ner-
 uos conuertitur, vel quae lentam admodum mi-
 nimorum vasculorum constrictionem producunt,
 sensimque corpus emaciant, non respondere:
 siquidem in his obstructions viscerum lentae,
 scirrhusae calculosaeque potius, quam calidae in-
 flammationes nascantur: haec tamen omnia il-
 lam sane ob rationem pathognomonica dici ne-
 queunt, quod sponte a causis morborum, cor-
 pori inhaerentibus eadem possint gigni. Quod
 enim ad sanitatem attinet, quae sine labe esse
 putatur, subito eam corrumpi quotidiana expe-
 rientia comprobatur. Nec non contagiorum et
 miasmatum morbosorum eam obseruamus frau-
 dem esse, quae subdole in corpus ingressa, illud
 celerrime deuastent. Id, quod epidemice gra-
 fiantes morbi maligni et pestilenciales confirmant,
 quare, num tales morbi regnent, aut num ille,
 in quo ob repentinam sanitatis deprauationem
 venenum accusatur, cum iis, qui eius modi mor-
 bis decumbunt, commercium habuerit, ante
 peruestigandum est. Ipsi vero hi morbi, propter
 actionis *εργον* vtrum venena dici mereantur,
 nulli quidem dubitamus, in foro autem, vbi de
 veneni, dati aut adsumti certitudine quaeritur,
 haec vtrique *λογουμαχία* locum non inuenit,
 quum alias misera medicorum fors, qui iubente
 id officio, contagia cuitare non possunt, deter-
 mina

rima euaderet. Deinde acutissimorum morborum violentia animaduertenda est, quae, uti in apoplexia et catarrho suffocatio idem valet ad mortem concitandam celerem; iridem polypus subito sede sua excussus. Amicum vidi ex conuiuio aliorum amicorum, ex quo nec cibus nec potus repletus, hilaris autem et sanus abierat, vix domum reuersum, repente sub anxiis moliminibus et vomitionibus extinctum fuisse, quis venenum eum accepisse vel solo hoc signo conicere auderet? Verum quidem est, incongruos et copiosos adsumptos cibos stomachum aequè onerare ac omnem labefactare digestionis officinam, illi vero, si omni carent venenata acrimonia, sola corruptione putrida phaenomena produnt, quae venenis tribuuntur. Ex quibus sane id effici velimus, ut sanitatis mutationem inopinatam et vix credibilem ad diagnosin veneni non pertinere pateat. Quandoquidem idem nobis iudicandum videtur siue vna alteraue, siue omnes simul corporis actiones impetu quodam afficiantur. Quis enim morborum etiam malignorum, quos vocant, nervosorum, putridorumque astutiam nescit? qui eo quidem modo laeessunt vniuersum nervorum systema, ut nulla pene pars intacta maneat, promptissime potius imbecillitas inducatur, cum inordinato et febrili sanguinis motu. Tamen ipsa haec debilitas plerumque imminutam cordis et arteriarum vim secum habere solet, hinc pulsus paruum et depressum magis quam magnum

magnum aut durum producet, ut in pulsu forte
causae significatio occurrat? Sic arguitur. Ve-
rum est, dummodo tempora morbi distinguantur.
Ab initio enim validis adhuc corporis viribus,
omnis etiam adhibetur feruor et naturae quasi
renisus ad expellendum hostem, aequae, ac ubi
venenum ingestum est, deinde vero, aucta et ac-
cumulata materiae morbosae virtute, pertinaciter
vires supprimuntur, idque eo magis, si iam ante
praedisponentes quaedam causae adfuerint. Hae
autem in succorum aequae mixtione ac solidarum
partium tenore continentur. Succiboni et ela-
borati, copiosiores in plethora facile corrumpun-
tur, quod aegre mouentur: mali et peregrinis
scatentes moleculis in quacunque cacochymia,
spontanea in peius ruunt procliuitate. Quod si
ergo perdurauerit causa, quoniam cito expelli
nequit, et aegrius, si in corpore intus nascitur
ac si ingeritur, cum acre libenter vomitus cieat,
in eam euahitur subtilitatem, quae nervorum
principiis infensa, eorum turbulentos motus at-
que furores, spasmos conuulsionesque producat,
aut obtundat et supprimat, seu lipothymias syn-
copesque prouocet, quod perinde in iam adno-
tatis morbis malignis ex deliriis et corruptioni-
bus eidentibus succorum dignoscitur. Sed quia
in omni pene morbo, locus, quo incipiat aut
primum prodeat, certo determinari nequit, pri-
mos etiam virulentae eiusmodi geneleos effectus
stabili cuidam loco adscribere impossibile est, et,
quod

quod in aliis solenne est morborum materiis, ut quandoque per metastasin huc illucque deferantur, id cum spontaneo illo venenato miasmate eadem fieri ratione consuevit. Quare, ubi ad ventriculum et intestinorum canalem delatum est, in primis viis simillima nasci posse symptomata, qualia intus datum venenum excitat, mirum non solum videri non debet, sed per variorum quoque morborum probatur euentus. Rodens illa bilis acrimonia in febribus biliosis, summa in dysenteria, eam sane molestiam infert abdominis visceribus, ut praeter alia vomitus, ventris cruciatus, diarrhoea, maximis doloribus stipata, erosio et inflammatio faucium, intestinorum, nec non spasmi, frigus extremorum et aliquando mors consequantur. Id enim quod GALENVS c) iam olim adfirmarat, eosdem nasci adfectus, tum a veneno epoto, tum a corruptione humorum, quae ad eum vehementiae gradum adscendat ni-

c) de loc. adfect. Lib. VI. c. 5. edit. Basil. 1538. fol. P. III. p. 315. 44. Διαφθορά τις ἐν ζωῷς δύναται γενέσθαι τηλικαύτη τὸ μέγεθος, ὥς ἴσ' θηρίῃ παραπλησίαν ἔχει ποιότητα τε καὶ δύναμιν: et paullo post etiam de medicis, ea de re dubitantibus affirmat, concedere, τὰ μὲν αὐτὰ γενέσθαι πάθη συγχωρεῖσι, κατὰ τὰς τῶν θανασίμων φαρμάκων δόσεις καὶ τὰς ἐν τῷ σώματι ἡμῶν ὀρρωμένους διαφθοράς.

nonnunquam, ut vim, animali veneno similem
adsequatur, id nuper, ut exemplo utar, egregie
peritissimus declarauit MORGAGNIUS d). Refert
nimirum filiolum Francisci Ridolfi, pictoris Fo-
roluiensis, tertiana febre maceratum, extenuatum-
ue nouissime diris conuulsionibus ingruentibus
confectum fuisse. Abdomine inciso, apparuisse
intestina ad contractum mesenterium retracta -

- - - quae, ut ventriculus quoque, multam
continuerint aeruginosam bilem, cuius attacku
scalpellum violaceo colore fuerit infectum.
Scalpellum, eadem bile stillans, in carnem vnus
et alterius columbi leuiter impressum fuisse sic,
ut bilis intra vulnus remaneret, haud multa post
vtrumque tremementem et conuulsam perisse: quin
etiam micam panis illa admista bile, a gallo
deuorata, hic quoque parem habuisse exitum.
Apparebit inde, tam vehementem futuram esse
corruptionem internam, quae breui interficiat
hominem. Memini viri cuiusdam non inhonesti,
subito extincti, et, quum solus habitaret, mortui
inuenti, in quo, quod pridie, etsi leuiter ae-
grotasse visus fuerit, suis defungebatur officiis et
extra domum versabatur, deinde quod cadauer
abdomine praetumido cum aliis signis putredinis
iam factae deprehendebatur, aliqua veneni ac-
cepti suspicio excitabatur. In cadauere tamen,
studiosius licet omnia peruestigare, praeter inte-
rio-

d) De sedibus et causis morborum. Lib. IV.
Epist. LIX. art. 18.

riorum humorum corruptionem, quod veneni praesentiam manifestaret, observatum est nihil. Vacuus etiam erat ventriculus et acceleratae putredinis rationem feruens eo tempore aestus continebat. Difficilius autem iudicium fit, si non improbable est, adhibitum fuisse aut propinatum pharmacum, a quo, ob subsequentes varias, venenis analogas perturbaciones motusque metus venenatae virtutis non absit, praecipue, si aeger adhuc feruetur, et post demum alio lentoque morbo pereat. Etenim tunc ea adhibenda est cura, quae morbi inhaerentis et dati veneni probe discernat effectus. Liceat breuiter, quod mihi obuenit, referre documentum, in quo vtrumque videbatur coniungi. Vir mediae aetatis, animo agitatus ex imbecillitate valetudinis, subito doloribus colicis adficitur vehementibus, febris vomituque adiunctis, quorum causa in refrigerium et iracundiam antegressam coniicitur. Leuamen a remediis, contra hunc impetum datis, quidem oritur, eadem tamen scena, doloris plenissima, saepe redit, ita, ut omnibus denuo tranquillis et ablatis cruciatibus, idem morbus decimo ab initio die iterum recrudesceret, tanta quidem vi, ut ob frequentissimos materiae viridescantis viscidaeque vomitus, nec non ob copiosas in ore faucibusque comparentes aphthas et virium prostrationem summam de vita periclitaretur. Altero vero subsequente die aeger profundo admodum somno oppressus inueniebatur, illo-

illoque in diem protracto, ex quo etiam tunc aegre excitabatur, quasi ebrius, copiosissimo sudore perfusus. Etsi vero colicae adfectioni non iniuste haec adscribi poterant symptomata, ob remissionem tamen et exacerbationem, cito se excipientem, vero videbatur simillimum, incongrua quaedam et nocua fuisse adhibita medicamenta, quae demum, ad fatendum coacta, quae in suspicionem venerat, conjuge, in emetica et opiata medicina constiterant. Obuiam itur aliis conuenientibus remediis, restitutus seruatur aeger in tertium mensem, quo tandem emaciatus placide obiit. In cadaueris dissectione abscessus, in imo ventre, intestinorum inter se et cum peritonaeo coalitus, mesenterii scirrhi, coli angustatio, recti exulceratio, sphacelus, foramina minora, pariter siderata, intus autem non erosa erant intestina, nec oesophagus, pulmones tamen accreti, pectus latere dextro hydropicum, pericardium magna aquae copia distentum obseruabatur. Non quidem vera venena hoc in casu fuerant data, in debili tamen corpore talia, quae in actione sua multum roboris possident, illis aequiparanda. Interim dubitationi supereriat locus, num tristes illi effectus ab exhibito in tempestiue noxio remedio prouenerint, quum, quae in corpore manifesta erant acrimoniae indicia iam ante multum corrupissent valetudinem, nec signa superessent sequelae veneni accepti, qualia in erosione ventriculi inueniens aliquando

MOR.

MORGAGNIUS *e)* noluit sine ambiguitate esse, ut, quod SALAE euenisse, scribit IDEM *f)* mihi quoque accidisse fatear, ut num venenum exhibitum fuerit, pro certo noluerim respondere.

Tandem nec ea, quae in cadauere occurrunt, phaenomena, subita scilicet putredo, gangraena sphacelus, maculaeque, suffusiones, resolutionis sanguinis testes, adeo certum reddere valent animum, ut ingesti veneni significationem faciant, quum ex iam adductis cognoscatur, interiorum morborum aequae virulentos effectus esse.

Quare, ut medicum penes coniectio sit, nullum est criterium, quod minus fallat, nisi ipse in faucibus, oesophago vel ventriculo reperti veneni molecula, quae et studiosissime indaganda est, et secundum suam naturam cum iis, quae in aegrotantibus aut toxico interfectis inueniuntur, conferenda. Reliqua enim superius notata momenta, si dolus accessisse praesumatur, si plures simul vno eodemque tempore, alias recte valere visi, ab vna eademque causa adficiantur v. c. a cibo sumto pessime se habeant, vero quidem aliquam speciem addunt, in primis si plura inter se phaenomena fuerint iuncta, nec conuincunt. Inter haec autem aliqua continentur, quae feruidiori iudicis potius scrutinio quam soli medici indagationi relinquenda sunt.

e) l. c. art. 21. et Lib. III. epist. XXIX. art. 20.

f) Epist. LIX. art. 19.

XX.

DR. JOANN DANIEL METZGER

Progr.

De Veneficio caute diiudicando.

Regiomonti, 1785.

Veneficium est crimen publicum (ita Cel. ROEHMER in *Elem. Jurispr. Crim. Sect. II. Cap. XX. §. 234.*) quo quia alteri dolo malo, materia venoneta, quoad vitam, vel sanitatem, membrorumque integritatem nocet — quod eum siue dolo siue culpa fieri possit, veneficium in *dolosum* aut *culposum* distinguere solent Iure Consulti.

Huius criminis atrocitas etiam maior a Legislatoribus habita est, quam homicidii violenti — „Plus est hominem extinguere veneno, quam gladio“ ita sonat Lex Ima et 3tia Codicis ad legem Corn. de *Sicariis et veneficiis*: ita et *Constitutio Criminalis Carolina* statuit, ut venefici mares rotæ contusione, foeminae immersio- ne facinus luant, praegressa etiam ante mortem tenaculorum ignitorum poena.

B

Neque

Neque facinoris huius plane antiqua memoria est. Romae diu incognitum fuerat, cum A. V. C. 422. seruis rei conscius denunciaret, ab vxoribus quibusdam pocula venenata maritis propinatum iri, quae exhaurienda ab ipsis foeminis iudicarunt Patres conscripti, Ducentos demum post annos legem Corneliam dedit CORN. SYLLA.

Recentioribus temporibus in Gallia potissimum et Italia nefanda veneficiorum exempla memoriae prodita fuerunt. Quis nescit famosam illam BRINVILLIERS, quae aqua quadam mirabili, et puluere sic dicto *successionis* complures homines interfecit, neque ipsi patri suo pepercit; a 1676. ultimo supplicio affecta; huius foeminae tam multi fuere complices, ut Rex LVDOVICVS XIV. curiam, inquirendis veneficiis vnice dicatam sub *Camerae ardentis* denominatione erigeret. Quis nescit TOPHANAM illam Neapolitanam, cuius nomen eheu! execrabili illa aqua della *Tossana* siue *Tossanina* siue *aquetta di Napoli* celebre factum est? cuius funesta potestas, docente Cel. MÖHSEN (vid. *Mag. d. ger. A. K. und med. Pol. B. I. St. 3. p. 477.*) in arsenico, suo modo parato, latet.

Paucula haec historica B. L. praemisisse iuuabit, saltem eo fine, ut pateat, quo atrocius crimen est veneficium (*toxicationem* non satis eleganter vocat Cel. PLENCKIUS *Elem. Med. For. p. 32.*) eo diligentius versandum esse in consi-

stituendo hoc facinore Medico Forensi, in cuius fide atque ac experientia fiduciam suam ponere solet iudex in re tanti momenti.

Venenorum haud vnum genus esse, nec Medicinae tyro ignorat. Non tamen conveniunt Autores in constituendis toxicorum generibus; quam autem litem meam nunc facere neque limites tractationis permittunt, neque scopus, quem mihi praefixi, postulat a) Sufficiat, nunc de venenis corrodentibus, et quidem speciatim de arsenico dixisse, ac demonstrasse exemplis, cautissime esse procedendum in renunciatione de morte a veneno. Exempla praebeant binae sectionum legalium ob veneficii suspicionem institutarum, observationes. Priorem ex actis Facultatis nostrae in Epitomen contraham; altera ex meis collectione desumpta est,

Foemina 30 forte annorum post captum edulium ex anfore, embammate nigro conditum, eadem nocte vomitu, capitis intumescencia, aliisque symptomatibus corripitur, quae postquam per 9 dies perdurauerant, mors sub motibus epilepticis infecuta est. Maculae lividae frequentes mox defunctae cadauer defoedaverant. Quibus auditis ex rumore publico maritum veneficii incusante Medicus forensis mox sepulturam inhibet, sectionemque legalem apud iudicem vrget.

B 2

Frustra

a) Videant, qui de nouissimis venenorum diuisionibus edoceri cupiunt HALLERS *Vorl. über die ger. A. W.* 2ten Bandes erst. Th. p. 198 et seq.

Frustra mater regerebat, filiam diu ante illud edulium iisdem fere decubuisse symptomatibus; eiusdem sororem natu minorem ex eodem prandio ne minime quidem aegrotasse. Frustra Chirurgus, qui defunctae curam gesserat, affirmabat, a binis iam iam mensibus cephalaea, eruptione scorbutica in facie, et vomitu assumptorum pertinaci eam laborasse, vltimis septimanis lecto vt plurimum fuisse affixam, morbumque ex isto edulio, cui nimis inhiauerat, fuisse exasperatum.

Nihilominus consilio suo insistit Medicus, et Obductionis, vt aiunt, actum obrinet.

Secutio autem sequentia patefecit. In corporis superficie sugillationes erant multae, magnaequae. Pilorum facile defluuium. Foetor maior, quam ferret anni tempestas — (mense haec agebantur Nouembri): Dura mater, vt et pia hinc inde inflammata; Magis vero substrata istis (si Diis placet) arachnoidea: Aër pulmones inter et pleuram: Pulmones in sanguine (aqua forte sanguinolenta) natantes: cor sanguine vacuum; Erumpens ex aperto abdomine aër: Vesicula fellea bile spissa fuscaque repleta; Maculae lividae in ventriculi superficie (an externa an interna? haud dictum) quae si spongia abstergerentur, musculosas illa denudaret fibras: In utero nihil.

Ex his tuto se colligere posse affirmabat Medicus forensis; siue arsenico siue Cobalto periisse defunctam.

Acta vero Criminalia cum ex statutis delata essent

essent ad Curiam supremam Regiminis, statuit illa, relationem medici forensis Facultatis Medicae examini esse subiiciendam, ut de certitudine facti Medica eo magis constaret.

Perpenſis igitur omnibus sequentis fere argumenti Responsum dedit Facultas.

Negabat scilicet dati acceptivae veneni signa adesse vlla sine in sectionis momentis sive in morbi historia: Vix ac ne vix quidem per nouem dies aegrotare, qui arsenico perierunt. Relationem contra anaromen peccare ideoque iam suspectae esse auctoritatis: Nihil probare maculas liuidas, nihil aquam sanguinolentam in pectore: quin potius haec omnia facile deriuari a scorbutica humorum labe, quam tota morbi historia indicet, et a loco calido, in quo repositum fuerat cadaver iam aliquot ante sectionem diebus emortuum: De ventriculi contentis plane silere Medicum, quae tamen sola veneni reliquias continere, adeoque indubitata veneficii testimonia exhibere soleant.

Atque sic ab omni suspicione liberatus maritus. Hoc exemplo edoctus cautius procedendum esse duxi in casu, cuius historiam sic habeto.

Repetina morte obierat mense Februario a. c. Vir sexagenarius rure degens in praedio suo, septima abhinc leuca distante. Vxorſ consortio vsus fuerat non satis amico. Mortis igitur violentae in viciniis orta suspicio ad Curiam vsque Regiminis delata est, quae facti indaginem Offi-

cio Fisci (vt aiunt) commisit. Constitutus igitur ex eius ordine ludex inquirens, me cum Chirurgo forensi comites sibi adiungit. Ad locum delati terrae iam ex octiduo mandatum esse cadauer comperimus, postquam per decem dies a morte dilata fuerat sepultura. Eximi igitur e tumulo iussum est, vt sectio legalis fieri posset, cuius antequam momenta proferam, morbi historia erit praemittenda.

Pridie ante obitum defunctus ex breui itinere ab oppido duas inde leucas dissito sub vesperam redux, coena haud vsus, post haustum aquae lecto se commiserat. Postridie surrexerat, pro more circa septimam, decoctum Coffeae, non tamen tanta, quanta consueuerat dosi, atque post illud cyathum iterum aquae hauserat, vestibisque circumfusus peregre se iterum abiturum simulauerat, vt vxori (absens enim haec erat) obuiam fieret. Interim in aula obambulans, leipothimia corripitur, domum reportatur, vomitu corripitur pertinaci, diarrhoea vehementi, doloribus colicis atrocibus; materia sursum deorsumque deiecta viscida, aquosa, viridiuscula erat; versus primam tandem a meridie horam conuulsus obiit, per totum hoc tempus animo constans, deque instanti morte persuasissimus.

Cadauer, quod mireris, sine vlllo foetore aut putredinis signo erat, vt et absque maculis liuidis, si digitorum apices excipias. Aperto thorace simul cum abdomine cuncta vtriusque cavitatis visce-

viscera sine vlla labe chronica. Pulm ones autem flaccidi liuidisque maculis obsessi, cor flaccidum, atro fluidoque sanguine repletum. Ventriculus tandem cum canali intestinali vehementer inflammatus, hinc inde ita coarctatus, vt spasmodice contractum dixeris.

Ventriculus, in quo fluitantis humoris indicia percipiebamus, caute exentus sex fere vnciis aquae sanguinolentae repletus inuentus est, cuius etiam pars ad duodenum transierat.

Superficies interna gangraenosis maculis obfessa carnosior tamen ac condensata eius substantia: rugae in crassiores quasi chordas transmutatae.

Aqua tandem illa sanguinolenta puluere diluto spissa, glebas etiam continebat friabiles. Pauculum huius substantiae carbonibus ignitis iniectum, tetrum atii odorem totam fere domum spargebat. Harum gleharum tertiam forte partem mecum abstuli, quae periculis chemicis tentaretur.

Instituit haec, merogante, amicusissimus meus HAGEN. Massae pondus $\mathfrak{z}$ i. gr. XXXV. aequabat. Pars eius in aqua soluta materiam, caseosam quasi, dimittebat. Caeterum

Ex gr. XX. cum gr. V. flor. Sulf. sublimatis arsenicum natum est rubrum parietibus vitri adhaerens. Regulus arsenici sub forma pulveris nigri, inflammabili sanguineo reducti apparebat.

Ex gr. XX. cum cupri pulverisati gr. IV. fufis granula cupri candidi nata sunt.

Ex gr. XX. cum carbonum pulvere et oleo lini in pastam reductis sublimatum est arsenicum sub forma metallica.

Quibus experimentis confusus haud dubitavi asserere in relatione mea, symptomata morbi mortemque defuncti haud exiguae arsenici dosi cum ientaculo assumtae iure tribuendam esse.

Suspicionem praeterea examine iudiciali liberata est uxor omnesque domestici. Saepius agitaue- rat arsenicum defunctus in curandis equorum stru- mis, illudque fere nullus pharmacopola ei con- credere dubitabat,

Binae hae observationes B. L. satis superque docebunt, caute diiudicandum esse veneficium in foro. Mihi vero liceat ex observatione mea, cui simillimam habet Cel. PYL (*Aufs. und Beob. aus der ger. A. W. Samml.* 1. p. 53. seq.) corollaria quaedam deducere.

1. Macularum lividarum in superficie corpo- ris nulla est consideratio inter signa mortis ex veneficio. Possunt enim adesse aut abesse sine vlla suspitione accepti aut non accepti veneni.

2. Neque odor alliaceus ex carbonibus sur- gens arsenici indubitatum signum est. Accedant oportet, experimenta chemica, ut certi quid in hac re statui possit, nisi aliunde constet rei ve- ritas. Erudite de his disputavit amicissimus PYL (l. c.

(l. c. vt et *Mag. der. ger. A. K. B. II. p. 473. et sq.*)

3. Mortis a viscerum inflammatione non tam confirmata, quam incipiens gangraena, potissimum vero nervosum systema in perniciem communionem tractum, causa esse videtur. Mireris praeterea, spasmorum in canali intestinali tantam vim esse, vt etiam post mortem eius diameter hinc inde contractus sit.

4. Cum vix credibile sit, foeminam apud Cel. Pyl (l. c.) Virumque in mea obseruatione arsenico interfectum integra arsenici frustra, sed puluerem potius deuorasse, quaerere posses, vnde glebae illae arsenicales in vtroque casu. Nonne forte a ventriculi spasms, interpositoque huius visceris muco?

5. Vnde incrassatio illa tunicarum ventriculi olim iam a me (*ger. med. Beob. Jahrg. I. p. 93. et seq.*) et a Cel. Pyl (l. c.) quoque obseruata? An a vasorum intumescencia? An non potius ab eadem causa, quae partem quamcunque inflammata in tumorem agit vi scilicet vitali?

XXI.

DR. ERNESTI GOTTLOB BOSE

Dissertatio,

De

Vulnere per se lethali homicidam non excusante.

Lipsiae, 1758.

Respond.

JOANN. CHRISTIAN. MUELLER.

§. I.

Causa discriminis inter vulnere lethaliatatem.

Discrimen, quod inter vulnera minusne an plus lethalia fuerint, occurrit, occisorum respectu nullum est, perierunt enim ac privati sunt summa felicitate ac bono, quod in commercii usu ac perceptione cum sodalibus, parentibus, amicis, conjugibus liberisque consistit. Parum lucri faciunt,

ciunt, nihil immo illos adiuuant disputationes, de vulnere, quo tamen extincti sunt, diuerso nocendi modo deque mortis incerta forma, quas causarum patroni in foro ad occisorem defendendum ac seruandum iasticunt ac agitant, si qua, illarum intuitu, percussoribus poena irroganda existeret, vel in homicidam compensationis causa supplicium vltimum esset statuendum. Vita enim, quia rependenda foret vita, vix sane constat, excusandus ne sit aggressor animo in mortem intento vulnus si fecerit instrumento, nocendi facultate ditato, eiusque defendendi vim cognitam ac optime perspectam habente, vnde mors quouis demum modo consecuta est. Aequum vero vitae amissae pretium confici cum nequeat, nec occisoris interitu redimi illa possit, ita, vt relatione ad occisum habita ea propter poena capitalis nulla statuenda sit, cumque duabus saltem de causis illa locum inueniat, quarum prior in diuinae legis, de occidentis homicidium committentibus rigore, posterior vero in securitate publica vindicanda ac tuenda fundatur, quando tamen de aequitate inter crimen et poenam, quanto fieri potest studio, constituenda quaestio mouetur, cum patrati homicidii gratia mortis suffragium est ferendum, sapientes et misericordes iudices ideo inter factam ab inuasore moriendi necessitatem, et suppeditatam saltem ab illo occasionem, discrimen quoddam quouis tempore sibi decernendum esse, arbitrati sunt. Diuersi-

tas vulnere omniumque laesionum, in foro criminali solemniter vultu recepta, suam abhinc traxit originem, quia quis interfecit aliove modo laesionem cuiusdam intulit, vel absolute et ita mortem fecisse feratur, ut alia nulla mihi ex ipso actu lethifero causa fluens adsit, vel ita enecasse dicatur, ut aliud quid praeter mortiferum actum accesserit, unde mors tanquam ex sua causa prouenerit.

§. II.

Ipsorum vulnere discrimina respectu mortis ex de consequutae.

Ex duplici hacce vulnere, de quibus, alia quavis posthabita laesione, sermonem sum facturus, ad mortem exinde consequutam relatione, secundum quam aliae vitae leges vniuersas, aliae vitae saltem conditiones quasdam, ad eius formam necessario haud omnino spectantes, turbant, intercurrentes autem peregrina causa reconualescentiam acquirendi subsidia ac modos aufert, sponte sua sequitur, duo summa non nisi eorum capita existere posse. Horum vnum vulnera in se comprehendit absolute lethalia, quae adynamiam curandi coniunctam habent, etiamsi artis magister peritissimus, Podalirio Machaone ipsoque Aesculapio praestantior, curam aegroti in se suscepisset; a) ad alterum autem, vulnera, quae di-

a) Plurimi quidem et veterum et recentiorum scriptores

dicuntur per accidens mortem intulisse, referuntur, quando aliena res ex ipso actu mortifero haud orta sed inspersa aliunde ira accessit, ut sua hacce accessione vulneris, caeteroquin sanationem haud respuentis vis, consuetum ac ordinatum ad salutem reditum interceptisse ac penitus destruxisse, nec non vere aliena esse profiteatur, homicidium nulla ratione spectans, nec ad eius causam referenda, illique haud imputanda, unde cumque demum orta sit, siue medentes deliquerint, siue adstantes peccauerint, siue novus quidam morbus supervenerit, qui ex vulnere, ut causa sua, natus eiusque symptomata inseparabile esse nequeat, siue ipse aeger erga se quid commiserit, ex quo redintegrationi obstaculum poni ac obvenire potuerit. *b)* Quae cum ira sese habeant

scriptores in eo consentiunt, ut vulnus absolute lethale, coniunctum sit cum sanandi impotentia vberius tamen de his egit, RYDOLPH WILHELM CRAVSIUS in Diss. de vulneribus per se lethalibus lenae 1684. nec non IVST. HEINRIC. MANGOLD, in Diss. de vulnere lethali, Rinteln 1701. Conferatur quoque MICH. ALBERTI sylem. Iurisprud. Medic. Halae 1725. Tom. 1. cap. 14. de homicidio malitioso per manum, et instrumentum violento, §. 5. et plures alii.

b) Quorum vulnorum naturam fufius declaravit, BURCH. DAV. MAUCHART, in Diss. de lethalitate per accidens, Tubingae 1750. 4to.

habeant, ut praeter hos summos, respectu mortis, vulnere modos alium dari haud possibile sit, sponte sua conspiciamus, discrimen illud, quod explicatur termino per se, potiusque in scholis quam in foro recipitur, nullum esse, et friuolum magis ingeniosiusque quam verius appellari oportere.

S. III.

De absoluta vulnerum lethalitate, quantum ad praesens institutum.

Licet autem ex instituto neutiquam pertractanda sint vulnera, quae vitae actiones, siue celeri sine lento aliquo effectu ita immutant, ut lethi sequela nullatenus impediri queat, cumque a summis ac doctissimis viris quaestio illa satis iamiam discussa inueniatur, et a praesenti instituto hocce prorsus remotum sit, istam late patentem doctrinam sub examen iterum reuocare; attamen quo constet, id, quod per se lethale in vulneribus dicitur, nouum nihil inuoluere, sed ad absolutam lethalitatem merito esse referendum, opus omnino erit moriendi necessitatem, quae ex quodam vulnere fluit, antea exponere, quam proposita, de valore quaesitae et in dubium vocandae distinctionis huius insolitae et obsoletae, quaestio ad limam vocari possit. Est ergo vulneris absoluta lethalitas ista laesionis, mollioribus

ribus corporis partibus vel his atque duris, ossibus videlicet, simul illatae, conditio, qua impedimentum causis vitam efficientibus, ut agere porro nesciant, insuperabile struitur, per instrumentum destruendi facultate praeditum. Haud asseri potuit in definitione, absolutam lethalitytem in viscerum, quorum actio vitae formam statuit, consistere destructione, nulla arte resarcienda, si quidem parvae laesiones aut frequentes illaeque partibus inflictae, immediatam ad vitam relationem haud habentibus, *c*) ob obstaculum cordis motui irrefolubile positum, mortem etiam necessario procreare possint ac soleant. Necessarium inde neque fuit, omnes laesiones, quae causae mortis haud evitandae fuerunt, appellare cruentas, *d*) si de omni violenta destructione, ut necis proxima causa, agere animo constituissemus;

c) PAUL. AMMANNVS in medicin. critic. pag. 282. Edit. stad. 1677 4to ita differit: Lethalitas vulnerum non solum ex laesione vnius partis principalis, verum etiam ex laesione plurium et minus principalium aestimari debet, atque eodem modo enuntiat ALBERTI loc. cit. §. II, p. 285.

d) Significationem hanc vulneris, qua non continui laesio solum, sed aliae etiam effectui vere similes comprehenduntur adducit CARPZOVIVS Decis. Sax. decis. 197. no. 18. 19. cum quo facit IOANN BOHNIVS de renunciatione vulnerum cap. 1. pag. 9. nec non MICH. ALBERTI, libr. cit. §. 2. pag. 276.

mus; cum demum de vulnere lethifero euentus eiusque limitatione me sermonem institutum professus sim, omnino definitioni demum cruentae laesionis ideam me oportet subiungere. Dantur enim quaedam laesiones, ab instrumenti applicatione, vasa sanguifera haud destruentis, ortae, quorum numero venena stupefacientia et quiuus mechanicus impetus adnumerantur, quo vitam proxime constituentium organorum facultas actione tali modo sufflaminatur, vt impediendi effectum adiuuamen adfuerit nullum, vti nimirum hoc apparet, quando cerebro commoto, vasis vero illud perreptantibus ceteroquin integerrimis, spirituum vitalium iter subito intercipitur, vel ingressuro ad pulmones aëri aditus obseratur, de quibus tamen aliisque similibus noxis, vitam indubitato euentu destruentibus, in primis quando effectus harum incruentiarum et absolute lethalium laesionum citissimo accelerat pede, agere si vellem, a descriptione breui academica, et ab hocce quoque praesenti instituto longissime aberrare viderer; de illis autem vulneribus, quae quod etiam si periculo ssima sanationem haud respuisse dicuntur, quoniamque in exemplis quibusdam sanata fuisse perhibentur, moram aliquam temporis habere debent, agere nunc mihi animus est. Quod quando innuo, nolo ille haberi, qui vulnera, quorum ad mortem accessus lentus est, ex absolute lethalium catalogo delere vellem, siquidem lethalitas absoluta ad tempus, seu

seu ad virtutis vitalis superstitis resistantiam nullum respectum habet, et dummodo sub optimorum ac praestantissimorum auxiliorum applicatione ac usu, sanationis possibilitas adfuerit nulla, quantum etiam illud, quod vulnere et morti intercedit, intervallum sit, alieni dummodo nihil accesserit, moriendi necessitas fuisse perhitur. e)

§. IV.

De limitata vulnereum lethalitate, quantum ad scopum.

A debitore autem, quoniam, nisi quam debet, poena ulterius exigi nequeat, nullique peregrina peccata imputari debeant, iustitiae ideo, cui ubique moris est, debita cum solutione aequa lance ponderare, multum interest, ut poenae homicidis irrogandae fundamenta iaciantur ex eius cognitione, quid ad vulnerati mortem per-

e) Multi quidem ea demum vulnera absolute lethalia esse assumunt quae brevi temporis intervallo hominem interfecerunt, temporis tamen rationem solum habendam non esse, sed aliarum quoque conditionum, multorum sui temporis scriptorum assensu probat, PAVLVS ZACCHIA in quaest. medico. legalib.. Lib. V. Tit. 2. quaest. 2. pag. 413. Edit. Francos. 1688. fol.

C

percussor contulerit, utque constet, an serie perpetua & haud interrupta, an necessaria aliqua sequela, ex causarum rigorosissimo nexu aestimata, effectus mortifer ex illato vulnere prouenerit, sitque eadem inter hoc & illum indubitata relatio, quae inter patrem & filium, inter ignem & calorem est, an vero euentus quidam contingens peraeque accedens, conualescendi negotio sese immiscuerit, illique obfuerit ita, ut eo quidem absente vulnus, vel ad perfectam, vel ad sufficientem certe pro vita, sanitatem perducendum, nunc ad speratum finem nec tendere, nec in vado esse possit. Verum enim vero, ex rigorosissimis etiam sanguinis humani vindicibus nemo est, quin arbitretur, homicidii poenam, ordinarie sancitam, cessare statim oportere, si ex accidentium interuentu alienetur, si ab intercurrente vitio, quod complicem aggressorem haud reddit, mutaretur, aut in maiorem perniciem rueret vulnus, eoque recte progressum, ut sanitatem pius, quam interitum, ex medentium testimonio, atque secundum ea, quae in caduere, sub oculis iudicum cultro anatomico perlustrato, visa & reperta fuere, promitteret, si quae laesa quaedam pars fuit, quam restitui posse nihil impediabat, nisi error, nisi casus aliquis, nullatenus ab actu lethifero dependens, interuenisset, cuius nocendi facultas tam sponte sua natura elucescit, vel mutationibus euenientibus postea, neutrquam caeteroquin futuris, eius statum opti-

optimum corumpentibus, comprobatur. f)
Quae quanto eiusmodi tenoris sunt, ut necis
causa a peregrino quodam sanationi structo im-
pedimento protenerit, tunc vulnus per accidens
lethale fuisse adfirmatur, cuius deinde sequela
vulnus infligendi porro haud adscribitur, neque
alio nomine hic puniendus tunc venit, nisi quod
morti occasionem porrexerit, cuiusque causa pro-
catartica fuerit.

§. V.

De Vulneris per se lethalis dubia existentia.

Quae cum ita sint, ut omne vulnus mortife-
rum vel sua natura et indole in exitium tendat,
vel ex contingentibus suam acquirat lethalityatem,
neminem sane inficias iturum reor, vulnera ista,
per se lethalia dicta, tertiam aliquam, illamque
nouam & a prioribus distinctam lethalityatis clas-
sem, constituere haud posse. g) Quibus enim
signi-

f) Causas vulnus aliquod lethiferum reddentes,
seu, ut vocant, per accidens copiose recensita
inuenies, in ALBERTI System. Iurisprud.
medic. loc. cit. pag. 290. seq. errorem ta-
men commissum reum a poena ordinaria libe-
rare, praeter alios explicavit, FRED. AVG.
HOMMELIVS in Diss. de Lethalitate vulner.
et inspection. cadau. post occisum hominem,
Lipsiae 1749. §. IV. seq.

g) Nobiscum facit IOAN. BOHNIVS. de renun-
ciatione vulnerum, Cap. 2. p. 21.

significatus hicce ac notio vsu venit, tales vuln-
rum effectus intelligi amant, qui plus ad interi-
tum quam ad sanitatem inclinant, qui tamen vi-
am ad salutem omnem prorsus haud excludunt;
quid quaeso aliud sibi fingunt, nisi vulneris per
accidens lethalis speciem, in quo conualescendi
non omnino nulla est fiducia, oportetque mor-
tem fortuito cuidam casui tribui, qui interueni-
endo minimam istam sanationis spem extinxit. *h*)
Volunt enim istius distinctionis respectu, poenam
mitiorem mereri, homicidis autem supplicium a-
bolere, quod alia ratione fieri haud possibile est,
nisi euictum ac demonstratum detur, adesse pe-
regrinum factum, quod pro suo agnoscere, pro
illoque corpore et vita sua luere non debeat ag-
gressor. Id quando accidit, vt et excusationis
causa isthaec distinctio offeratur, quid aliud sane
involuere potest, quam accidentis praesentiam,
pro quo et pro cuius effectu reus respondere
haud renetur. Si qui autem medio hocce, in-
ter absolutam et contingentem lethalitatem, ter-
mino vtuntur, nec hoc quidem respectu vel no-
ui quid attulisse, vel pro reo efficaciter pero-
rasse

h) Magnam hanc invulnerum diuisione apud au-
ctores varios occurrentem controuerfiam com-
ponere tentauit, IOAN. GULLIEM WERNER
in Diss. Medicam forenses praeter differen-
tiam, vu nera, in absolute lethalia et per ac-
cidens distinguentem, nullam prorsus agnosce-
re, Regiononti, 1750. 4to.

rasse videbuntur, cum quoduis, quod ex violento actu, quem homicida commisit, ineuitabili sequela fluit, non possit non absolute lethale dici. Quid huius distinctionis patroni sibi velint, cum neutrum hunc terminum, qui nec absolutam, nec contingentem lethalitatem prae se fert, in foro adhibent, facile in aprico est. Illis animus scilicet est, ut demonstrent, vulneratum ex propria quadam debilitate vel dispositione occubuisse, dedisse enim, tacite asserunt, fortiores, vel quoad partium suarum compagem et texturam comparatos, quibus simile, de quo nunc disceptatur, vulnus vitam auferre haud potens fuit, potueritque sanationem plus vulnere valuisset, ex qua exemplis confirmata possibilitate concludendum sit, vulneratum quoque conualescere potuisse.

§. VI.

Lethalitatis per se dictae definitio.

Quodsi itaque aliquid in ista voce deprehendatur, quod significandi quandam vim exserere potest, in alio quodam conceptu latet, quam qui ad indiuiduorum, et virium vitalium aliarumque corporearum circumstantiarum in certis quibusdam indiuiduis similium, analogiam reuertitur, ita ut, quoniam illi, de quo celebris quis autor tradidit, ex magno vulnere quodam incolumem abire licuisse, hic quoque, qui in quaestione nunc est, cuiusque causa criminalis proces-

fus motus fuit, sanationem accipere potuisse dicatur, debeatque percussos ea propter mitius haberi, quia, per se graue licet et plurimis fit hoc vulnus exitiosum, sanitatem tamen consequendi media et possibilitas adfuerit, per vnum alterumue exemplum euicta, eo luculentius verò futura, plura eorum ex hocce vulnere sanatorum exempla in medium produci si possent. Secundam istam ideam est itaque vulneris lethalitas, per se dictae, ea laesionis conditio, qua hominis status aliquis per se mortifer a circumstantiis indiuidui ita mutatur, vt, qui secundum consuetum tramitem emergere solet euentus, haud consequatur ordinarius. Sit v. c. in exemplo, arteria mesaraica vulnerata, etiamsi haec coërcibilem haemorrhagiam haud habeat comitem, in casu tamen quaestionis absolutam lethalityatem in se habere haud dicitur, quoniam eiusmodi arteriae traiectu globuli plumbei, medium ventrem transuersim peruadentis, mortem, alicui haud attulerunt aliquando, cuius felix euentus causa, in hominis singulari conditione, copiosa scilicet mesenterii pinguitudine constiterit, qua deficiente, oportuerit mori macilentum, cum materies, qua farciri obstruique vulnus poterat, illi abfuerit, aggressorem vero circumstantiarum ad conualescentiam requisitarum defectum luere non posse. i)

§. VII.

i) Reliqua enim mesenterii vulnera, siquidem cum hoc vel intestina simul laesa fuerint, vel arte.

§. VII.

De Synonymia huius lethalitatis, cum illa ut plurimum talis esse dicatur.

Clarius omnino est notio vulneris ut plurimum lethalis dicti, deprehenditurque antiquior, utpote qua veteres graeci, ad vulnerum varios euentus exitiales significandos vsi fuerunt. Est enim vulnus ut plurimum lethale, ea vulnerati conditio ac status, ex quo ille non absoluta necessitate, sed limitata propter causae, vulneris euentum ordinarium impediturae absentiam, defunctus est, quandoquidem ex obseruatis fuerunt, qui sub praesentia causarum, lethales vulnerum effectus cohibentium, conualescere potuerunt. Vel dispar est euentus vulnerum similium, penes plures in morrem, penes aliquot in sanitatem, in quorum numero defunctus, cuius ergo quaestio criminalis nunc mota fuit, esse potuisse, et quo minus esset, per causas haud sufficienter definien-

C 4

das

arteriae mesaraicae ramus aliquis maior, aut ipsius arteriae truncus disruptus fuerit, indubitata mortis causam continere, plerque autorum affirmant. Confer. AMMANNVS loc. cit. pag. 334. BOHNIVS loc. cit. pag. 148. ALBERT. loc. cit. pag. 334. nec non B. IOAN. ERNEST. HEBENSTREIT, Anthropol. forens. Sect. II, membr. II, cap. 2. §. 35. P. 554.

das, impeditus fuisse fertur, vt mortifero actui tribuendum haud sit, quod singularis casus vulnerati scilicet, quoad corporis partium situm, earum volumen singulare, virium defectus, secum attulit. Hoc termino, vt plurimum lethalis, plerique recentiores vsi sunt, sed et plerique illum confutarunt et ex foro proscribendum esse arbitrati sunt. *k)*

§. VIII.

De distinctionis vulnerum per se lethalium distinctionum praxi dubia.

Cum autem haud pauci sint, qui hanc distinctionem naturae consentaneam esse arbitrantur, possunt defensores experiri, an hac excusatione, vulnus, super quod decernitur, per se lethale nec absolute lethiferum esse, aliquid efficere, et iudicis

k) vide AMMANNI praxin vulner. lethal. in prolegomenis no. 12. IOANN. FRIDERIC. ZITTMANN medic. forens. cas. XLIII. pag. 702. HERMANN FRIDERIC. TEICHMEIERI Institut. medico legal. cap. 21. pag. 189. J. E. HEBENSTREIT, libr. cit. pag. 346. Conuenientem magis vulnerum diuisionem fecisse sibi videtur, THOMAS REINESIVS in Schola Iureconsultor. medic. Libr. IV. Sect. II. cap. 2. nempe in vulnera lethalia, tuta, atque periculosa, qua vltima tamen voce, idem, ac quod vtiplurimum lethale aliis dicitur, intellexit.

iudicis animum in mitiorem partem flectere valeant. Vereor tamen, ut nihil omnino effecturi sint. Hujus exceptionis enim vis dubia omnino est et anceps, quando hoc vulnere, in quo sanando cognitae probitatis ac dexteritatis artifices omni studio allaborarunt, hominem vero servare haud potuerunt, alius tamen aliquando conualuisse fertur, et autorum fide dignorum asserto comprobatur. Illius enim et praesentis casus incerta est similitudo, illiusque, qui vulnere superiixit, laesionem nemo penitus inspexit, in hoc vero casu, vasa maiora discissa ac soluta, sanguinis vim magnam in caua effusam esse, igiturque vulnus sanationem plane respuens adesse, quod si visum ac repertum fuit, quid utilitatis, ab argumentatione hacce, a simili casu desumpta, pro inquisito incolumi reddendo sit habiturus defensor, haud apparet, cum curandi adynamia, ex iis, quae in cadauere cultro anatomico subiecto deprehensa sunt, declaretur sufficienter & omnino comprobetur. Hominem, cui cerebri substantia ex laesionis hiatu effluxit, sanatum ex probatissimis fontibus adducat causarum patronus, 1) alleget per thoracem vel abdomen glo-

C §

bulum

2) Magnam exemplorum cateruam collectam inuenimus penes scriptores medicinae forensis, ex quibus nunc excitasse sufficiat BOHNIVM, lib. cit. pag. 22. AMMANNVM loc. cit. p. 296. SCHENKIVM obseru. medicin. Lib. I. obseru. XL. XLVII.

MAN-

bulum Bombarda explosum transiisse, *m*) proferat ferrum per illa adactum in iisque penitus reconditum, arguatque quoniam illi hocce perpessi, viuere ac seruari potuerunt, hunc quoque sanum euadere, ac a mortis periculo liberari potuisse. Nemini tamen vnquam persuadebit, omnibus his, qui seruati fuerunt, eundem laesionis gradum fuisse, utpote quorum viuientium viscera rimari nulli licuit, nihilque inductio a simili valebit, si tale vas, tale organon, sectione legali mutatum deprehenditur ac destructum, quo laeso per rerum naturam vita stare haud potuit.

§. IX.

De pondere huius exceptionis, si Tò per se, vulnus periculosum notat.

Congrua vero ac idonea huius vocis interpretatio, quae non nullis ita viderur, si accedit, haud leuem

MANGOLDUM diss. cit. §. 10. F. G. WEDELIVM
Diss. de fundam. lethal. vulner Jenae 1695. 4.

m) Ipse vidi duo, quae notari merentur exempla, alterum militis, qui in praelio vulnus per globulum sclopetarium ita acceperat, ut per regionem intrans ymbilicalem sinistri lateris, circa spinam d. rsi globulus exiuerit, nunc adhuc tredecim iamiam annis elapsis, feliciter persanatus superstes. Alterum nuper demum in castrensi, quod hic loci est, occurrit

nosof.

leuem in defendenda sanguinis causa, iudicem fauentem semper inueniente, potest illa producere effectum, si videlicet τὸ per se, vitae summum discrimen, summamque difficultatem curandi denotat. Factu difficile enim quod est, factu praeterea haud impossibile fuisse perhibetur. Ad vitam ex orci faucibus haud penitus reditus praecluditur, nec omnes naufragi mari merguntur, ex illisque viribus ditiores quidam, in offereendis assequendae salutis mediis, fauentiorem fortunam nacti, licet semianimes eluctantur, ideoque negandum non est, saepius ex magnis ac momentosis vulneribus euadere haud paucos, quos omne spe deiectos ac conclamaros esse artifices arbitrati sunt. Curandi potentia limitibus suis est circumscripta, et suos habet modos, est minima possibilitas, aliqua tamen est. Cum ergo mortuus quis est, ex vulnere, ex quo euadere posse nullam contradictionem inuoluit, praeiudicium pro inquisito valebit semper, sub optima curatione, sub sanitatis optimis praesidiis, aliquid tamen interuenisse, quod sanitati recuperandae impedimentum insuperabile ponere potuit

in nosocomio, ubi cum admiratione aliqua conspiceret licuit militem, cui dextri lateris tempora globulus sclopeti perfoderat, ut transuersum sub palato decurrens per tempora sinistri lateris exitum quaesiuisset, homine tamen nihilo secius per plures adhuc hebdomadas viuente.

tuit, cuius quidem praesentia, dummodo ex actu mortifero tanquam causa sua proxima id haud fluat, non potest non reo defensionis quoddam argumentum parere. Quotusquisque vero est, quin manifeste perspiciat, hoc in casu vulnus periculosum novum haud sistere genus, sed possibilis sanationis minimam saltem speciem esse, ideoque ad vulnera per accidens lethalia referendum esse, *n)* cum, si excusandus aggressor sit, intervenientem causam adesse oporteat, quae in praesenti casu fieri haud siverit, quod in alio tamen accidere potuit. *o)*

§. X.

*De Veterum auctoritate, in definienda vulnere
lethalitate, dubia.*

In momentis vitam humanam attinentibus, nisi cum effectu phaenomena conspirant, summo-

n) Eodem modo facultas medica Lipsiensis de vulnere aliquo cerebri periculosum nec lethale fuisse, indicavit, apud AMMANNVM lib. cit. p. 299. qui hoc vulnus ad ea, quae per accidens mortem inferunt, referendum esse statuit.

o) Huc pertinet inter alia exemplum apud BONETVM in Anatomia practica. lib. IV. Sect. 3. ubi refertur de vulnere thoraci inflicto, et lethali facto, ex ea tamen ratione, quod forte
cx

morum, virorum auctoritates nihil valent. Ho-
minem, quem sola condemnant praeiudicia, ad
supplicium ducere, summa est impietas omne
que humanitatis fastigium excedit. In vulne-
rum lethaliere definienda, veteres sane aliquan-
tum praecociores fuisse videntur, quando, quod
saltem periculosum est, id quoque lethale esse,
perhibuerunt. Saepius vero accidit, dum a le-
gentibus euoluuntur, vix satis ab iisdem capi-
untur, vulnusque, quod saltem in discrimine
versabatur, lethale dixisse, censetur. Certe
non est, cur aliquis inuehat in HIPPOCRATEM
p) quando ille, integumentorum capitis vulnera
periculosa appellauit, siquidem ex illius oraculo
nihil quicquam minus, quam quos lethale. *Ἰα,
ὀδύνη* appellauerit, eleuescit! Nullum sane ca-
pitis vulnus leuiter contemni debet, saepe enim
cutis sola ferro aut alia re contusa, si non dili-
genter et cum quadam cautione curetur, veluti
si sanguis concretus non expurgeretur, aut aliud
quicquid negligatur, vulnus inrudescens non
parum molestiae creat, et aliquando febrem in-
ducit, et medico quidem negotia, aegroti ve-
ro periculum non leue adfert. Verum enim ve-
ro,

IV. *Ἰα, ὀδύνη* (p)
ex animi commotione protinus vomica pul-
monis, diu latens, nunc suffocationem func-
tam produxit.

p) HIPPOCRAT. lib. cit. de capitis vulneribus
edit. Foef. Sect. VI, p. 901. Lit. G.

ro; neminem forte futurum esse arbitror, quin facile perspiciat, sub conditionibus a Coo adductis, externa capitis vulnera periculo haud carere, et inflammari posse duram meningem vna cum pericranio interuenientibus futuris, et recte quidem clarissimus vir, ex eiusmodi vulneribus moriendi necessitatem aliquam esse negauit, si quid vero eorum, quae in textu leguntur, fiat, occasionem moriendi exinde porrigi posse, nullus facile inficias ibit. Nec nimis largos in vulnerum lethalitate designanda veteres fuisse, conquestus est IOHANNES DOLAEVS: q) Plura olim lethalia vulnera appellitantur quam hodie, ubi dies diem dobuit, et vulnera quaedam tot retro feculis pro lethiferis habita, nunc non nisi positis certis circumstantiis mortifera fiunt; et medicorum Lipsiensium fulgidum quondam fidus, IOANNES BOHNIVS, r) plurima vulnera veteribus lethalia dicta, ex mortiferorum catalogo deleuit, et eorum exempla excitat, qui de vulneribus euaserunt, quibus praesentibus hominis vita durare ulterius posse haud videbatur.

§. XI.

q) Encyclopaed. chirurg. rational. lib. VI. cap. 107. p. 549. de vulneribus edit. Vened. 1695. fol.

r) In eleganti et saepius laudato libr. de renunciatione vulnerum passim, praecipue Sect. II, cap. I,

§. XI.

*De' HIPPOCRATIS mente, circa lethali-
tatem ab-
solutam recte capiendam.*

Veteres ideo plerumque taxamus, quod illo-
rum mentem recte haud assequimur: HIPPO-
CRATES s) de vulnerum lethali-
tate ita ait; Vesicam concidi, aut cerebrum, aut cor, aut dia-
phragma, aut intestinorum tenuium quoddam,
aut ventriculum, aut hepar lethale; et corpus plus
ex obseruatorum collectione, quam rationibus
suos aphorismos conscripsisse videtur, ut praeter-
ea omnino asseri nequeat, quae in vno altero-
que exemplo lethifera fuerunt vulnera, eadem
quoque in omnibus effectum mortiferum edere
debere, si quidem, ex quodam accidente in-
terueniente laesiones mortis causa sunt, quae
sibi relictas si fuissent, ad sanitatem iter suum
absoluissent. Verum enim vero, si rationes e-
tiam audias, perspicies omnino HIPPOCRATEM
sine illis suas de lethali-
tate sententias haud pro-
mulgasse, et demonstrationibus anatomicis euen-
tum respondere. Vesica, nisi illa urinis plena
sit,

s) Aphorism. XVIII. lib. VI. κύστιν διακρίν-
τι, ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίην ἢ φρενας, ἢ
τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, ἢ κοιλίην ἢ ἢ παρ,
θανατώδες.

fit, et super ossis pubis synchondrosin promineat, sola vulnus accipere nequit; in perinaeo ad vesicae collum inque eius musculosa parte, vulnus forte innocens esse posset, quale illud est, quod vesicae vrinariae calculi de illa extrahendi causa infligitur; Quodsi vero in fundo, seu parte sua superiore, telo, vel alio laedendi vi donato, instrumento dilaceratur vesica, quod impediri posset sane nihil est, quo minus lorum inter peritonaei cellulas longe lateque diffusum, gangraenae inevitabilis causa fiat, cum ob perpetuum, quo scatet, madorem, vulnus ipsum claudi nequeat, & vesica prae dolore in se contracta, non possit non vel minimam vrinae portionem continuo stillicidio in pinguedinem substratam propellere. Quae causa etiam fuit, quod illam calculi sectionem, quae supra pubem iustituitur, quis celebrari si cupiat: nunc omnino sit nulla. Proinde etiam si non respectu vulneris, attamen symptomatis huius, a vulnere inseparabilis adynamiamque curandi in se comprehendentis respectu, vesicae laesionem lethalem esse, medicinae parens pronunciavit. *t)* Quod cerebri vulnera attinet, ipse HIPPOCRATES ex HIPPOCRATE interpretandus est. Ille enim in libro de ca-

t) Vesicae vulnera qua ratione impune inferenda, et quanam periculum secum habeant, vberius hinc inde demonstravit IVST. GODOFRED. GYNZIVS in lib. obseru. chirurg. de calcul. curandi viis, Lipsiae 1740. 8.

capitis vulneribus, varios cerebri laesionum lethalitatis gradus constituit. Vulnere ait: quae prope caluae os, quod bregma dicitur, facta sunt, si deprimitur magis quam rumpitur, si intus deprimitur, et lethalia magis sunt et curatu difficiliora: u) vnde euidenter liquet, omnia cerebri vulnera, antiquis in vniuersum lethalia dicta haud fuisse, sed ea tantum pro talibus censuisse, quae in profundum descenderent, et alte cerebri substantiam diuiderent, penitusque discinderent; veluti vox διακοπέν x) non potest non alti vulneris, quo tota visceris compages dirimitur, significare. Veteres igitur nemo criminabitur, quod eiusmodi laesiones μάλιστα θανάσιμους maxime lethalibus annumerauerint, atque illorum ordini subscripserint vulnere medullae quoque spinalis, quae serius licet occidant, occidunt tamen necessario, si quidem omnibus his impossibilitas curandi per naturam inest. Ee quotusquisque est, qui non arbitretur, recte HIPPOCRATEM sensisse, cum diaphragmatis et hep-

n) τὸ ὅσῃον ταύτῃ τῆς κεφαλῆς φλάται, τὸ μᾶλλον καὶ ῥήγνυται, καὶ ἔσω ἐφλάται καὶ θανάσιμῶν γὰρ ἐστὶν καὶ χαλεπώτερα ἡτρενέθαι τε καὶ ἐκφυγάνειν τοῦ θανάτου. Edit. Foef. pag. 698. lit. H.

x) Consentientem inuenimus IOANN de GORTER, in medicin. Hippocrat. p. 703.

D

patris vulnus lethalibus adnumeravit, toto scilicet viscere illud si acceptum est, quippe cum τὰς φρένας, totum diaphragma, in textu legimus; et compertum comprobaturque est, qui septimendine transfossi sunt, vivere non potuisse, quoniam talis laesio et ex se ipsa, et ideo, quod non possunt non vicinae partes insimul tactae esse, curandi possibilitatem irritam reddit. Quodcumque intestinorum tenuium toto canali abscissorum vulnus, de quibus in textu sermo est Coo, et quod ventriculum similiter transfossum attinet, cum horum inquinamenta in abdominis cauum, cum certissimo putrefactionis metu non possint non depluere, sane haud liquet, an et qua ratione, quibus vulnus tale factum est, sanari potuerint. y)

§. XII.

De vulnere horum lethalium, certo respectu dictorum, determinata sanationis possibilitate.

Ex omnibus hisce vulneribus tamen, hoc, quem adduxi, respectu lethalibus, haud dubitanter plures evadere potuerunt. Vulnus retro caput habentes, id est cerebello sauciato, incolumes reddi posse ipse HIPPOCRATES testis est, penesque observatores exempla bene multa eorum, qui-

y) Horum vulnere variam naturam optime expositam tradit de GORTER loc. cit.

quibus cerebri substantia e vulnere foras descendit, attamen vivere et sanari potuerunt, legere poteris, ea quae apud IOANNEM BOHNIVM exstant hanc in rem sufficere possunt; z) Liceat tamen mihi super eiusmodi casu ex HILDANO a) elegans excitare Poema

Non audita loquor, narranti credite, vidi

His oculis, tetiginon dubitante manu,

Acer erat iuuenis, medio cui vulnus adactum

Est capiti, cerebri pars quoque caesa fuit.

Ille tamen viui, si credas, arte melampi

Hoc factum, peccas; hic medicina silet.

Hic cerebri pars medullaris b) intacta procul dubio mansit, et quamuis arduum omnino sit, comprehendere, qua ratione haemorrhagia, sanguinisque inter cerebrum ac piaam meningem

D 2

efflu-

z) Lib. cit. Sect. I. p. 21. seq. plura collegit, IO. CHRIST. TEVBELE in diss. de vulner. cerebri, non semper lethaliibus, Halae 1750. sub praesidio Illustr. BVCHNERI habita.

a) HILDAN. obseru. chirurg. centur. I. obseru. XIII. exempl. 3. p. 22, auctore ANTONIO FAYO.

b) Cerebri enim partem medullarem nunquam sine dolore subsequente laedi recentiorum quoque testantur obseruata; Confer. imprimis IOAN. GOTTFRED. ZINNI diff. sistens experimenta quaedam circa corpus callosum, cerebellum, duram meningem, in viuus animalibus instituta. Sub praesidio Illustr. HALLERI Gotting. 1749. defensa.

effusio incoercibilis ac omnino lethalis futura abigi potuerit, si quidem nisi arteriis venisque, quae in pia matre sana reperiuntur copiosissimae, laesis cerebrum attingi nequit, attamen, uti vulnera mirabili casu aliquando eueniunt, ita fieri potuit, si tamen eiusmodi obseruata fabulis accensere haud est animus, sique auctores fidei probatae audiendi sunt, ut cerebri substantia corticali ablata, arteriae carotidis ramos, cerebriambages profundius perreptantes, vulnus praeteriuerit, in uenis vero dissectis, cum illae sanguinem retro haud fundant, periculum ideo est nullum. Eadem casus felicitas, in reliquis ab auctoribus recensitis euentibus esse potuit, ut vulnus alteriam si in viscus demersum, vasa maiora, quorum sanguinis extra vasa missio sistenda non est, euitare potuit, adfueritque quaedam conditio, sub qua laesio vitae leges penitus abolere nequiverit. Esto cui pulmones pleurae presse adhaerent. illique intimo nexu iunguntur, id quod baiulis, modo aliquo inter morbum et sanitatem medio, accidere solet: vulnus toti pulmoni sit inflictum, in illo ipso adhaesionis loco: adhaesio ipsa, sanguinis in pectoris cauitatem prohibebit profusionem, sanabitur sub hac conditione vulneratus, quando quidem sanguinis vis tota de de vulnere effluere potuit, subque minima respiratione, euitato empyemate, pulmonum vulnus conglutinari potuit, Simili modo curabitur, cui patente vulnere ventris intestinum laesum est, quo

quo educi canalis alimentosi portio fauciata consequi que possit, e contrario vero, intestini vulnerati particula abscondita si iacet, inque vulnus externum nec duci, nec acu linum trahente traici valuit, neutiquam id contingeret. Vix vereor ex ventriculi vulnere quendam restitui posse, si instrumentum laedens, in illum ipsum locum adigitur, quo cultriuoro prussico per vulnus, arte inflicto, extracto, sanatus fuit, interque lobum hepatis sinistrum, lienem atque colon descendit. Si HEISTERVS renis vulnere optime medicatus est, c) superficiale illud fuisse videtur, et tubulos renales, vasaque renum maiora intacta praeteriit. Sub his conditionibus ad sanitatem vulnere aegrotanti datur regressus, licet cum periculo, sique in exemplo forensi conditiones adductae, quae sanationi fauent adfuerunt, et fauciatus diem suum obiit, nihil est, quod causam accidentalem, sanitatem recuperandi haud permittentem, supponere impedit.

§. XIII.

De exemplorum, quibus graue vulnus sanatum fuisse scribitur, discrepantia ab exemplo quaeestionis.

Verum enim vero, omni eiusmodi exemplorum recitatione nihil effecturus est causae patronus, vt

D 3

pro-

c) In Chirurg. Part. II, sect. cap. 140. §. 14. p. 903.

probet hoc vulnus, quod nunc in quaestione est, etiam si cum periculo fiat, sanari potuisse, et ea propter vulnus per se, seu ut plurimum lethale adesse, cuius vis in causa dubia nonnulla esse possit. In eo enim quaestionis cardo vertitur, ut appareat, an condiciones, sub quibus vulnus perfecte coire potuerit, in cadauere reperiatur; si ossis fragmenta ad cerebri intimam structuram haud peruenerunt, si sanguis in grumos concretus inter cerebri anfractus, aut in eius ventriculis, atque in calvariae basi, vel circa oblongatam medullam haud reperitur, si in loco quem adire nefas est, calua fissila haud est, d) sane nihil obstat HIPPOCRATIS stylo vulnus equidem *καὶ πρότερον ἰητέευσθαι*, sanatu difficile, atamen sanationis nullatenus expers, propalare, maxime, si quod facta opus erat, intermissum fuit, nec sanguinis grumosi portio, durae matri incumbens, aut illi atque piaë meningi interfusa,educta fuit, quae tamen admoto modiololo foras facile depromenda erat. Etenim, ubi de hominis nondum conuicti culpa quaestio occurrit, minima etiam defensionis momenta, pondus quoddam in se recondiunt. Eodem modo si de vulneribus periculosis, et aliis plerumque lethalibus, in foro criminali mentio occurrit agiturque, non tam

d) Illa enim signa si praesentia fuerint, vulnus lethale efficere probat HEBENSTREIT Anthropol. Sect. II. membr. II. cap. II. §. 40. p. 426. edit. 2da.

tam quid illi euenit, qui simili laesione conualuit, dicitur, quam quod in praesentis interempti cadauere reperitur, quaerendum ac inuestigandum est, utque exemplorum prolatae seriei inhaeream, si cruoris copia immanis in interfecti pectore deprehenditur, si vulnus totum pulmonum viscus penetravit, si venter faecibus aluinis fartus, si sanguinis vis ingens illuc descendit, totus ren si transossus est, et vrina cruori immixta inter peritonaei pinguerudinem fluctuat, si ex ventriculi vulnere cibus, quo saturatus erat, in abdominis cauum effluxit, multo magis, si iecoris lobus, sub quo omnis fere, maxime cum vacuus est, delitescit, transossus fuit, sane quid ex exemplorum inductione consequi possit, nos fugit, cum illa alias condiciones, quam quae nunc praesto sunt comprehenderint.

§. XIV.

De licitis defensorum, ad seruandos inquisitos, argutiis.

Quandoquidem causarum patroni, occisorem descriptione forensi defendentes, commissum sibi, que publico nomine a iudice traditum inquisitum acceperunt, nihil omnino argumentorum illos oportet intermittere, quibus princeps vel moueatur ad misericordiam, vel dubius haereat ambigatque inter mortis vel gratiae praeoptandam

sententiam, et ita flecti malit in mitiorem partem, quam grauius et seuerius cum erroris periculo in sanguinis fauorem semper promerentis causa eligere suffragium. Cum pro rostris starent veteres causamque perorarent, ita sibi agendum esse existimauerunt, ut quo quis, in nocentissimis etiam hominibus excusandis, ingeniosior esset, eo quoque maior, sapientior, ac excellentior esse videretur. Noui ego, ait CICERO : e) vos magnos causae patronos, hominem occidat oportet, qui opera vestra uti cupiat. Vitio vertendum proinde oratoribus haud est, arte quando supplere student quod causae bonitati decedit, mox cum violentia externa tempus mortis naturalis coincidisse, si laesio incuruenta et vulneris effectus haud sensibilis est, veluti, commoto per ictum cerebro praetendunt, mox si duo colluctati sunt, atque lien alteri ruptus est, suae quam perpeffus est occisus noxae causam, quoniam actus mortifer mixtus fuerit, allegant, aliquando cum vulneratus rueret, plus ex lapsu, quam ex aggressoris violentia ac imperu, organi destructionem subsequutam esse affirmant, hinc ex iracundia aut ebrietate, sanguinis orgasmum excitante, ac vasa tumefaciente, illa in cerebro rupta fuisse indigitant, illud non raro efficere audent, ut iudici persuadeant, non tam ex vulnere, quam ex conualefcendi, quae vulnerato propria esset inep-
titu-

e) Epistol. ad familiares lib. 2. 14.

titudine, mortem ingruisse, illamque non tam factam, quam cum proxime immineret, acceleratam tantum fuisse docent. Quando etiam delicti corpus incertum arguunt, quod haud recte fecerit medicus, diserte vix scripserit, nec cognoscendae absolutae lethalitatis media, aut instrumentorum laedentium effectus, clare exposuerit, quod sub iudice incompetente, vel personis ad iudicium requisitis absentibus, quos adesse tamen oportebat, peracta sit cadaueris inspectio, quod iudicis scriptio, medici relationi haud respondeat, medicus auctoritate secandi haud praeditus, cultro anatomico cadauer subiecerit, chirurgusque solus, cui fides neutiquam habenda est *f*) hoc tantum perfecerit, quod defuncti corpus ad inspectionem legalem, et ad eruendae exinde veritatis momenta, ineptum putredo reddiderit, et si quae aliae sunt artes, quibus defensorum foecunda calliditas, sententiarum arbitros confundere, illosque ut poenam ordinariam haud decernere audeant, incertos dubios ac haesitantes efficere allaborat. *g*) In his vero omnibus

D 5 defen-

f) Vid. MICH. ALBERTI, lib. cit. cap. 17. p. 378.

g) Plura ad hunc scopum facientia exposuit MICH. ALBERTI loc. cit. cap. 18. p. 390. seq. de iniquis advocatorum stratagematibus in casibus medicis legalibus, et HEBENSTREIT Anthropol. Sect. II. membr. II. cap. V. p. 611.

defensionum adminiculis, eo minus causarum antistites peccare videntur, quo plus, vel vera conscientiae incertitudine, vel ratione officii, publice sibi iniuncti, inducuntur, ut hoc sibi ita efficiendum esse arbitrentur. Vita enim sceleratissimi etiam hominis alicuius est pretium, de qua in ambiguitate causarum etiam minima, Deo decernendum est soli, possuntque iudices, dum severius decernunt, peccatum committere, qui, si mitius sentiunt, in errorem saltim incidunt, et datur vindicta suppletoria, supplicio haud inferior, qua uti qui s iudices sapientissimi securus esse existimant, quam caedere, percutere, laeniare.

§. XV.

De paradoxis autorum observatis ad defensionem ineptis.

Omnibus nobis ita evenit, atque ita natura comparata est, ut harum rerum, quae narrantur admirationis gratia, plurimae audiantur paucissimae videantur ipsae; et sane dici nequit, quanta ubiuis tempore fuerit, vigeatque adhuc ad super-

p. 611. de excusationum momentis medicis, nec non FRID. LEBRECHT STOLZE, diff. de eo quod ultimum est in defensione inquisiti ex capite imbecillitatis mentis, et quaestione quousque excuset, Lipsiae 1743. 4.

perditionem vsque procedens multorum credulitas, qua inducti, narratiunculas, quibus natura rei haud responderet, pro veris euentibus habuerint. Ceruum ex cordis vulnere, in cuius substantia longo post tempore sagitta reperta fuit, sanatum habet THOMAS AVEIGA, *h)* alii experimenta cum canibus instituta referunt, qui, postquam illis trans caluam et cerebrum clauus actus esset, superfuerint. *i)* Vtalia commenta quorum apud obseruatores larga messis est, nunc silentio praeteream, quibus forte, ad vulneris lethalitatem dubiam reddendam, sapiens defensor uti recusat.

§. XVI.

h) Commentar. in GALENI libr. de loc. affect.

i) Pertinet etiam huc exemplum cordis porcini, cui bacillus acutus ante semestre transfusus iuhaerebat, quod penes PLATERVM se vidisse HENRICVS ab HEER obseru. medic. obseru. II. affirmat, citante BOHNIO lib. cit. cap. 10. p. 128. Eiusmodi tamen experimenta, si cum aliqua cura instituuntur, non protinus exitiosa fieri comprobant recentiorum exempla, ex quibus huc referre liceat, quae lo. GOTTFR. ZINN in diss. cit. studiose exposuit, hic enim v. c. cani per anteriorem capitis partem, supra sinum longitudinalem per omne cerebrum traiecit clauum triquetrum, vt ossibus baseos cranii inhaereret, altero demum die extincto. experim. I. p. 4. etc.

§. XVI.

De fera morte vulnere graui afflictorum, possibilitatem sanationis haud testante.

Saepius etiam in vulneribus dies numerari solent, atque ex eorum decursu de eiusdem lethali-
tate decerni. Videri ideo poterat, vulnus saltem
periculosum neutrquam autem absolute lethale
fuisse, quandoquidem sero diem supremum obiit
vulneratus, diuque superuixerit, *k)* si quidem
ex illa, erga mortiferam causam vegeta resistan-
tia, concludi poterat, aliquid peregrini accessis-
se, quod ex actu caedem producente et ipso
vulnere haud prouenerit, sanationique iam in-
choatae obstaculum inferre potuerit mortemque
per accidens accersere quo respectu laesio quae-
dam grauis, per se lethalis, id est summe equi-
dem periculosa et plerumque occidens, aut ali-
quo gradu minus lethalis caeteris dici viderique
queat, ob aliquam minimam licet sanationis possibi-
litem in se comprehensam. In illo casu *VATERI.* *l)*
cum cerebri vulnus post septimam demum septima-
nam vitae finem poneret quaedam sanandi poten-
tia, quam intercurrentes causae infirmare potuerint
omni-

k) Vid. supra §. 3. not. *c)*

l) Vid. ejus diss. de vulnere cerebri sclopetario, septima demum hebdomade absolute le-
thali, Wittebergae 1722. 4to.

no adfuisse videbatur, sed docet clarissimus auctor, ex eorum natura, quae in cādaver, sectione contemplato, apparuerunt, conualescendi opem adfuisse nullam. Quis affirmaret, eum sanari potuisse, qui vulnus in cordis substantia subsistens accepit, *m*) quandoquidem dies aliquot vitam traxerit, videreturque vulnus equidem per se et in plurimis lethale, in hoc autem minus lethale fuisse, quoniam superfueris. Veluti GALENVS *n*) refert: Si ad ventrem cordis vulnus aliquando peruenit, prorinus magno cum sanguinis fluore homines mori necessum est, idque praecipue, si sinistrae partis venter fuit vulneratus; Si vero non ad ventrem vsque pertingat, sed in cordis substantia vulnus est, ex ita affectis aliqui, non solum eadem die qua vulnerati fuerunt, sed et sequenti quoque nocte vivere poterunt. Atque ita est in reliquis quoque vulneribus, quibus ad vitam necessaria pars destructa est, quaeque sanandi adynamiam per sectionem legalem in se habuisse cognoscuntur, ut etiam si
serius

m) Eiusmodi vulnerum exempla, in plerisque medicinae forensis scriptoribus adducta deprehendimus. Vid. SCHENCKIUS libr. II. de cordis vulneribus, obseru. I. BLEGNY Zodiacus Gallicus anno 1681. mense Junio obseru. 23. p. 139. BOHNIVS libr. cit. p. 127.

n) De locis affect. Libr. V. cap. II. sub lit. A. Tom. VII. p. 481. edition. RENAT. CHARTER. Lutet. Parisior. 1679. fol.

serius occiderint, non minus tamen tanquam absolute lethalia occidisse feruntur, possunt enim mortem differre varia incidentia, pinguedo nec non cruoris congelati thrombus ad tempus vulnus claudens. Intestinum sauciatur ad tempus collapsum est, cibis vero aegro repleto et ablegatis iisdem, vigente digestionem, ad intestinorum tractum, vulneris aperitur hiatus, fex in abdominis cauum fertur, aeger etiamsi sero, perpetuo tamen cum actu violento nexu causali satis cedit. Quodsi ergo terminorum peremptoriorum, post quorum effluxum neuiquam vulnus, sed casus tantum interfecit, quaedam est efficacia, eam non tam ex rei natura, quam ex lege et legislatoris indulgentia tantum et vnice habebunt. o)

§. XVII.

De lethalitate relativa ad imbecillitatem individui, an sit saltem per se lethalis appellanda.

Quaestio singularis est, quam vero iuris interpretibus solis derelinquunt medici, an videlicet mox morituri impune occidi possint, anque occisus

- o) Iure consultorum aequae ac medicorum hac de re sententias collegit, MICH. ALBERTI. lib. cit. cap. 14. §. 13. p. 287. seq. HEBENSTREIT lib. cit. sect. II. membr. II. cap. II. §. 13. p. 361. TEICHMEYER instit. medic. legal. cap. 22. Qu. 5. p. 199.

cifus partem causae mortis suae habere dicatur, quia viscus illi fuerit corruptum leui aliqua laesione, alium fortem hominem et vigentem non occisura. Estto vulnerato in pulmone abscessus reconditus; pectoris plaga sua natura levis sit et sanabilis, febris autem, a vulnere inseparabile symptoma, pus in vomica absconditum coquit, et illud a febre vulneraria motum, accedente nova febre suppuratoria, ad abscessum referenda, rupto folliculo effundatur in cauum, erit exinde mors; An ista ex vulnere tanquam ex sua causa proxima? non videtur: nisi enim abscessus praeexistisset, nisi ille febre motus esset ac ruptus, aeger vulnus superasset, utpote quod omnia bonitatis signa ostenderit. Erit igitur hocce vulnus relatione ad aegrorantis pulmones morbidos lethale. Per accidens lethale dici sane haud poterit, nihil enim, quod non homini in ipso violento actu iamiam adfuit, accessit; nec absolute lethale erit arbitrandum, siquidem illud absente vulnerati abscessu optime coire poterat. Medium adeoque terminum, quem vocare solent, inueniri oportet, qui inter vtrumque casum ambigat, et arbitror tale vulnus per se lethale nominari posse, quoniam suam destruendi vim acquisiuerit, non a medentium errore, utpote qui erant expertissimi, non ab alia causa vulnus mutante, illud enim purissimum et adfectionem iamiam inclinabat: sed illam nocendi facultatem ex se ipso habuit, cum limitatione
verò

vero ad visceris aegroti statum. In alio exemplo lien occisi vehementer turgescibat, simulque in illo abscessus vestigium sese manifestabat, sub colluctatione ruptum viscus vitae finem posuit derepente. Externa violentia, per se mortis causam exhibuit, alia nulla adfuit, nec a quodam accidente, quod actum mortiferum haud spectat, lienis ruptura originem traxit, fuit enim cum ipso actu lethifero mors synchrona. Attamen non absolute, id est, ad omnes casus lethifera fuisse videtur, nec alius, nisi solus ille, cui morbidus lien inhaeret, a vi tam leui illata lethaliter affligi potest. p) Verum uti iam professus sum, ad legum inter-

pre-

- 2) Quomodo, qui vulnerati intereunt, non tam vulneris quam aliarum rerum culpa emori possint, etiam inquisiuit TH. REINESIVS in schola Iureconsult. medic. Lib. IV. cap. 8. p. 559. sqq. HEBENSTREIT Anthropol. sect. II. membr. II. c. 2. §. 9. p. 353. Sic plura adnotata inuenimus penes medicos forenses, vulnerum exempla, quae superueniente aliqua causa singulari funesta fuerunt reddita, sic v. c. infirmi ventris concussio, cum frusto carnis facta, lethalis extitit, praesente nempe, ut haud aegre patet morbi causa in percusso; quem casum refert ZITTMANN lib. cit. Cas. 53. Cent. VI. p. 1575. Vulnus hepatis non per se sed propter purpurae concursum lethale refert. MICH. ALBERTI lib. cit. Tom. I. P. II. cas. 31. p. 367. ut alia taceam.

pretes haec spectant, medici enim aliter quam, sine illata hac iniuria hominem adhuc in longum potuisse animam trahere, affirmare, atque mortem occisi acceleratam fuisse, pronuntiare poterunt. En exempla vulnerum per se, sine ullo accidente lethalium, an homicidam defendendi vis quaedam his insit, diiudicandum aliis relinquamus.

§. XVIII.

Conclusio.

Cum vero in sensu ordinario illud tantum vulnus per se lethale esse enuntietur, quod ex individuali quorundam constitutione sanari potuit; in plerisque autem conualescendi media fastidit, nihil sane est, quod eius veritatem et a vulneribus absolute lethalibus realem diuersitatem comprobare queat, quare de iisdem eadem omnino, quam quae de vulneribus adynamiam curandi in se comprehendentibus, ferenda est sententia. Instar omnium, qui nobiscum facit, esse poterit beati PLATNERI q) de huius vulneris genere iudicium: Alia vulnera per se lethalia vocantur, inquit, per quae etiam homines pereunt, non omnino quidem, sed maximam partem, ita ut forte centesimus feruari aliquando potuerit. Haec vulnera, si sententia ferenda est, prioribus paria habentur. Quae cum ita sint, neminem facile futurum

q) Conf. RYVS Instit. Chirur. §. 365.

turum esse arbitror, quin iudicet eo in casu, ubi de hominis vita iudicium est ferendum, atque indubitata aliqua sententia dicenda, siquidem sit aequè impium, insontem damnare, ac eum, qui causa summi mali exitit, id est homini vitam ademit, impune liberare, quanta fieri potest cum sollicitudine circumspicendum esse, ne excusatio aliqua, quae vera non sit, permittatur sub quacunque demum specie homicidae. Eaque propter, cum id de vulneribus per se lethalibus iam declarare allaborauerim, si defecerim, atque non satisfecerim expectationi, veniam in ardua re me facile impetraturum esse confido.

XXII.

DR. ERNESTI GOTTLOB BOSE

Progr.

De fugillatione in foro caute diiudicanda.

Lipſiæ, 1773.

Quum non infrequenter eueniat, vt, dum aliquis facinoris violenti reus habetur, eius modi illi imputentur momenta, quæ aliam longe causam et originem habent, tale medico, in primis forensi, adhibendum est studium, quo rei perpetratae veritas dilucidetur. Siue enim hominum aduersos eos, a quibus sibi suisque iniuriam factam fuisse arbitrantur, malitiam, siue causarum patronorum, iniqua ratione seductorum, argutias aestimemus, iis aliquando ita perturbari posse æquissimos etiam iudices inuenimus, vt nisi, a quibus obscuræ rei indagationem desiderant, medicorum instruantur accurato scrutinio, inlontes damnari et culpam committentes

E 2

libe-

liberari quandoque possent. Quod utrumque cum magno rei publicae periculo coniunctum est. Etsi vero nostri seculi multum laudanda est sedulitas, qua efficitur, ut medicorum, prius sententia quam feratur, non superficialia exigatur disquisitio, tamen hi sibi ipsis culpam contrahere poterunt, si in discernendis effectuum causis debitam non adhibuerint diligentiam, quod sane bonum et honestum virum eo debet impellere, ne levis etiam praetermittatur conditio, quae ad veritatem expiscandam pertinet. Multa certe quotidie occurrunt exempla, ex quibus tamen nunc, data in hac solennitate scribendi opportunitate, selegimus sugillationis discrimina, quae cautos esse iubent medicos, ne, quod ab internis iisque morbosis, corpori inhaerentibus, effectum est rationibus, pro ea vendicaretur causa, quae aliunde accesserit, aut violentiae adhibitae externae documenta offerat. Eo magis vero ad haec curatius indaganda excitamur, quod in memoriam venit casus pueri, cuius vita affirmabatur in periculum devenisse, quoniam magna corporis pars sugillata existeret, quae a verberibus et violenta tractatione profecta referebatur, in primis, quum paucis demum interiectis diebus, sani alias visi, pueri corpus sanguinolentis stigmatibus defoeditum conspiceretur, quae non nisi a patris iniqua, usitata quoque et cognita, castigatione dicebatur provenisse, mortisque subitaneae, ut rumor erat, rationem continuisse.

-adii

Vt

Ut itaque iustitiae aequae et in rerum veritate rite diiudicanda occupatae fieret satis, sectione, ut decet, instituta, conditiones cadaueris, et sugillationum causas, nec non inde deriuandam culpam optime manifestari posse iure existimabatur. Quam quidem ea propter nunquam intermittendam esse censemus, quod, quae in superficie corporis apparent notae, ad praegressas morbosas rationes, quibus in producenda vel acceleranda morte vis est, ita explicandas, ut iudicem instruant, minime sufficiunt. Huius itaque sectionis praecipua momenta hic adducemus, quod ex iis, seu exemplo, intelliguntur ea, quae ad causarum scrutinium pertinent. Totum nempe corpus exterius macilentum comparebat, signum antegressae oligochymiae offerens, rubicundae hinc inde et inflammatae maculae conspiciebantur, quae non nisi circulo humorum adhuc vigente excitari poterant, contusionum praeter ea, sugillationum excoriationumque vestigia distincta occurrebant. Tales praecipue in capite frontis regionem, genam dextram et maxillam inferiorem, mentumque, auriculam deinde sinistram, cutim vero vix penetrantes, videbantur occupare. In utraque porro scapula idem obseruabatur, eo tamen cum discrimine, ut ad dextram rubicundae fere et roseae, procul dubio recentes, ad sinistram e contrario liuidiores atque sicciore, et crusta superinducta instructae detegerentur iam antiquiores excoriationes. In pri-

mis, quam late patet, dorsum pene integrum miro modo sugillatum existerat, a quo cuticula etiam aequae facile ac a natibus secedebat, ubi simul profluens ex intestino recto puris copia in conspectum veniebat. Nec deerant in utroque femore inflammationis indicia, itidem in crure, pedes vero extremi coerulecente colore pervisionem notabant. Sugillatio itaque in dorso prorsus singularis omnem exposcebat attentionem, quare, tegumentis cutaneis dissecatis, sanguis ita extra vasa missus inque telam cellulosam congestus erat, ut a scapulis ad nates usque coagulum cruoris extenderetur. Hae vero notae, obiter consideratae, id sane efficerent, ut exterioris nec levis causae agentis vis sufficere videretur ad similia producenda mala, quae tamen a medico, in foro versante, ad decernendum nec sufficientia nec idonea satis habentur: quod suspicandum est, in internis quoque partibus haud raro abscondi vitia, sine quibus vel externa violentia tam noxia evenire non potuisset, vel quae lethale demum fecissent periculum. Hinc protinus ad interiora rimanda accessimus. Sub cute ventris et in omento et in habitu intestinorum ubique deficiebat solennis pinguedo. Ipsa quidem intestina extus rite sese habebant, in ieiuni tamen gyris quibusdam, in coli eam transversa parte, quam zonam nominant et in descendens eius sinistra flexura praeter consuetudinem et naturam coarctationes et condensationes erant, nec non glandularum

intestinalium, pariter ac mesaraicarum scirrhusae
exulcerationes, pancreatis deinde durities et tu-
mor. Ventriculus et intestinorum tractus spu-
mam pituita remixtam, non paucam, intestinum
rectum et vicina coliexeuntis pars purulentam, ex
glandulis, vt diximus, exulceratis profluentem,
materiam suppeditabant. Pulmones etiam vrin-
que accreti, attamen sani reperiiebantur, nec pe-
ricardium vitiosam liquoris copiam adseruabat,
nec integritas costarum laesa erat. Sub cure por-
ro cranii, in frontis dextro latere, supra pericra-
nium, aliquot sanguinis guttulae ex vasis euase-
rant, absque omni tamen subiectorum ossium a-
nimaduertenda laesione vel mutatione quacun-
que; quum e contrario mox sub dura matre in
vtriusque cerebri hemisphaerii superficie tanta
sanguinis, ex vasis erumpentis, moles piam de-
foedasset meningem, vt membranae expansae
speciem referret, a coagulata cruore ortam.
Hanc autem iam ante mortem ibi collectam fuisse
coniicere licebat ex feri, protinus per aper-
tam duram matrem effluentis, copia. Siquidem
et sanguis per haemisphaeriorum superius inter-
stitium ad callosum corpus vsque descendisset,
et serosa colluies sub pia matre gyrus cerebri
ipsius distendisset, nec non sub hemisphaeriis su-
pra tentorium grumi sanguinis detegeruntur.
Reliqua cerebri substantia et caua eius seu ven-
triculi parcam et ex vaporibus tantum collectam
aquam continebant, intacta omni eius massa.

Cerebellum tandem integram, turgidam vero sanguine ostendebat piam matrem, vasis eius porpemodum infarctis.

Tot itaque simul observata phaenomena omnino ambiguum reddere poterunt medicum forensem, num praesentibus iis morborum significationibus potius, quam extus applicatis, non obscure suspicandis, violentiis effectus tribui debeant funesti. At enim vero, cauta omnium conditionum perspicientia diiudicandam esse sententiam declarat, quam alia sint, quae a morbi inhaerentis indole pendeant, alia deinde, quae non nisi externis, iisque a morbo distinctis causis, originem debeant.

Sugillationum quippe ea est natura, ut per errorem, quem vocant, loci in minimis cutaneis et subcutaneis tubulis, primo sanguinis molecula haereat et stagnet, quae deinde, vel ob inhaerentem acrimoniam, forte sensim quoque epatam, vel ob copiam, vasis disruptis, ecchymosin manifestiorem reddat, ut lata non raro corporis pars, diffusio cruore, alienum contrahat colorem. Quare semper animo medici forensis observari debent haec discrimina eaque, sollicito demum indagata, certiores eundem facient ad idoneum ferendum iudicium. Enascuntur nempe sugillationes, dum vita adest et circulus humorum viget, eaeque verae sunt, duplicis autem generis. Aliae, quae a morbis, ut diximus, proficiscuntur, aliae, quae a violento, corpus vexante, impetu.

peru. Deinde post mortem quaedam fiunt, quas facile spurias dixerimus, etsi vim habent imprudentes fallendi. Hae posteriores autem ita omnibus solennes sunt cadaueribus, ut vix meminerimus, inter tot perlustrata quoddam fuisse, quod liuidis, coerulescentibus imo rubris et sanguineis pene maculis stigmatibusque non fuerit inquinatum, quas nostrates *Todten-Mähler*, quasi maculas morte productas, nominare solent. Has ergo, quod dolus et culpa in iis producendis nil valet, neque reo imputari posse sponte liquet, nec difficulter ex aequalitate cutis et contento intra suos adhuc cancellos liquido sanguineo dignoscuntur, nec non tenuitate humorum, quippe qui post mortem ultro quasi fatiscunt, se prodere solent. Si vero longiori post mortem tempore disquiruntur cadauera, praecipue dum singulares, humorum resolutionem et putredinem inducentes causae validius egerint, ex vasis ruptis vel exesis effundi solet cruor. In quo tamen statu non deficiunt alia putredinis, inseparabilis mortis pedissequae, indicia, quae utique in foro a secantibus sollicite animaduerti debent, simulque, si fieri potest, in omnes etiam accedentes conditiones inquiri, quo, quid singula ad putredinem contulerit et quantum valeat ad corpus delicti confirmandum nec in dubitationem vocandum, appareat. In altero deinde sugillationum genere diiudicando, quae morborum sequelae habentur, iterum alia viuentis alia

E 5 demor-

demortui hominis est consideratio. De morbi etenim natura, quamdiu vires vitae aliquam adhuc praestant efficaciam, perito medico non difficilis est perscrutatio, quo partim, quid per praesentem morbum mutatum fuerit aut mutari debuerit, intelligat, partim, quid per methodum medendi peruersam aut concinnam et convenientem euenerit, resciscat. In demortuo homine e contrario res multo difficilior est, morbi quidem effectus aliqui dignoscuntur, causae tamen obscurae manent, nec semper, omni licet adhibita opera, sufficienter deuelari possunt. De sugillationibus, in capite neogeniti reperundis, alibi exposui, in *Diff. I. de Diagnosi vitae foetus et neogeniti §. XIII.* quae violentae licet sunt, nullam tamen matris parientis culpam denotant. In adultorum deinde cadauerum perlustratione quae occurrunt, eam ob rationem ambiguae fiunt, quod saepissime de iis, ut, si talia v. c. in viis publicis inueniuntur, antegressi morbi vel iniuriae passae nulla plane obtineri potest cognitio, et neglectae curae nonnunquam tribuendum est, quod aliunde exortum fuerat. Quum vero contusorum, vexatorum et vulnerorum vehementiores impetus distincti et luculenti sint, si cutim non detritam tantum et laceratam, sed sanguinis etiam paullo maiorem effusionem coagulumque, musculorum conquassationem, fractorum ossium ramenta, vasorum dilationem, partium, per naturam vnitarum, sepa-

separationem magnam et inflammationis, si non completae, tamen incipientis, signa detegamus, neminem futurum esse arbitramur, quin sponte sua persuadeatur, hos omnes et funestos quoque euentus confidenter adscribendos esse externae violentiae, quae consulto accesserit et proximam mortis causam constituat. Nec talia vel secantem medicum de culpa aggressoris dubitare permittunt, vel iudicem in sententia dicenda morantur, siquidem in partibus corporis, male affectis praecipue, si ad vitam continuandam absolute pertinent, omnis ratio haereat vitae perditae, lethalicatis et *ἀδυναμία* curandi.

Sed, quo huius doctrinae praestantia clarior euadat, liceat iam dicta paucis ad exemplum, supra propositum, referre, in quo tum violentae sugillationis, tum spontaneae, si ita dicere fas est, discrimina inter se mixta occurrunt. Athrophicus nimirum status, qui ex pinguedinis defectu et telae cellulosae vacuitate, ex marcore totius corporis, nutritionem deficientem satis monstrante, manifestatur, malus praeter ea intestinorum habitus et morbosae eorum angustiae, quae in conficiendo chylo eodemque decenti modo resorbendo obstacula pariunt, quod et tenuia sic dicta intestina et crassa male hinc inde contracta deprehendebantur et pituita viscida replebantur; glandularum deinde intestinalium praeternaturalis durities et scirrhus cum iam adiuncta exulceratio-

ratione, similisque melsaraicarum et pancreatis dispositio, puris effluentis ex ano praesentia, non leuem, sed diuturnum et omnem humorum massam corruptentem morbum indicant. Hi vero cacochymiam induxerat diu, et sensim subtiliori quasi reddita acrimonia sanguinem ipsam sic attenuaverat, ut utique fieri potuerit, quo ex minimis vasculis effusae guttulae sugillationem excitarint eademque tum in externis tum in internis contigerit partibus. Ex impedito tandem sanguinis per vasa progressu in minoribus non solum tubulis stases promte euenire poterant, sed in iis quoque locis, quae affluentium humorum impetui facile cedunt, ruptura fieri et effusio, qualem in cerebri deteximus superficie ad quam suam conferre debuit partem, perpetuus ille intestinorum, praecipue recti stimulus atque tenesmus ab acri purulentaque, continuo vellicante, materia excitatus. Idque cito satis contigit, dum resorpti quoque puris indicia in corruptis humoribus occurrunt, quam cuticulae spontaneus secessus declarat in dorso et natibus obseruandus.

Hae itaque notae morbosos effectus significant. Ad pernionem enim, qui perpassi et infestantis frigoris signa ex tempestate frigida exortum exhibebat; obierat enim puer ineunte demum anno; respicere non epus est, quod ex eo causa

caussa mortis deriuari nequit. Nec leuiore, in externa corporis superficie occurrentes, exco-
riationes multum valent vel vrgeri in foro pote-
runt, quod, num ab ipsius aegroti inquieto de-
cubitu, quippe qui ob iam adductas conditio-
nes varie debebat angi, num ab externa pen-
deant irruente causa, decerni nequit, nec eae
pariter sint funesti exitus causa habendae. Qua-
re de similibus sugillationibus prouide differen-
dum esse censemus, quae aequae ab aegrotto
ipso quam ab alio poterant proficisci. Quum
autem ingens, in dorso reperiunda, extra vasa
facta cruoris effusio illiusque coagulum, nec,
qualem morbus produxisset, fluidi attenuatio-
nem ostenderet, hinc euidentiores longe per-
pessae iniuriae conditiones doceret, eam vio-
lento excitatam fuisse modo affirmandum est,
quo deinceps iudici, vltius in causam no-
centem scrupulosiusque inquisituro, via ape-
riatur commoda. Constat enim ex anteceden-
tibus, eam lenti morbi efficaciam non fuisse,
quae vasa rumpendo sanguinis immanem effu-
sionem produxisset, hinc aliam accedere de-
buisse causam, quae a morbo aliena, euentum
adeo atroceni effecerit.

Ab omni ergo ambiguitate liberae sunt in
cadaueribus deprehensae sugillationes, funesti-
que euentus causae habendae, si cruoris effusio
magna fuerit, si putredinis iudicia non nisi le-
uia

uia inueniantur, carnes autem nec maceratae
nec solutae putrilagine appareant, si tandem
morbi praegressi, validique et testimonia absint
et documenta illorum in dissectione non detegan-
tur. Sic enim nuper demum ad nos relatus est
casus pueri, qui morbo dicebatur dysenterico de-
functus esse, in cuius tamen cadauere morbi,
qui praetexebatur, nullum occurrebat vestigium.
Intra collis enim musculos sanguis effusus pluri-
mus et curatioris scrutinio vense iugularis ruptu-
ra detegebatur, quae integris carnibus a putre-
dine non poterat produci, ut etiam tunc a vio-
lenta conuulsatione et a verberibus inflictis,
quae reus non abnegabat, mortis causam repe-
tendam esse, iusto iudicaretur.

XXIII.

DR. PHILIPPI CONR. FABRICII

P r o g r .

q u o

*Causae infrequentiae vulnerum letalium
prae minus lethiferis ex fabrica corporis
humani anatomica et situ par-
tium praecipue eruuntur.*

Helmstadii, 1753.

Homo perfecte sanus et consueto Naturae ro-
bore gaudens, regulisque diaeticis, specialissi-
mae eius constitutioni nativae vel acquisitae ac-
commodatis, conuenienter sex rebus ita dictis non
naturalibus vtens, si morborum epidemiae ab-
sint, utpote a quarum malignitate nemo satis tu-
tus est, morborum internorum periculo immu-
nis ad seros annos viuit et marasmo senili, ceu
vera illa morte naturali, a propriis actionibus
machinae humanae inuitabili euentu inducta, vi-
ta exsatiatus denique decedit, et quem sapientissi-
mus

mus benignissimusque Naturae Auctor in hoc rerum systemate dederat, cursum absoluit. Ratione violentiae externae vero corporum duriorum peregrinorum in eum casu irruentium, vel ipsi ex destinatione inflictorum, res longe aliter se habet: nam ab his ne viuacissimo quidem perfecta securitas est, quum necessaria artuum et reliquarum partium solidarum corporis eius agilitas et functionum inde resultantium conditio absolute requisierint, ut illud potiori modo molle ac flexibile sit, ipsaque ossa nimiae vi exteriori admotae denique cedant, et varie saepe laedantur.

Caussam hoc suppeditat, cur optimi quique Historiae Medicae Auctores illi Medicinae pragmaticae parti, quae manu medetur, prae altera, quae medicamentis internis laefactatae valetudini humanae succurrit, maiorem adhuc et antiquitatem et necessitatem vindicent, quum in simplici et frugali viuendi genere, quo primi mortalium contenti erant, Naturaeque humanae, nullis maiorum morbis et debilitatibus, in posteros hereditaria lege propagandis, exhaustae, ut ita dicam, prima iuuentute et maximo virium vigore ac flore proculdubio adhuc satis diu morbos internos grauiores ignorauerint, postquam iam dudum pro vitae humanae, tot casibus et rerum discriminibus externis subiectae, conditione variae vulnerationes et aliae laesiones perpetuae doloresque et reliqua incommoda inde percepta

percepta ipsis necessitatem conuenientia illis auxilia conquirendi imposuerant, a) Licet vero haec laesionum corpori humano exterius induratarum frequentia deinde successu temporis in immensum augeri necessario debuerit, ex quo in propriam perniciem ingeniosum humanum genus usum ferri et reliquam artem militarem didicit ac necessariam reddidit, quae post pulueris Pyrii inuentionem praecipue ad culmen perducta fuit: quotidianus tamen adhuc euentus vnumquemque conuincit, quod calculo vniuersaliori inito, longe plures semper numerentur machinae corporis humani laesiones sanabiles, quam earum, quae omnem medelam excludunt, et ineuitabili effectu mortem inferunt.

Sic si Historiam civilem recentioris aevi praecipue euoluamus, quo bella maiori ratione, humanitate et mansuetudine geruntur, nec ut olim ad exercitus et gentis inimicae totum excidium et deletionem producuntur, vel in cruentissimis praeliis numerum sauciatorum semper ferre maiorem, quam illorum, qui statim morte occu-

a) Conferatur BARCHVSEN Histor. Med. p. 16. SCHVLZ. Histor. Med. p. 201. §. 34. No. III. SROLL Histor. litter. Medic. Germanico idiomate script. p. 806. et alii ibi allegati Auctores antiqui, nec non BOERHAAVE Praelection. in propr. Instit. rei medicae ex Edit. et cumnotis illustribus HALLERI Vol. I. pag. 7.

cubuerunt, deprehendimus. Prout in praxi Medico Chirurgica priuata quoque plures vulnerati pristinae sanitati restituuntur, quam percunt, quanquam apud Scriptores Medicinæ forensis casus vulnerum absolute lethalium illorum, quæ illethalia vel per accidens tantum mortifera, secundum res circumstantes et conditionem læsionum declarantur, numerum vel superent, vel æquent. Nam vt cuique notum est, de illis præcipue læsionibus apud rerum criminalum iudices agitur et Medicorum sententiæ expetuntur, quæ mortem vere et post paruum plerumque temporis spatium insequentem habuerunt, adeoque magna lethalitatis absolutæ suspicione laborant.

Rationes huius rei indaganti vix meliores occurrunt, quam tum naturalis defensio et periculorum intentatorum atque imminentium euitatio, quam quilibet homo vario corporis et artuum motu sibi dare potest ac ex naturali quodam instinctu adhibet, prout verbi gratia infantes et pueros iamdum, casu corporis imminente, brachia prætendere plerumque obseruamus; tum etiam admiranda illa et summa prouidentia compacta corporis nostri interior fabrica, qua viscera et reliquæ partes eius, quarum læsiones maius et præsentaneum periculum coniunctum gerunt, quarumque integritas ad vitam et sanitatem continuandam præ reliquis magis necessaria est, omnium maxime absconditæ et a reliquis vel firmitioribus, vel minoris tamen, quod ad conseruationem nostram attinet, momenti oblectæ latent.

Ad

Ad veritatem huius assertionis plenius probandam haud alio mihi auxilio opus est, quam ut partes corporis humani eo ordine mentis acie perlustremus, quo illae cultro Anatomico obuiæ eruantur, et quo quævis etiam alia vis externa eas attingere valet, ubi statim, quod hæc res non aliter sese habeat, patebit.

Hic vero cuilibet Anatomiae vel mediocriter gnaro constar, quod inter partes molles, corpus humanum exterius constituentes, et primum ac integrum læsionum quarumcunque externarum impetum recipientes, præter integumenta communia vix aliae, quam muscoli cum vasis sanguiferis lymphaticisque nonnullis fortasse, ut et neruis et glandulis quibusdam ossibus circumiectæ occurrant. *b)* Ex his muscoli moribus voluntariis exercendis isto liberiori suo situ non tantum aptiores sunt, sed eorundem etiam læsio

F 2

ae-

b) In testudinibus, cochleis, cancris et pluribus ostracodermatis hæc alio modo se habent, minori non solum agilitate ut plurimum indigentibus, sed maiori quoque periculo externo expositis quorum hinc partes omnium durissimæ exterius locatae sunt, vid. celeberrimi LINNAEI *System. Natur. Class. III. Ord. II. 95. Class. V. Ord. VII. 206.* ut et *Class. VI. Ord. III. de Testaceis* nec non *Faun. Seucic. p. m. 357. 369.* et seqq. Eadem ratio in insectis coleopteris et hemipteris obtinet, de quibus euoluatur idem *System. Natur. Class. V. Ord. I. et II. Edition. A. 1748.*

84. Quo causae infrequentiae vulnerum &c.

aeque ac glandularum, ut ex Medicina forensi notum est, nunquam per se ad mortem inducendam, si debitum auxilium Medicum et Chirurgicum accedat, sufficit, ita ut aequae ac ossa visceribus, tribus corporis cauitatibus maioribus inclusis, optini propugnaculi loco inseruiant. Vasorum praeterea sanguiferorum illis interpositorum lumen seu diameter, collo et artubus exceptis, in reliquo corpore ut plurimum minor est, quam ut ne debitis remediis adhibitis haemorrhagiae ab eis laesis exortae breui compesci queant. Id ipsum vero quoque in materia quadam deleteria exterius cum laesione continui, verbi gratia per morsus animalium venenatorum, cum sanguine hominum communicata hoc emolumentum praebet, ut illa ob minorem capacitatem vasorum plerorumque hic occurrentium non nisi exiguae sanguinis portioni pedetentim admisceatur, adeoque per impetum et efficaciam actionis vitalis cordis, in totam massam sanguineam constanter edirae, eiusque propriam vim balsamicam multa sui parte infringatur et mutetur, antequam reliquum sanguinem aliosque humores inde secretos corrumpere, vel ipsis visceribus nobilioribus perniciem inducere valeat. c) Quid quod idem benefi-

- e) Luculentum huius rei exemplum occurrit in morfu viperæ Americanæ caudifonæ seu *Crotalophori*, de cuius morfibz in ingeniosissimi **ZINNAI** Dissert. de radice Senegæ ex Cates baco

beneficium humanae vitae et sanitati iamdum ex eadem ratione contingat, cum venena superficiei externae corporis nostri admota aliaeque nores a venis absorbentibus cutaneis receptae cum fluidis nostris subinde communicantur, eisdem et ipsis firmitioribus partibus citam destructionem et putredinem vniuersalem alioquin inducturae. d)

F 3

Quae

baeo adnotatum legitur, quod si eueniat, vt magna aliqua vena fuerit pertusa, omni frustanea sit Medicina, nisi amputatio partis vulneratae illico instituatur, quia alias hoc modo laesus vix vltra minuta. 5. aut 10. vitam seruare possit, interdum vix vltra duo. Si vero in partem carnosam et musculosam truculentos suos infixit dentes, sine vulneratione partis cuiusdam nobilioris, sacram vulnerato Ancoram esse illam radicem, quae species Polygalae est. Confer. *Anoenitat. Academic.* Eiusdem *Volum. 2.* pag. 131. et seqq. legatur vero quoque summi viri R. MEAD. Oper. Med. Tom. 2. Tent. 1. de vipera pag. m. 62. et seqq. qui incolis Americae creditam vim incantantem et attractiuam huius serpentis ex terrore Panico, Sciuris et auiculis, sono crepitaculi excitatis, solo adpectu illius inculso, solertissime explicat, ac simul iconem et descriptionem Anatomicam egregiam huius animalis organorumque eius nociuorum exhibet.

d) Inde exempli causa accedit, quod miasmata morborum malignorum et summa contagii truculentia infectorum indubitato hausta ac per
venas

Quae autem arteriae vel venae in artubus capaciores sunt, et quarum hinc vulnera nimis celeri et copiosa sanguinis profusione citius certiusque funesta esse possent, vel intra crassos musculos aliasque partes absconditae sunt, ut *axillares* et *humeri arteriarum venarumque principium*, quod in cavo subaxillari musculo latissimo dorfi, pectorali maiori et ipso humero defensum delitescit, nec non *vasorum cruralium* portio inferior, quae ad cavitatem sub genu deproperans *popliteorum* nomen sortitur, vel tamen in facie interiori et anteriori artuum tam superiorum quam inferiorum maximam partem decurrunt, ubi vis externa vulnerationem minitans oculis vulnerandi statim occurrens et praevidenda artuum et reliqui corporis vario motu atque inclinatione saepius euitari potest, vel saltem compressione ac de-

venas absorbentes minores sanguini admixta tamen superentur, atque nihil detrimenti ab hominibus illibata sanitate fruentibus saepe percipiatur, etiamsi immediatus contactus atque communis atmosphaerae putridae usus accesserit ut quilibet Medicus in artis suae exercitio experitur. Id ipsum vero quoque in causa est, cur efficacissima licet alias remedia topica per se et solitaria ut plurimum parum efficiant, praecipue si corruptio atque depravatio quaedam universalior totam humorum massam inuaserit, vel labes quaedam visceris aliquius potioris in oeconomia animali momenti subsit.

deligatione propriis vulnerati manibus utcumque facta haemorrhagia copiosior, donec medela chirurgica perfecta obtineatur, haud parum saepe impediri. Quum quoque arteriarum laesiones vulneribus venarum sociarum periculosiores sint, illas his vbiq[ue] fere interiores atque subiacentes conspiciamus, principio arteriae cruralis excepto e) cui vero ob rationes supra allegatas plurima alia tamen defensio naturalis contingit. Idem de nervis maioribus artuum adnotandum venit, utpote quos inter *plexus* sic dictus *brachialis*, propria capsula cellulosa pingui insuper inuolutus, itidem musculis crassioribus obtectus later, ramosque suos per brachium decurrens deinde distribuit, plerumque propius ad ossa locatos. *Crunalis* vero cum vasis sanguiferis cruralibus eorumque ramis eodem ut plurimum tramite decurrit, ac *ischiadici* nervi extra pelvim egressi principium et crassior pars musculis glutacis aliisque contra iniurias externas insigniter defenditur.

In collo quidem varia insignia vasa et nervi, nempe arteriae carotides et venae iugulares internae cum nervis intercostalibus et vagis cer-

F 4

e) Illustr. HEISTER. Compend. Anatom. p. m. 158. in quo libro passim ad securitatem corporis humani, quae ex situ partium naturaliter provenit, plus attenditur, quam in vlllo alio compendio Anatomico, mihi cognito.

uicalibusque ac phrenicis statim sub cute et utroque platismate myoide musculisque sterno-mastoideis locata occurrunt, et sic violentiae externae satis obuia videntur. Sed cum in facie corporis anteriori sita sint, eadem defensionis naturalis facilitate, quae aliis in regione anteriori corporis sitis partibus propria est, gaudent, vel depressione atque flexione capitis versus sternum iamdum accessui periculorum externorum ex parte subtrahuntur. Quae vero in posteriori colli regione satis absconditae decurrunt *arteriae vertebrales* pluribus crassis et firmis non solum musculis caput atque collum extendibus obteguntur, sed magna quoque sui parte intra foramina apophysium transuersarum vertebrarum colli tutae sunt.

Quodsi iam ad interiora corporis lustranda nos accingamus, haud minorem curam in ipsis a laesione externa, quoad eius fieri potest, defendendis adhibitam, conspiciamus.

Sic *abdominis media viscera*, quae alioquin plus ac alia periculo externo exponuntur, crassissimo in sanis hominibus plerisque panniculo adiposo et musculis abdominis non insignem solum defensionem contra vim externam, nisi nimis fortis sit, obtinent, sed etiam cutis, quae hanc regionem corporis tegit, textura tam admirando artificio constructa est, ut licet illa hic quam in multis aliis corporis regionibus longe tenuior

tenuior sit, multum difficilius tamen ab instrumento pungente perforetur. *f*) De reliquo idem hic obtinet, quod supra de partibus colli anterioribus notatum fuit. E regione *posteriori* et *lateral*i vero vertebrarum lumborum robur et musculorum dorfi et lumborum crassities multam *ipsis* securitatem praestant, et quae *inferius* abdominis *cauum* occupant *partes* generatione *dicatae* *internae* ac in feminis praesertim *uterus* cum *foetu* tempore graviditatis in illo contento *g*) *vesica* urinae et *intestinum rectum* cum *plexibus* nervorum *ischiadicorum* *vasisque hypogastricis* a satis firmis ossibus innominatis atque sacro, pelvis *cauum* coniunctim constituentibus *h*) et qui haec exterius vel interius quoque obtegunt, variis musculis optimae itidem securitatis praesidia accipiunt. In regione *superiori* abdominis de-

F 5

nique

f) Illustr. WINSLOW. Exposition Anatomique Tom. III. Traité des tegumes §. 7. pag. m. 271.

g) Cuius funiculus umbilicalis ob id ipsum una cum foetu liquori amnii innatat, ut compressioni, ruptioni aliique laesioni, a causa externa violenta matri gravidae inducta, minus obnoxius sit, confer. illustris HEBENSTREIT. Funicul. umbilical. human. Patholog. §. 7.

h) B. CASSEBOHMIUS in methodo sua secandi pag. m. 44. §. 3. vesicam urinariam, si vacua sit, extra pelvim sitam dicit, id quod vero de pelvi, ut ita loquar, membranacea, a peritonaco formata intelligit.

nique ac laterali, utroque nempe hypochondrio lien, ventriculi os sinistrum cardia dictum et dextrum seu pylorus praesertim atque hepar costarum inferiorum tegmine multum reconduntur.

Quum insuper, ut aliunde notum est, vita humana tunc in maximo semper periculo versetur, quando vasa sanguifera maiora, praecipue interna ad quae nullus arti Medicae et Chirurgicae conceditur accessus, sauciationem acceperint, illa in abdomine quoque ubique ita disposita invenimus, ut trunci et rami eorum maiores, ut sunt: *sinus venae portae cum ramis maioribus ventralibus, arteria coeliaca, mesenterica superior, arteriae et venae renales, arteria mesenterica inferior* cet. intra reliqua viscera maxime abscondita lateant. Arteria vero aorta aequae ac *vena cava*, sicut in thorace, ita in abdomine ante corpora vertebrarum decurrit, et ab eis contra vim e regione postica corporis intentam defenditur, prout antea plura viscera abdominis eadem vasa mole sua obtegunt. Nervi denique *intercostales* ante corpora vertebrarum lumborum versus pelvim pariter descendunt, plexusque eorum insigniores circa principia arteriarum maiorum potissimum formantur, adeoque pari cum eis, ratione securitatis forte gaudent, et *trunci nervorum lumborum*, musculo psoa utroque magna parte obtekti sunt.

Ad thoracis viscera quod attinet, quum illorum

rum pleraque et potiora, *cor* nempe et *pulmones* cum *vasis sanguiferis* maioribus adnexis, actionibus omnium nobilissimis, post animales, vitalibus peragendis atque continuandis interuiant, longe maiori quoque defensione, quam abdominis viscera aliaeque partes munita sunt. Licet enim costarum in respirando necessaria mobilitas haud permiserit, ut perfectus thorax osseus et undique imperuius, ut in cerebri, cerebelli, medullae oblongatae theca ossea, nec non in vertebriis medullam spinalem includentibus fere accidit, haec organa vitalia clauderet; plurima tamen thoracis externa portio ossibus, scilicet sterno, 12. costis, vertebriis totidem dorsi, nec non utraque scapula, quae costis superioribus posterius lato spatio incumbunt, ut et variorum musculorum stratis satis crassissimis ita componitur, ut vix nisi per interstitia costarum vi externae directe intentatae facilius aditus concedatur, qui vero quum costae quouis momento situm suum mutant, frequentissime simul interruptitur. *Nervi* autem et *vasa sanguifera costalia* pleraque ac superiora singulari sulcis portionis inferioris costarum artificio recepta, ne sic quidem, saltem a vi punctim inflata, atque costis integris attingentur. *Ductus* quoque *thoracicus venae sine pari* et arteriae aortae magnam partem intermedium, et cum eisdem ante corpora vertebrae dorsi aequae ac *vena cava inferior* thoracis, per se brevissima, situs, eodem

dem cum illis securitatis beneficio fruitur. Pari modo *cisterna* seu *receptaculum chyli* tanquam thoracici ductus initium, id quod supra in abdomine monendum fuerat, in concursu corporum ultimae vertebrae dorsi et primae lumborum collocata, dextroque diaphragmatis crure magnam partem obrecta, non minori cura latet. *Subclavia* denique *vasa*, post claviculas sita, pariter non nisi e longinquo, vel his ossibus prius destructis, vulnerationi externae patent.

Quod iam ad illam animae tenerrimam et mirandam sedem omniumque actionum corporis nostri primum mobile, ut ita dicam, *cerebrum* attinet, illud praeter cutem capitis quam alibi h: longe crassiorem eo firmiori ossium compage inclusum observamus, quo gravius et certius sensuum impedimentum damnumque vel solae eius compressiones ob mollissimam consistentiam oeconomiae animali humanae iamdum minantur i) multo magis vero ipsae vulnerationes et continui eius solutiones, licet hoc simul verissimum sit, quod in nullo vulnerum et aliarum laesionum etiam grauissimarum genere plures praeter spem primo conceptam vulnerati mortem nihilominus effugiant. k) Accedit huic, quod haec

cor-

i) vid. BOERHAAVE praelection. ad prop. Instit. rei Medicae supra allegat. Vol. II. §. CCLXXXIV. p. 583. et seqq.

k) illustr. ALBERTI Iurisprud. Med. part. I. Cap. XIV. §. 38. litt. c.

corporis humani suprema regio, caput, utpote supra oculorum vulnerandi aciem et extra defensionis artuum eius, ut ita loquar, sphaeram magnam partem posita, teste experientia Medica forensi ^{l)} a maleferiatis vulneratoribus omnium frequentissime ictibus petatur, quum interea summe necessaria ut supra dictum reliquas ad actiones corporis continuandas cerebri integritas sit. Praecipue vero in regione capitis postica, nam ista providentiae humanae et periculorum cautae declinationi omnium minime subiecta est, crassities calvariae eo maior deprehenditur, quo perfectior inde securitas contra plagas et aliam haud mediocris saepe vehementiae vim externam tum in cerebellum tum in ipsam medullam oblongatam et medullae spinalis principium redundat. Reliqua autem ossa cranii in homine adulto in uniuersum cum occipitis osse et se inuicem, interuenientibus suturis cum in finem iuncta nouimus, ut etiamsi vis externa vehementior vni alteriue eorum fracturam induxerit, huius tamen per reliqua ossa decursus, quantum fieri potest ^{m)} in-

^{l)} VALENTINI Pandect. Medic. legal Part. II. Sect. II. de vulner. capit. lethal. Introduction. §. I.

^{m)} Plagis enim violentioribus, ossi frontis, vel ossium alterutri bregmatis ossiue occipitis inflictis, tum reliquorum ossium vicinorum cranii vnum alterumque, tum ipsum processum petrosum ossis temporum proximi, suturis non

interrumpatur et breuior reddatur. Sicut ea-
 dem denique ossa in infantibus et pueris ob pa-
 rem scopum quam iu adultis molliora sunt, adeo-
 que a vi externa citius impressiones et foueas,
 quam fracturas contrahunt, vel tamen etiam si a
 casu nimis violento et allisu ad corpora duriora
 acuminata interdum perforantur, ob lentorem
 minus in festucas soluuntur, quia nempe haec
 hominum aetas lapsuum periculo omnium maxi-
 me exposita est. Ex vasis cerebri maioribus
arteriae vertebrales cauitatem cranii ingressae
 super apophysin basilarem ossis occipitis medul-
 la oblongata obiectae eo securius praeerunt, et
carotides internae per peculiare ossium tempo-
 rum canales ad regionem cerebri inferiorem et
 mediam deproperantes aequae ac *sinus durae ma-*
tris laterales, ossium temporum et occipitis fos-
 sis sigmoidae inhaerentes, non minus defendun-
 tur. Simili modo *utriusque nervi intercostalis*
 principium, cuius laesionem plerorumque viscerum
 thoracis et abdominis atonia atque paralyses for-
 tasse insequerentur, eidem canali osseo, quo ar-
 teriae carotides caput ingrediuntur, statim im-
 mersum aequali necessario cum eis securitate frui-
 tur, omnium nervorum cerebri reliquorum capi-
 ribus propter eundem finem ex basi cranii per
 foramina sua egredientibus, et quoad crassiorem
 sui
 obstantibus, subinde frangi, mihi quoque ex
 autopsia constat, id quod in laesionibus sclope-
 torum adhuc frequentius accidit.

sui portionem intra ossa maxillae superioris vel inferioris ex parte reconditis.

Hiscæ sufficienti cum animi attentione ponderatis et egregia illa corporum quorumcunque viuorum autocratia, sensu mechanico sumpta, simul considerata, vi cuius partes illorum duriores verbi gratia cartilaginee et ossa laesa praecipue spontaneo callo restituuntur, vasa vero sanguifera aliaque minora et fibrae molliores dissecta enormi extensione et succi nutritii appositione cum parte seiuncta se vniunt substantiaque amissa refarcitur, haud difficile erit rationem finalem huius tam admirandi artificii manifestam et certissimam apprehendere.

Statim enim unicuique perspiciatur oportet: compagem corporis humani Natura obinde tam sapienter et apte constructam esse, vt sicut plures praestantissimi viri iamdudum comprobarunt, regulae concinnitatis et proportionis in illa non tantummodo seruentur, licet tam ex principio indiscernibilium alibi a me iam laudato, quam ex causis accidentalibus verbi causa morbo conuato vel adquisito, et praua consuetudine praesertim saepe aliquae anomaliae et varietates, praecipue quod ad minimas differentias attinet, hinc inde inducantur n) omniaque ad finem primarium

n) Erudite ac per plura exempla hoc ostendit illustris de BERGEN in Disputatione, qua probatur mensuram et proportionem membrorum

rium assequendum, quem Diuinus auctor in producendo illo sibi proposuit, ratione constitutiones internae quam proximae conspirent, sed etiam, quod in hoc Schediasmate ostendendum mihi sumsi, in relatione ad res circumstantes externas eius securitati vitaeque ac integritatis partium conseruationi inde a primo conceptionis momento summa cura prospiceretur. Hinc quamdiu homo in statu socialitatis Naturae et rationi conuenienter uiuit, quorumcunque casuum fortuitorum, laesione externa perniciem illi minitantium, effectus noxius omnium possibilitum semper erit quam minimus, violentiae externae aditu omni idoneo modo quam difficillime reddito.

rum corporis humani summam perfectionem
et rigorem mathematicum non admittere Ann.
MDCCL. edita.

XXIV.

DR. IOANN. ERNESTI HEBENSTREIT

Progr.

*De corpore delicti, medici secantis cul-**pa in cerebro.*

Lipſiæ, 1773.

Quae non artis tantum ſalutaris ſed etiam Iu-
riſprudentiae, in variis cauſarum cognitionibus
norma habetur, cadauera defunctorum ſecandi
peritia, contemptum ſui, quo Hippocratis pul-
li, ſaſtidio, mollicie, vel oſcitantia, incruentis
manibus academia excedunt, ſero equidem, ſed
certo vindicat, tum rebus quae artem facienti
ſiniſtre euenire poſſunt, tum officii, quod agen-
dum a Magiſtrato medicis iniungitur incongruis
adminiſtrationibus. Poſt alias expeditiones, qua-
rum rectitudinem, aliunde, quam ex clare per-
ſpecta corporis humani fabrica habere nequit,
illud etiam ſibi incumbere munus ſaepe intelli-
git medicus forenſis, vt in cauſis criminalibus indi-
cem

G

cem

cem, hinc Facultates de constantia corporis delicti, certiores reddat, siquidem, quidquid in omni processu criminali, cui formando homicidium dolo vel scelere commissum, occasionem dedit, agitur vel decernitur, ex medici secantis, hinc mortis causam exponentis conscientia et dexteritate fluit. Nolim me hic intromittere in Iurisperitorum de corpore delicti quaestiones, num pro existentia quavis turpis facti contra leges reipublicae, an pro subiecto tantum in quo peccatur, cadauere scilicet vel furto, accipi illud oporteat; certum tamen et usu loquendi, qui legibus romanis fuit, obfirmatum esse arbitror, corpus pro cadauere occisi hominis, prout est in l. 40. ff. de morte infer. l. 30. §. 4. accipi, quo sensu etiam corpus delicti a CARPZOVIO Quaest. 108. num. 35. et passim, stabilitur; quapropter corpus delicti, quantum eius ad medici secantis peritiam ac industriam redit, erit homicidii dolose commissi et illatae externae violentiae vnice imputandi, in cadauere publica auctoritate ab artis peritis dissecto, facta descriptio. Huius certitudo sicut ad medicum secantem refertur, ita eius incertitudo saepissime ad profectores parum cautos redit. Tanta saepetricae tanti turbines et difficiles explicatu nodi in cadaueribus violenta morte abreptorum hominum eueniunt, ut in biuio se constitutum sentiat medicus, et qualem vtrum quae pro agresfore, vtrum quae contra illum militat, amplecti debeat

debeat sententiam, prorsus ignoret; Nemini enim dubium superesse arbitror, a scalpello medici sectionem administrantis, vel vitam vel mortem rei dependere. Suspensis adeoque, quod aiunt, digitis in arduo negotio, pars ista cadaueris, quae lethalem violentiam tulit, administranda est, ne vel supplicia praecipitent medici, dum ad rem referunt, quod eius culpa factum haud est, hinc effusum sanguinem effuso alio sanguine cumulent, vel impune patiantur illatas esse manus parricidas innocentibus. Sicut enim iniqua est iudicis sententia quam *SENECA de Ira Lib. I. Cap. ult. de Cn. Pisone* narrans, affert: *Te duci iubeo, quia damnatus es*: ita criminis haud male complices arguuntur, qui, quo iudex ignoscat capitali poena dignissimis, perfunctoria sectione occasionem subministrant. Laudanda tamen est defensorum industria, quorum interest, ut dum culpam homicidii a reo auertere nituntur, corpus delicti, a medico constitutum, quouis modo impugnent, et parum liquere asserant, num violentia, quae arguitur, mortem intulerit. Quid factu opus sit, *ARISTOTELES in Rhetor. ad Alex. Reg. c. 5.* illos edocuit. *Aut enim defensori ostendendum est, nihileorum, quorum accusatur, patrauisse: Aut si cogatur fateri, enitendum est, ut gestum a se negotium et legitimum et iustum et honestum et publicae utilitati commodum esse ostendat: Si autem hoc ostendere nequiverit, aut in imprudentiam aut*

infortunam, gesta negotia conferens aut iacturas ab his profectas quam minimas ostendens, ut sibi ignoscatur operam dabit: Quamvis autem medici forensis non sit, studiose conquirere, quae homicidii culpam in rei humeros deuoluant, argumenta, quin memorem eundem esse oporteat humanitatis, quae sanguini parceret, et satius putetur, relinquere diuinae iustitiae vindicandam, quam humanae industriæ euoluere nequit, violentae mortis causam; nihilofecius eo allaborandum est sedulo ut violentiae illatae effectus omnes, quorūquor, in diuersis etiam a loco afflicto partibus, obseruati sunt, fideliter enumerentur, id quod ubi fecerit medicus, non sanguinis causae, sed suae insimul famae militabit, siquidem ex relationibus medicorum, quam prope aut longe isti ab Anatomae cognitione absint, clare perspicitur. Saepē enim fit, quo Facultates medicae, de lethaliitate laesionum sententiam laturae, primaria, quae adynamiam curandi, indicare vel partium vitamfacientium turbas ab iniuria illata factas designare debebant, momenta, desiderant; id quod quibus modis aliquoties factum sit vel fieri possit, eo animo nunc indicabo, ut nostri, datis sibi opportunitatibus cadauera secandi, quas Magistratuum in nos fauor vberimas suppeditat, frui discant, et perspecta partium, qualem esse decet, integritate, de causis mortem facientibus dispicere valeant, nec ulularum more ad solem caligent. Corpora

pora delicti aliquando in se tanta obscuritate premuntur, ut oculatissimi etiam profectores ubique offendant, nec mortis illatae causam certo experimento declarare audeant. Infans, quem violenta morte abreptum suspicatur iudex, putredine diffuit: partes caluaria contentae in quibus corporis delicti constituendi momentum plerumque haeret, sibi non constant, nec pulmonum quidem experimento, propter putrilaginem, fides habetur, cum dubia quaevis pro rea perorent; a suis in partes distractum caput tenelli, prout in causa praesentis infanticidae habetur, iudicium de causa mortis ferendum dubium facit; Calce viui demersum infantuli corpus, hinc destructum, vel illud ipsum furno concrematum est, ut praeter ossa nihil superfit, quod delictum ab infanticida commissum arguere possit. Quid medico, rudimenta ista corporum inspicienti superfit, ex quo vel umbram commissi criminis assequi valeat, nemo videt: quapropter insuperabilis saepe est corporis delicti incertitudo cum in homicidio doloso ad plenariam corporis delicti certitudinem haud sufficiat cadauer humanum extare, sed etiam opus sit, ut violentiae, quo pacto illa mortem fecerit, praesto sit per spicuitas. Proinde etiam haud liquet, quam in gratiam effodienda sint, longo post fatum et aestiuo tempore, corpora, quae violenta morte occidisse putantur, vel in quorum dissectione debitam industriam medicus haud collocauit, postquam putredo vniuersum de lethali alicuius violentiae

G 3

illatae

illarae iudicium necessario perturbauit, nisi enim ossium caluariae laesio, quam putrilago turbare nequit, mortis causa fuerit, partium molliorum corporis noxas ita in putrido cadauere exponere medicus haud poterit, ut non supersint dubia, reo salutifera; accedit, non teneri medicum, quo suo aliorumque adstantium periculo foetidissimum cadauer dissecet, quod ita etiam est cum submeris et fero repertis, hinc sanie diffluentibus, in quibus experimenta omnia fluctuant, quapropter existunt casus, in quibus, si corpus delicti parum liqueat, medici industria accusanda est neuntquam. Ast condonandum secantibus haud est, si in cadauere sincero, parum exquisitae de causa mortis dispexerint et dubios hoc ipso effecerint iudices de poena afflictiva decreturos. Prospexit errores Imperator, quapropter, prout est in Constitutione Criminali CAROLI V, non ludicem tantum vel eius actuarium cum scabinis, sed plures etiam vno medicos sectioni legali interesse iussit, quod vtrum dissidentia an propter dignitatem causae sanguinis factum sit, dubitare cuidam liceat. Dum autem Chirurgorum in constitutione isthac, quibus sectio cadaueris relinquenda sit, mentio facta fuit, neuntquam ita reputandum est, ac si illiteratorum, prout plerique hodie sunt, manu medentium res fuerit, secare corpora violenta morte abrepta, sed de medicis sermo est Imperatori, penes quos eo tempore vtriusque medicinae cognitio extitit, nec

nec habent, exinde, de quo sibi gratulentur aut magnos spiritus sumant, qui chirurgiae famulitium ad principatum eueherent, quod chirurgi Parisienses efficere conati sunt. Conf. *La Brigandage de la Chirurgie, ou la médecine opprimée par la Brigandage de la Chirurgie par MSr. Philipp Hequet. P. I. a Utrecht 1738. 8. et alia huius argumenti scripta*; siquidem, quando chirurgos inspectioni vulnerum lethali-um interesse iussit Imperator, de medicis secandi periti imbutis legem tulit, cuius tamen ad rigorem euecta interpretatione hodiernum admittitur in actibus eiusmodi publicis chirurgus tanquam medici secantis administer, prout est apud AMMANNVM in praxi vulnerum lethali-um Decade 4. Hist. 9. *Quid chirurgus et balneator in sectionibus praestat? nihil, quam quod spongi- as sanguine repletas exprimat, nam secare non possunt.* Parum certe ex multitudine testium lucratur corporis delicti euidencia, si medicus at- tentus esse nolit et lethales violentiae effectus haud dispexerit: cuius dexteritate corpus deli- cti, an occisus ex percussione aut vulnere insti- to obierit illudque lethale fuerit, iuxta l. 30. §. fin. ff. ad L. Aquil. Constit. Crim. Carol. V. art. 147. vnice constat. Neminem equidem adeo rudem et artis suae inscium arbitrari fas est, ut de euidente vulnerum vel percussionum letha- litate ambigat: si tabulas ossium calvariae effra- ctas, sanguinem in cerebro effusum, viscera vi- talia

talia magna calamitate afflicta, vasa sanguiflua ex
 maximis dissecta, offendat, et mortem subitaneo
 euentu suabsecutam intelligat, quo in casu, in-
 spectionem legalem haud necessariam esse legum
 interpretes iudicant, siquidem, per verba ex-
 pressa Artic. 149. Constit. Crim. conuocari sal-
 tim tunc, quando dubitatur, an quis ex vulnere
 esset mortuus, medicos oporteat; at spinosae a-
 liae secantibus obueniunt circa lethalitates de-
 terminandas, quaestiones quarum expositio a fi-
 deli omnium circumstantiarum in cadauere ob-
 seruandarum descriptione dependet, quarum,
 quae haud magna prosectori visa est, vt oculos
 etiam subterfugere potuerit, ad definitionem ta-
 men vniuersi processus criminalis vnica esse po-
 test. Friuolas defensorum cauillationes, quibus
 illi saepe, cum alia defensionis momenta desint,
 medici relationem proscindere sustinent, non
 audiunt iudices neque secantibus vitio ver-
 tunt, si neglexerint in sectione varia quae
 ad naturam corporis delicti haud spe-
 ctant, vt peccasse haud putetur, qui, postquam
 in capite vel thorace manifesta mortis causa re-
 perta est, abdominis in cadauere dissectionem in-
 super habuit; multo minus auerti se a ferenda
 sententia patitur, vel pro illiquido crimen agno-
 scit iudex, quod si, prout est apud STRYCKI-
 VM, defensor stylo acuto in vulnus a secanti-
 bus demisso, attribuat vulnus, quod gladius fe-
 cisse dicatur, quamuis etiam minimarum rerum
 in

in arduis negotiis gerendis curiosum vnumquemque esse oporteat. Grauius offendunt secantes, quodsi primaria totius corporis delicti momenta, sine quibus illud constare nequit, haud animaduertant: Postquam infanticida, infantem, effuso per chordam vmbilicalem sanguine, se inscia occubuisse allegat, oportebat medicum secantem ad vasa sanguifera corporis tenelli oculum conuertisse et venas inspexisse, quas sanguis lethali fluxione effusus, vacuas relinquere solet, quodsi autem in relatione, nec de venae cauae nec de venae portae vel ventriculorum cordis, conditione, qualis secantibus obuenerit, quidpiam legatur, cum praeterea, praeter fugillationes cutaneas nihil vllibi laesionum extiterit, quae mortem intulisse putentur, merito culpa secantis medici corpus delicti incertitudinis vitio laborare dicitur. Quodsi etiam Profector pulmonum in aquis subsidantium experimento deceptus, mortuum foetum editum in lucem esse asserat, quandoquidem ille haud respirauerit, nisi insimul respexerit ad vasa sanguiflua et clare asseruerit, vtrum illa sanguine repleta, an vero, quandoquidem vmbilicalis funis obligatus haud erat, post haemorrhagiam exinde factam, vacua deprehensa fuerint, dubium relinquit iudicem, siquidem effluere saepe cum sanguine spiritus per vmbilicum haud obligatum solet, ante, quam respirationis compos infantulus fieri poterat, siue paritura, destinato animo ad cloacam concesserit et

praecipitem dederit foetum, siue admota manu osculo aut stragulis cooperto tenello, spirandi facultatem praeripuerit. Alte quandoque sedent violentae mortis indicia: qui obtorto collo interiit infans, sanguinem extra vasa profusum non sub caluaria nec in ventriculis cerebri, sed intra vertebrarum colli, quae medullam spinalem custodiunt, tubum, gerit, has latebras nisi expediuerit medicus secans, cum tamen ex coelato partu et clandestino puerperio in suspicionem pessimae voluntatis deueniret mater, corpus delicti fecit illiquidam. Pro delinquentis salute peccasse, et defensori momentū excusationis suppeditasse medicos, atrox adeo crimen haud videbitur, quam quod committitur, si violenta manu peractum dicatur, quod casus tulit. Habent ex partu difficili, dum capite institerunt ossi pubis, nascituri sanguinem sub caluae integumentis collectum, quo vnico argumento, nisi sanguis sub calua reperiatur, violentas manus foetu illatas esse parum constabit. Habiturus est in quo ingenium cōmonstrare possit medicus secans, quod si submersi in aqua hominis cadauer cultro subscit; interest tunc iustitiae scire, vtrum suffocatum interierit an alio mortis genere abreptum in aquas proiectum fuerit corpus. *PARAEVS de renunciationibus p. 845.* quaedam tradit indicia, ex quibus, viuusne an mortuus quis in aquas praeceps actus fuerit, iudicari posse existimat. Ei inquit qui viuus praecipitatus est, tota aluus ab aqua

aqua contenta, intumescit, naribus spumosa et mucosa fluit materies, extremi digiti detriti et et excoriati cernuntur, a colluctatione, qua emergere annis est; nihil eorum apparet, in illo qui mortuus in aquas deiectus fuit; Verum sicut submerforum pulmones aqua plerumque vacui deprehenduntur, id quod IOH. CONRAD. BECKERVS in *Tractatu de submerforum morte sine pota aqua* 4. Ienae 1720. euicit, ita in simili casu aliunde quam ex vulgatissimis suffocatorum signis, mortis genus cognoscendum est. Praeter externa signa, quae viuum in aquis submersum indicant, hypochondria scilicet expansa et abdomen tumidum, ad certissimum illud signum redeundum est, quod a statu diaphragmatis suffocatorum in aquis desumitur: Cum enim isti, nisi pondere de collo suspensio demergantur, vltimum vindicandae vitae impetum inspiratione peragant, nec sub aquis aerem inspiratum efflare possint, solet diaphragma eorum non fornicem excavatum sed planum, quale est inspirantibus, conspici. Id quod quo clare compareat, monet laudatus Beckerus abdomen primum incidi oportere, quandoquidem, solutis costarum cartilaginibus septum transuersum a planitie ad curuitatem subito conuertatur. Illud ipsum experimentum valet quodammodo in iudicio de infante sub stragulis suffocato, siquidem animantibus quibus spiritus in vacuo praecluditur illud euenit quo diaphragma ad planitiam vergat, cum inspiran-

spirando, ista extinguantur. Addam adhuc alia quaedam exempla, in quibus medici industria deficere potest. In capitis laesione, mortis causa ab omnia baseos calvariae et foraminis occipitalis magni, inspectione corpus delicti obscuritate notatur insuperabili; Habent enim id fracturae calvariarum, ut in loco quem fustis attigit, praeter sanguinem ex vasis sub cute diffusum, violentiae effectus saepe habeatur nullus, cum interea sub dura matre os occipitis tegente vel in processu petroso, rima acta sit; habent etiam capitis laesiones illud admiratu dignissimum, quod superesse aliquamdiu, obambulare etiam et sanitatis speciem prae se ferre, laeso homini permittant, quare saepe, utrum ex ictu accepto, quandoquidem sanguis in ventriculis cerebri nullus repertus fuerit, interierit quaesitum cadauer, dubium relinquitur, et quamvis praesumptio valeat, vulneratum ex vulnere obiisse, attamen ob varia quae homini valenti subito evenire possunt mortis genera, nisi corpus delicti per effectum lethiferum aliquem constitutum fuerit, pro reo militat laesae partis absentia. Ast in herba anguis laet, et sedulo insipientibus tandem sese manifestat fissura, lentae mortis causa, lethalitatis non minus arguenda, quamvis fero occidat. Quae sententia arg. L. § 1. ff. ad legem aquiliam confirmatur, quod occiderint, non solum qui ita vulnerassent, ut confestim vita privarent, sed etiam hi, quorum ex vulnere certum esset, ali-

aliquem vita excessurum. Quare certus aliquis dierum numerus haud statuendus est, quo decurrente aggressor occidisse haud perhibeatur, sed curandi impossibilitas, medicorum autoritate euicta lethalitatem determinat. Vnicum addam de venenorum in corpore effectibus, quos sectio lethalis, habita viscerum a toxico destructorum ratione declarat, quo corpus delicti planae luci admoueatur. Et merito quidem inter renunciationes difficiliore a celeberrimo IOANNE BOHNIO, *de officio medici duplici clinici et forensis cap. VI. de renunciationum difficultate* iudicium de accepto veneno refertur, cum saepissime humores sponte geniti in ventriculo, effusa bilis, haemoptoe a vasorum gastricorum anastomasi morbola proueniens, venenum acceptum mentiantur; Quapropter, ut suo fatifecisse videatur officio medicus, non tantum externa, dubia saepe, mortis a veneno acceptae signa, clare exponit, sed etiam id, in quo corporis delicti constituendi nervus est, perficit, ut ex ventriculo, veneno occisi hominis obtineat ipsius toxici particulas, *arsenicum, auripigmentum cicutam, opium daturae semina*, quo experimenta cum iisdem institui porro possint, id quod si neglexerit, iudicem in ancipiti versantem relinquit et excusationis momentum percussori ultro offert, quo illae praetextat, nihil, quod veneni speciem tulerit, in ventriculo repertum esse.

XXV.

DR. CHRISTIAN. GOTHERFRIED
GRUNERI

Diff.

*De causis melancholiae et maniae dubiis in me-
dicina forensi caute admittendis.*

Jenae, 1783.

Reip.

MARTIN. LUDOV. WITTEWERK.

PROOEMIUM.

Misera profecto hominum fors est. Vivimus inter gaudia peritura, veluti semper duratura. Recusamus molestias, sine quibus nunquam suaviter degitur, et videmur spes inchoare longas, cum minimum sit spatium, quo a morte vita deducitur. Vir, in excelsiori loco positus, spernit ac despicit minorem, sapiens indoctum, stultus

tus prudentem ridet. Sibi quisque viuit, genio-
que indulget, futurorum negligens, praesentis
voluptatis appetens, torus inter amores, vina et
ludicra. Stultitia est, aiunt, extrema timere,
vel mortem, cum prope accesserit, tergiuersari,
tremere, plorare. Fruamur vita, donec licet, et
si fata vrgent, multiplex vitae exitus patet. Sub-
silire in caelum ex quouis angulo licet. Sup-
petunt laqueus, vnda, pugio innumeraque vi-
tae finiendae instrumenta. Non deerit, qui lau-
det impensius praeclare factum scilicet, et ad i-
mitandum ciuibus et nepotibus proponat, teque
diuorum numero interesse iubeat. Non ergo
amplius repetendum illud SENECAE a) est: Quo-
modo fabula, sic vita. Non quam diu, sed
quam bene, refert. Nihil ad rem pertinet, quo
loco desinas. Quocunque voles, desine. Tantum
bonam clausulam impone. Age ergo, huc adsis,
qui vitae pertaesus es, sine timore. Parui est a-
nimi, haerere atque in ancipiti versari. Mors
enim talis amplius putanda non est, sed sapientia
requies ab miseriis, et certa via ad gloriam, fa-
mam, lacrimas puellarum, ferta semper viridia
amicorumque laudationes funebres; Aliter e-
nim tam agitur, ac olim. Quisque εὐρόχρως
bonus vir est, melancholicus, nec mentis suae
compos, et hodie laudabilis morbus est, per sa-
pientiam mori. Nolo equidem reprobare talem
ho-

a) Epist. 77.

hominum benevolentiam et bene merendi de mortuis studium. Laudo amicos lugentes qui probabili nomine crimen, quod infectum fieri nequit, minuunt, sed subrideo temeraria ausa, si artis imperitis fucum et verba dant, et indignor, si medicos vel inuitos docere volunt, qui demum melancholicus vel maniacus dici haberique in posterum debeat. Nemo enim talis per saltum est, et in anteaeta vita, tanquam in speculo, videndum, numquis hac in familia reponendus sit. Cum ergo iudici sacro saepe multum intersit scire, quae vera sit melancholia vel opinabilis, neque ipsi medici inter se conveniant de notione ac ortu tanti tamque horrendi mali, non incongruens mihi visum est argumentum, quo *causae melancholiae dubiae* quam diligentissime inuestigentur, et certior inde veritas medicinae forensi reddatur. Quod quam bene ac apte pertractarim, viderint iusti et periti rerum arbitri, non iudices e triuo vel academia progressi.

DISSER.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

D E

CAUSIS MELANCHOLIAE ET MANIAE
DVBIIS IN MEDICINA FORENSI CAUTE

ADMITTENDIS.

§. I.

Melancholia pessima hominis conditio est, qua quis intra se diu et semper, et sine febre delirat, vigilia et tristitia longa percussus et sibi, et aliis metuit, solitudinem quaerit, anxie circumquaque circumspicit, num quis audiat, vel facta diiudicet, impetus hostiles, mala graua et imminetia, interdum ridicula, veretur, loco, lectulo vel sellae affixus vni rei studiosus et pertinacius inhæret, in ceteris fere prudens, tandemque vitae pertaesus, mortem violenta manu accersit, aut inter summos intolerandosque animi angores vel *αναδεια* exspectat. Mania vero non, nisi gradu maior et vehementior est, i. e. melancholia furiosa, qua in horrendam adspectu rabiem effusus aeger et sibi, et aliis vim inferre audet, et more immanis belluae spuma, dentibus

H

bus

bus atque pugnis nocet, nisi vinculis coerceatur. Vnum ergo natura sua vtrumque malum est, iisdem remediis perlanatur, etsi melancholia, quia leuius vitium est, felicius fugari vel adhortando, vel faciendo potest.

§. II.

Alia ergo est temperies melancholica alia ipsa melancholia. Illa in sexcentis hominibus adest, et diu adesse potest sine vlla mentis turbatae et dubiae sanitatis signo haec vero cum delirio longo incidit, quod hominem nunquam deserit rarius lucida intervalla concedit. Non ergo illico melancholicus ex medicorum decretis purandus est, cui, nubilo et graui vel aestuante caelo, praecordia tument, vel spiratio molesta est, animus interdum torpet, interdum vacillat, post perturbationem vel indignationem ac iram cogitatio quaedam fixa et immutabilis inhaeret, vel post litterarum disciplinam, maiori studio agitatam sensuum internorum veluti quaedam quies inimica corpori est, quia haec et facile transeunt, et cholericum hominem magis indicant. Talia enim cuique alii similiter accidunt. Nemo prudens et sapiens ab hisce insidiis satis tutus est. Impetum animi vel morbi cerebro imminenti video, melancholiam non video. Hanc demum insensam homini existimes, cum sua deliria et falsa phasmata continuat, et, ut pauper quondam ille somnia, fideliter narrat,

os

os melancholici refert, oculos concauos, triftes, meditatundos vel ardentes oftendit, corpus exſuccum et luridis maculis maculatum trahit. Talis enim aut elleboro opus habet, vt ille apud HORATIVM *b*), aut fune, vt ille apud PLAVTVM *c*), aut pugione a ſclopō, vt amatorum et ingenioſorum genus nuper clariffimum, aut aquis vel quouis alio vitae adimendae inſtrumento, quippe eum atra bilis agitāt. In ceteris vero, quibus natura nitidum oris colorem, corpus robuſtum et firma latera, appetitum et ventriculū bonum, itemque animum feruentiorem dedit, apoplexiam et febres bilioſas metuere licet, melancholiam minime.

§. III.

Hinc ſequitur, vt alia ſit melancholia *d*) quae ab humoribus dimanat i. e. ſpiſſo ſanguine et atra bile, alia, quae ſolum caput offendit vitio quodam ſontico. Illa enim vt breui in ſenſus incurrit, et artis medicinalis praefidiis tolli abigique poteſt, ita haec non, niſi coniecturalis eſt,

H 2 et

b) Lib. II. Epist. 2. v. 137.

c) Captiv. Act. 3. Sc. 4. v. 62.

d) Cf. Lorry De melancholia et morb. melancholicis, Lutet. Pariſ. 1765. et Observations on the Nature, Kinds, Cauſes and Preventions of Infanity, Lunacy and Madneſs by Th. Arnold, Vol. I, Lond. 1782. 8.

et fere post fata demum detegitur. Multus causarum numerus apud auctores memoratur, unde ille lymphaticus mentis error profectus esse dicitur, sunt vero, nisi omnes omnino, certe plurimae ita comparatae, ut, iis melancholia vere attribuenda sit, nec ne, dubius haereas. Debet enim causa proxima, iubentibus pathologiae magistris, ita affinis assimilisque morbo esse, ut, audita vel inuenta ea, illico malum ipsum intelligas; debent ad eam certiore reddendam, eae in promptu esse causae occasionales et praedisponentes, quae tantum non semper, ut umbra corpus, ita pedissequae morbum committantur. Iam vero istae quidem saepe adsunt iterumque desunt, vel in quovis aegro post medico exploranti sese offerunt cum mentis constantia et integritate, ideoque non omni exceptione maiores in assumenda melancholia sunt, nec vitia caluariarum tam certa putes, nihil ut supra. Reperiuntur quaedam crebrius, alia rarius, in melancholicorum cadaveribus, at vero nec desunt apoplecticiis, epilepticis et id genus hominibus, in quibus longum delirium desideres, ideoque id vnum docent, poruisse aliquid conferre ad inducendam hanc gravissimam mentis aegritudinem, qua nulla capitalior, nulla flebilior est, sed vere effecisse, incertos nos dimittunt. Falsa enim est ratiuncula, qua quicquid post mortem absonum a statu naturali observatur, id mortis antegressae causa unica reputatur. Diu haud raro et per an-

nos

nos latuit in corpore sine noxa, et multi, quos similis labes viscerum tenuit, tandem propitio fato succubuerunt, integris sensibus integraque mente, neque satis liquet, utram sequela diri et tortoris instar argenti morbi nominanda sit, an causa. Ecquis ergo in tanta rerum obscuritate ac ambiguitate talia praecipitanter affirmare et pro certis iactare audeat, quae certa et indubitata non sunt? Boni et periti medici non est, sic decernere, cum in nulla arte magis noxium et turpe habeatur mendacium, quam in medicina. Sed videamus de potioribus et vulgo memoratis melancholiae et maniae causis, incipiendo ab praecordiis, et ad caput tandem progrediendo.

§. IV.

In causis melancholiae plures referuntur, quas equidem aut nullas esse puto, aut facile perituras. Quo pertinent.

I. *Intestinorum angustationes vel sugillationes.* Nolle haec vicia memorassent medici, quippe multis demortuorum cadaueribus communia et mortis effecta. Reperias prius, in quibus ne speres quidem, quia nunquam indomestis affectis videbantur, in melancholicis vero ideo, quia et sine ordine cibos sumunt, et sub finem vitae nihil omnino, teste idoneo et locuplete

GREDINGIO e), posterius vero incidit tantum non semper sub vitae finem restagnantibus humoribus.

2. *Vermes*. Continebantur in cadauere mulieris maniacae f) ingens copia taeniae et pauci lumbrici, sed eas insaniam et hic, et alibi effecisse, vehementer dubito. Sunt enim, si quid video, vermes huius mali rei non putandi g), praesertim cum hoc in casu cerebrum aliud vitium contraxisse videretur.

§. V.

3. *Sanguis spissior*. Saepe molestus est melancholicis, et recte accusatur, si sueta symptomata sequuntur, color h) externus internusque primo pallidior, flauior, magis fuscus, liuescens, niger, cum maculis similibus, pulsus lentior, frigus maius, respiratio lenta, circulatio per sanguinea vasa bona, per lateralia parcius, minus bona, hinc humorum secretoriorum et excretoriorum

e) Vid. Ludwig. Aduers. Med. Pract. Vol. I. P. 2. n. 4. p. 260. 270. seq.

f) Harmes Diss. De caus. morb. subiecti cuiusd. maniaci, Regiom. 1744. rec. Hall. Disp. ad morb. Hist. Vol. I. n. 9. pag. 123. seq. et vers. germ. p. 140. Vol. I.

g) Nobiscum stat. III. Merzger Verm. med. Schrift. B. I. n. 3. p. 58. seq.

h) Sic BOERH. Aph. 1094:

rum omnium minor, tardior, craſſior, exitus, minor conſuntio, parciſor appetitus, macies, moeſtitia, ſolitudinis amor, affectus animi quicunque pertinaces, magni in reliquis & dicitur Por-
cela, torpor ad motus, ſumma tamen ſimul ſtudi-
ii cuiusque et laborum conſtantia. Sed haec
ſere ſingulatim homini incommodant, ſaepe
vero nullo modo, quia impune fert iſtam ſanguinis
picei tenacitatem ac lentorem, neque torporem
tanti habendum cenſeo, quanti alii credunt.
In ea inertia, inquit cl. LORRY i), aliquem ri-
mari melancholiae fontem, inutile eſt. Quam
enim ſpasmus excitando ſymbolam contuliſſe vide-
tur vita otioſa, non inducto torpore id efficit.
Quin nec illico melancholia hypochondriaca ſub-
eſt, ſi quis praecordius aeger eſt aut ſe eſſe cre-
dit, aut venae haemorrhoidales tument. De-
bet enim denſior ſanguis hic haerere, accu-
mulari, ſtagnare, lienem, ventriculum, pan-
creas, omentum, meſenterium obſidere, ſub au-
ſtore magno BOERHAVIO k), et vel mentem
ipſam infeſtare, eamque ob rem, ſi viſcera haec
integra apparent, ſecante medico, quo iure ad-
uiſiſſe hocce malum dicas, nescio. In his enim
niſi certiora habeas documenta, quibus natura
eius conſtat et proditur, praestat aliunde nomen
morbi et cauſam mortis arceſlere, quam verbo-

H 4

rum

i) L. cit. T. I. p. 44.

k) lb. Aph. 1098.

rum lenociniis lectores incautos vel imperitos fallere.

4. *Bilis atra* Quae eius vera natura et indoles secundum veterum placita sit, nondum satis liquet, quia nostrates magis riuu'os, quam fontes sectantur. Bilem atram, quam quadruplicem dixerat GALENVS, quamque tenacem, fuscam vel nigram hodie appellant, eamque certam melancholiae testem censent. Sed eadem illa fere propria senibus et umbraticam vitam degentibus est, atque per omnem vitam toleratur. Assuescit difficili humorum motui corpus, neque praeter quasdam molestias praecordiorum et nervorum aeger aliquid persentiscit. Longa ergo via ad melancholiam est, neque sine ambagibus eo deuenitur. Praecurrant eius signa necesse est, sine quibus nefas duco talem animi morbum inde repetere. Praeceptus et fallax est iudicium, quod a sola bilis forma sumitur, neglecta causa morali.

§. VI.

Cum ergo dubia et anceps sit melancholia ex praecordiorum labe, tum multo magis ea talis putanda est, quae in cerebro latuit. Siqua enim vitia intus veluti recondita sunt, minus tamen sensus feriunt, et opinione magis, quam veritate constant. Cerrum hoc vnum est, reperta ea saepius fuisse in multis hominibus mente captis vel

vel aegris; incertum vero, num quid ad morbum contulerint, et quantum, quia non defuerunt, quorum animus cum his turbis optime habitaret. Probabiliter ergo haec dicuntur et scribuntur, sed certo nequaquam dubia ergo res melancholia, hoc ex fonte deducta, est. Sunt tamen in his alia mala frequentiora, alia rariora, et plus minus menti aduersa fuisse videntur.

§. VII.

Exorfi iterum a caluaria progrediamur ad interiora capitis. Hic sese sistunt.

1. *Sulci caluariae profundi.* Cerebri sunt in hominibus ceteroquin sanis vel aegris l), et cum ipsa membrana cerebri dura arcte conereti, sed debentur, si quid video, fortiori arteriarum meningearum ictui, et impressionem primam per omnem vitam retinent, eamque ob rem non possum non in partes ire Ill. METZGERI m) ac quaerere, num intelligendi vis et sensuum integritas a tali tamque exiguo errore pendeant? non putarim.

2. *Exostoses spinaeque variae.* Deprehensae sunt variae figurae et magnitudinis in processu falciformi et ad processus clinoides posteriores n),

H 5

in

l) GREYING l. c. Vol. II. p. III. n. 3. p. 457. vidit in epilepticis, fatuis et maniacis.

m) L. cit. Vol. I. no. 3. p. 54.

n) Greying. l. c. p. 465. et Verm. Schrift. p. 192.

in media dextraque frontis parte o) fatui, in coniunctione ossis parietalis cum frontali p) in epileptico et maniaco, in osse occipitis q) maniaci cet. Sed vereor, ne plus huic vitio veluti naturali adscribas, quam licet. Centies enim in cadaueribus deteguntur spinae glabrae, acuminatae rotundatae, praetenuēs, membranīs accretae, friabiles, sed sine noxa toleratae, dum homo viveret, interdum iterum defunt, ubi eas quaereres. Internae cranii exostoses r) ne epilepsiam quidem necessario inferunt, multo minus parua spicula omnem mentis aciem hebetare ac tollere possunt. Fuere, qui huic vitio obnoxii octuaginta annos, utcumque valentes, viverent s), ergo inde melancholiam, deducere non licet. Etenim et pauci maniaci offerunt processus clinoides posticos acutos atque eminentes t); a quibus videtur quidem irritari potuisse cerebrum superimpositum, sed ne minimum quidem laesionis vestigium spectandum praebent.

3. *Asperitates scrupae*. Memorat GREDINGUS u) in maniaco binas longas acutasque eminentias osseas prope coalitum ossis occipitis cum

o) Greding l. c. p. 458.

p) lb. p. 459.

q) lb. p. 460.

r) Sic Greding. l. c. p. 460. et Verm. Schrift. p. 151. et. p. 159. seq.

s) lb. p. 461.

t) Ita Greding Verm. Schrift p. 194. et 195.

u) lb. p. 462. seq.

cum osse sphenoide post sellam turcicam, in femina epileptico maniacia ad fossam temporalem dextram sub medio cerebri lobo, in epileptico supra orbitam oculi dextri, in fatuo acutam cuspidem ad fossas temporales, alique forsitan alia exempla adferunt, quae negare equidem non auisim, id vero nego et pernego, inde nata esse ista mala, quae memorant. Inquisiuimus enim multos, qui integra mente diem suum obierant, et tamen alia ossium cacumina et inaequalitates sine damno pertulerant. Ipse GREDINGIUS x) tale exemplum consignatum reliquit.

§. VIII.

Neque immunes manserunt *cerebri tunicae*,
Erunt enim quorum

1. *Dura mater* arte coalita vel osseam indolem induta y), crassior z) solito, purulenta a) durior b) et sphacelo tacta reperta est, vnaque
2. *Pia mater* concretionibus lenticularibus et osseis

x) Vermischt. Schrift. p. II.

y) Greding. l. c. p. 469.

z) Morgagni De Sedib. et Caus. Morb. L. I. 8. n. 15. 16. p. 59. ed. Venet. quocum consentit Ill. Merzger l. c. Vol. II. p. 198.

a) Merzger l. c. et Plauer ap. Bonet. Sepulchret. p. 179.

b) Greding ib. p. 570. et 476. et Verm. Schrift. p. 152.

osseis *c*) plena, sanguine distenta *d*) et mucosa, bullis aereis referta *e*), crassa *f*) et dura, et ab aqua veluti ampullacea *g*) visa.

3. *Vasa piaë matris turgida*. Haec in maniacis observavit CALDANI *h*) unde impetum sanguinis ad cerebrum et stagnationem coniectare licet, ipsam insaniam longam minime. Equis enim est, qui nesciat, talia reperiri et in ceteris cadaueribus? et oriri saepenumero a mortis genere antegresso? Idem de *vasis cerebri sanguine distentis* *i*) sentio. Rarius enim, ac creditur, in melancholicis et furiosis deprehenditur.

Praeter haec

4. *Sinus longitudinalis superior* interdum parvam *hydridem* retulit, interdum *polypum* *k*) continuit, vel *aquam et saniam* *kk*) ostendit, pro-

c) Greding ibid. p. 477. seq.

d) Morgagnus l. c. E. p. 9. Art. 12. et 13. p. 72. seq.

e) Ib. E. p. 8. Art. 14. p. 58.

f) Meckel in Mem. de Berlⁿ T. XX. p. 77.

g) Greding l. c. p. 485. Meuzger l. c. Vol. II. p. 198.

h) Ap. Haller. Part. Corp. Hum. Fabric. T. VIII. p. 31.

i) Ballon, ap. Bonet Squulchret. T. I. L. I Sect. 8. Obs. 6. p. 180 et Greding Verm. Schrift. p. 100.

k) Greding p. 471. et Verm. Schrift. p. 150 et 284.

kk) Ib. p. 472. et Verm. Schrift. p. 149.

proceſſus vero ſalciformis 1) quaedam oſſium iniria. Sed iterum eo redit noſtra oratio, vnde deflexerat, quippe haec tam communia et obuia ſunt, nihil vt magis, neque tamen de moleſtijs inde oriundis conquererentur aegri, ne de dolore quidem capitis aut certe perexiguo, in maniacis vero perrara, aliqua vero mala ita comparata, vt, vtrum ante mortem iam infeſtarint, an poſt eam enata ſint, dubius haereas, v. c. aqua et polypus 11), quae ſub ultimo demum halitu morientium naſci ſolent.

Hic iterum recte, vt ſolet, ſummus MORGAGNIUS: m) Quod ad polypos attinet, non tam quaeras, an mihi vnquam in ſtultorum ſinubus occurrerint, quam eorum memineris, quae alias a me accepisti de polypis, non, niſi in moribundo aut mortuo homine agnoſcendis.

S. IX.

Plures cauſae melancholiae et maniae cerebro ineſſe putantur. Quas ſi ſine praeiudicata opinione ac partium ſtudio aeſtimo, non poſſum eo induci, vt credam, eas tantam malorum molem, ſen-

1) Ib. p. 473. cf. Morgag. l. c. p. 58.

11) Idem putat. Ill. Crell ad Harmes diſſ. p. 153.

m) L. c. Lib. V. Ep. 61. Art. 8. p. 407. et Greſing Verm. Schrift. p. 315. talem, in furioſa non vidit, etſi in alijs pluries.

sensuum internorum laesionem et amentiam, genere atque efficere potuisse. Si enim verum philosophorum decretum est, causam et effectum sibi respondere oportere, mirari profecto subit, quid sit, quod tam minuta vitia et possint, et debeant mentis vim omnem tollere, sapientem stultum reddere. Neque negarem, id fieri potuisse, si quando aeger dudum ante deliraret, et post mortem vel subitam, vel lentam plures cerebri nobilissimi partes vel affectae, vel destructae reperirentur, in quibus sensuum integritas et animi vis, ut ignis in lapide, delitescit. Sin vero ignobili cuidam particulae, cuius utilitas aut perexigua est, aut nulla, aut prorsum ignota, qualis est glandula, aut tenui vesiculae, qualis hydatidis est, potestas aliqua nocendi, pressura et irritatio assignatur, unde cerebri actio vel impediatur, vel auferatur, habeo, quod respondeam. Ostendant preclari isti viri, primum, fieri id ex legibus physicis potuisse, deinde modum doceant, quo in quouis melancholico et maniaeco facta sint. Quod quia (spero) nunquam efficiant, caueant sibi in posterum a temeraria affirmatione, qua imprudentes fallunt, et in errorem coniiciunt.

§. X.

Iam ergo singulas causas, cerebro infensas aequa lance ponderemus.

1. *Cerebri macula nigra.* Hanc in cerebro
vel

vel membranis ſeſione deprehenſam et inſaniae cauſſam fuiſſe PLATERVS n) auctor eſt, ſed ſine ſpecie veri. Nam refert, quae ab aliis audierat, et labes iſta communis iis eſt, quos gangraena et ſphacelus abſtulit.

2. *Cerebrum leue.* Tale reperiſſe ſe teſtantur MECKELIVS o) et PRINGLIUS p), ſed vellem rei tam leui et variabili, quale cerebri pondus eſt, non adeo credidiſſent, neque video, quid hoc, prouti maius vel minus eſt, in mentis actione valeat. Satis eſt, integrum illud eſſe.

3. *Cerebrum et cerebellum molle.* Paſſim hoc referunt medici q) ſed cum non ſatis deſiniant mollitem naturalem, vnde ad morboſam deuenimus, morbum antegreſſum, putredinem vel imminentem, vel praefentem, dubium eſt, in quantum ſtulticia inde orta ſit. Recte enim mihi dubitaſſe videtur GREDINGIUS r); Hanc nimiam encephali emolliſionem, inquit, vel a meningum ventriculorumque lateralium hydropſe factam compreſſionem ſemper fatuitatis cauſſam exiſtere, non extra omnem dubitationis aleam poſi-

n) Prax. Med. 1. 3. p. 105. Caeruleam maculam memorat Greding Verm. Schrift, p. 185. ſed dubius eſt, quid ſtatuat.

o) Mem. de Berl. T. XX. p. 75.

p) Ap. Haller. 1. c. p. 17.

q) Greding 1. c. p. 532. ſeq. et p. 536. cf. Ei. Vermifcht. Schrift, p. 167. et p. 188. 241.

r) L. cit. p. 557. et p. 538.

positum esse videtur. — Melancholici, encephalo licet ex hydropico statu quam maxime compresso, parua tamen vel potius nulla fatuitate adfecti deprehensi sunt. Et hinc satis patere arbitror, nimiam encephali emollitionem compressionemque fatuitatis quidem frequentissimam comitem, praecipuamque, nequaquam vniuersalem et vnica causam esse.

4. *Cerebrum durum.* Crebrius et constantius melancholicorum et maniacorum vitium est durities cerebri, quam septies inuenit MORGAGNIUS ^{s)}, post eum MEKELIUS ^{t)} RASTIUS ^{u)} cl. METZGERVS aliique similiter. Sed, si durities ista cerebri effecit insaniam, quaeritur, quomodo cum cerebelli mollitie ^{x)} vna consistere potuerit? cur nunquam totum cerebrum, sed pars fuerit sic affecta? Reperitur etiam in hominibus non stultis, in senibus ^{y)}, apoplecticis ^{z)}, in fanis subitoque extinctis rel. oriturque, ni omnis fallor, a vario cerebri habitu humorumque impulsione vel defectu. Hinc praeclare MORGAGNIUS. Non tanti eam faciendam arbitror, ut ex ea duntaxat stultitiae causam speciosius

ex-

s) L. cit. p. 59.

t) L. cit. T. XX. Obf. 1-6.

u) Ap. Haller. l. c. p. 47.

x) Ita Geoffroy ap. Morgagn. l. c. p. 59.

y) Haller. Prael. Boerh. §. 475, et L. c. p. 47.

z) Morgagn. ib.

explicationibus repetamus. Neque absimiliter GREDINGIVS a): *Hanc solam frequentem et fere inseparabilem maniae comitem vel causam agnoscere, observationes omnino prohibent. Ergo iterum ipse nostra vana et caduca fuit. Nam cerebrum durum esse potest sine stultitia et stultitia sine cerebri duritie.*

5. *Cerebrum siccum.* Meminit BONETVS b) furiosi, cuius cerebrum siccissimum, durum, adeoque in summo parte digitis friabile, flavum undique reperiretur. Recte tamen hanc cerebri conditionem, si vere adfuit, deberi inflammationi biliosae medullae dixit KLOEKHOFFVS c), nunquam vero in furiosis, melancholicis et fatuis deprehendit GREDINGIVS d) ideoque fallacissimae rei non amplius credimus.

6. *Grauis cerebri et cerebelli odor.* Non sperendam melancholicorum, epilepticorum et fatuorum dotem eum esse affirmavit GREDINGIVS e), quippe cum iusto citius inciderit. Puto tamen, hanc odoris foeditatem magis prodere cerebri singularem corruptionem, quae in hoc genere hominum miserrimorum lente vel sub mortem instantem demum eruperat, malum ipsum genere-

a) L. c. p. 536.

b) Sepulchret. T. I. p. 176.

c) De morb. animi, p. 63. ed. Schlegel.

d) Verm. Schriften p. 165 et 166.

e) lb. p. 165, seq. et p. 187.

nerare non potuisse. Viderint in posterum medici secantes, num et quatenus iterum reperiat.

§. XI.

Fuere, qui corpus callosum varie mutatum detegerent inque his LANCISIVS qui duriusculum, GREDINGIVS f), qui praemolle ac pultile simile vidit, potior tamen MORGAGNIVS g) est, hic tamen magni et boni viri more. Raro atque adeo semel in fluctis vidi, inquit, profundos sulcos in corpore calloso. LANCISIVS in fatuo quaedam aliter in calloso corpore observavit. — Fortuito in eiusmodi morbis fuisse pleraque existimo, et certe in aliis descripsi praeter insanos, neque in his a ceteris adnotata fuisse video.

Praeterea IO. FANTONVS h) in corpore calloso tumorem dumorem in glande maiorem, conspexit, unde diuturnus capitis dolor et epilepsia sequeretur, sed sub finem tandem vitae aeger absurda locutus est, neque id semper, sed tantum saepe, idque cum vehementius ille dolor vrgeret, MORGAGNIVS vero et GVENZIVS modo tractum vnum simplicem, modo duplicem, modo deficientem,
nec

f) Verm. Schrift, pag. 241. et pag. 222. 236.

g) L. c. p. 55 et 58.

h) Ap. Morgagni, l. c. Lib. V. Ep. 61. Art. 6. p. 406.

nec qua solent, ratione inter se parallellum memorarunt. Num ergo in eiusmodi rebus tam leuibus atque mutabilibus stultitiae causam agnosceremus, cum vel arteriarum ictui, vel compressioni cuidam singulari deberi videantur? Quo pertinet et illud, quod in stultis abnormes illae superficiei corporis callosi non solum perraro conformationes reperiuntur, verum etiam sunt visae in pluribus, quorum mens fuerat sanissima. i)

Corpora striata pure fetido et viridi arrosa, interdum veluti diuisa in maniaci vidit GREDINGVS k) defecisse prorsum, MORGAGNIVS l) idoneus auctor est, et cum eo contentus ill. METZGER. m) In quo id mirum est, quod in altero exemplo mulier, cuius sectionem vir hic clarissimus narrat, furore agitata perierat, in altero homo nec in cerebri et neruorum usu quicquam a communi consuetudine alienum passus erat. Vt enim certum est, sensus internos eo magis integros fore, quo maior est striatorum corporum constantia, quia cum medulla oblongata communionem veluti atque conspirationem habent, ita exinde pater, fallacem esse eorum opinionem qui quidquid hisce in partibus mancum vel viciatum

I 2 co.

i) Sic Morgagn. l. c.

k) Aduers. l. c. p. 509. seq.

l) L. cit. Lib. IV. Ep. 50. Art. 55. p. 281.

m) Verm. med. Schrift, I. B. p. 54.

cognouerint, illud causam melancholiae et insan-
niae iactitant.

§. XII.

Plexus choroideus, in statu naturali *ventricu-
los* occupans, variam formam habere solèt, prae
ceteris vero *sanguine turgere* vel *hydatidibus*
variae magnitudinis redundare, rarius glandulis
scirrhis et officulis. Sunt vero istae vesiculae
adeo vulgares et tralatitiae, vt in plurimis ma-
niacis, melancholicis, fatuis et epilepticis n) re-
periantur, in paucis desunt, videnturque ideo-
que quidem aliquid forsitan conferre hisce mor-
bis vel augendis, vel inferendis. Habeo tamen,
quod moneam. Pauci homines sine tali vicio
moriuntur, et aqua cum plexum choroideum,
tum ventriculos o) tenet, varie inclinato capite,
dum viuerent, vtunque expellenda, in multis
aegris modo integer et naturalis, modo varie cor-
ruptus esse visus est plexus. p) Videtur ergo ma-
gis effectus tanti tamque diurni mali esse, quam
caussa, nihilque hac in re esse perpetuum.

§. XIII.

Sequuntur *glandulae et pituitaria*, et *pineā-
lis*, in quarum inuestigatione multum studii mul-
tum

n) *Greding. Verm. Schrift. p. 235. et p. 174. et
Morgagn. l. c. p. 54. seq.*

o) *Vid. Haller. l. c. p. 101.*

p) *Greding Vermischte Schrift. p. 246.*

multumque operae posuerunt anatomici, sed inter se disceptant mirifice. Quod igitur ad *pituitariam* glandulam attinet, referebat ea ut plurimum fabae mediocris magnitudinem, rarius maior erat, saepius minor, coloris cinerei, mollior et friabilis, interdum durior et veluti scirrhusa vel cartilaginea pp.) Tandem glandulae habitum morbosum hisce in hominibus detectum esse, facile concesserim, id tamen miror, quomodo, cum vix decem granorum pondus habeat, etsi in omni animalium genere constantissima, et quae eius utilitas sit, nesciat summus physiologus, HALLERVS, q) possit melancholiam et maniam vel gignere, vel grauiorem reddere, cum in plurimis naturalem formam qq) habeat, interdum mutatam. Accedit, quod more aliarum glandularum, si vere talis est, debet diutius tolerari sine offensa posse, et si magis cerebri quaedam appendix habenda videatur, ea cum communi massa afficiatur necesse est.

§. XIV.

Glandula pinealis s. *conarium* mire placuit philosophis, CARTESII adseclis, quippe in ea sedem

I 3

pp) Sic *Greding*. *Äduersl.* I. c. p. 515. seq. et *Verm. Schrift.* p. 191. seq. et p. 224. 258. 304. 318.

q) *L. c.* p. 102. et 103.

qq) Sic *Greding*. I. c. p. 192.

dem animi reponentibus scilicet, sed magis vexavit et etiamnum vexat medicos, cum in plurimis mortuis morbidam inueniant. Visa enim est aqua suffusa *r*) velutique bullosa iu stupida *s*), in epilepticis, maniacis, melancholicis, fatuis interdum magnitudine iusta et naturali, interdum maior vel minor, strigosa, subflava *ss*) linearis, compressa, plana, globosa *t*), interdum satis firma, duriuscula, crassior, laxa, mollis et in pulvem resoluta *u*) interdum arenulis vel calculis *x*) coloratis referta, vel ossea. *y*) Sed adhuc sub iudice lis est, si, quid et quantum haec conditio ad morbos mentis valeat, quaeritur. Etsi enim

r) Haller l. c. p. 108. *Greding*, Advers. Vol. II, p. 517. et Verm. Schrift p. 179.

s) *Wiesmann* ap. Haller l. c.

ss) *Morgagn*. ib. p. 58. et p. 405. seq.

z) *Greding*. l. c. p. 518. et Verm. Schrift, p. 179 seq.

u) *Greding* ib. p. 520. et V. S. p. 180. *Morgagn*. l. c. p. 58.

x) Haller l. c. *Greding* l. c. p. 521. seq. et V. S. p. 181. et 213. 241. *Morgagn*. l. c. p. 56. *Günz* Progr. De lapill. glandulae pineal. in quinque mentis alienatis, Lips. 1753. rec. Haller. Disp. Pract. Vol. I. n. 15. p. 233. seq. et vers. germ. P. I. p. 114. *Wiel* Obs. rar. Cent. I. Obs. 12. p. p. 53. Act. N. Cur. Cent. I. p. 149. *Lange* Opp. P. I. p. 192.

y) *Loefke* Obs. p. 30. Act. Erud. Lips. a. 1706. p. 146.

enim crebrius memorantur glandulae huius mutationes in mente captis, tamen et sani talia vitia tolerant sine vlla cerebri molestia z), et melancholici quidam integram eam a) ostendunt, Haec dum mecum reputo, non possum a me impetrare, vt tantas inde turbas repetam, quantas alii credunt. Veras esse GREDINGII b), hoc in genere facile principis, obseruationes, quae calculos in pluribus melancholicis, maniacis, fatu- is et epilepticis reperiri, exemplis docuit, id quidem largior, at vero inde mentis morbum ortum dicere non possum, multo minus inconstantiam et mutabilitatem talium hominum, saepius consilium mutantium, ad sententiam probabiliorum adferre. Vt enim hoc ii fere facere solent, quorum ratio hinc inde vagatur, veluti nescia et dubia, quid e re sit, et quia res praebent faciles cuique probabiliter dicenti, ita stultus aliquis non ideo pronuntiandus est, quia glandulam pinealem immutatam post fata habuerat, c) Tunc enim plurimi hominum, si ita sentias, stulti sunt, et nemo nostrum adeo sibi a stultitia tutus est,

- z) Meckel Mem. de Berl. T. X. p. 82. et cl. Schmucker Wahrnehm. p. 109.
 a) Gunz l. c. p. 247. et vers. p. 230. Morgagn. l. V. E. 61. Art. 7. p. 407. Greding. Verm. Schrift. p. 236. et p. 257. 311.
 b) Aduers. p. c. p. 523. et Verm. Schrift. p. 182.
 c) Ap. Morgagn. l. c. Art. 6. p. 406.

ne dies caniculares metuat. Eadem est arenularum et calculorum ratio, idem iudicium. Nam illis hominibus, in quorum cadaueribus tales calculi in hac glandula reperti sunt, in vita quicquam incommodi circa animales actiones contigisse, negat idoneus auctor DIEMBROECKIUS d), nec eos, in quibus conspiciebantur, omnes stultos fuisse, saepius tamen accidisse, ut in stultis, quam in consuetatis vno alio aliquo morbi genere inueniatur, aperte professus est MORGAGNIUS. e) Nec absimiliter cl. MALAKARNE f) meminit iuuenis sedecim annos nati, erat extremum usque spiritum mente constantis, cuius glandula pinealis arenulis plena, pellucida, hydatidem referens, item variae figurae, interdum medullae instar mollis et magna, in mendico hilari reperiatur. Eam vero triplo crassiorum in viro minime stulto detexit IO. FANTONVS. Morbum ergo auxisse videntur, induxisse nullo modo, quem magis inde natum crederem, si pontem cerebri, communem veluti neruorum originem et animi sedem, affecisset. Recte mihi hinc sen-

d) Anatom. I. 6. p. 592. ed. Vltraieft.

e) l. c. lib. I. Ep. 8. Art. 16, p. 59. cf. *Grading. Verm. Schrift.* p. 262. ubi calculi in hydropica detegebantur, sed sine mente turbata.

f) *Encefalotomia noua vniuersale*, Turin, 1780. p. II.

sensisse videntur MECKELIVS g), ROEDERERVS h) et omnium maxime MORGAGNIUS i), cum in contrariam irent sententiam. Hic enim in arte sua, in primis anatome practica, Rotcius, novies vidit hanc glandulam arenulis refertam, sed sine stultitia, contra fuisse stultitiam in aliis, quorum illa ipsa glandula nihil quicquam vitii habuit. — Nulla certe alia in tota hac substantia particula est quae crebro adeo, ac illa glandula, peculiaribus sit vitiis obnoxia, et arenulas praesertim lapillosque contineat. Quod tu vitium et si cum stultitia et sine hac quoque deprehensum fuisse supra intellexeris, nolim tamen obliuiscaris, non saepe adeo inueniri cum uno alio aliquo morbo, ac cum stultitia, coniunctum. Ergo cum iste glandulae habitus calculosis modo adsit, modo desit, prius mentis affectus causa putanda non est, sed quaedam accessio.

§, XV.

Quibus praemissis, facile intelligitur, mancam, incertam et dubiam etiamnum esse melancholiae et insaniae longae cognitionem. Pluribus noxis et calamitatibus patet cerebrum, quae plus minus mentis vim hebetant, obtundunt, reprimunt.

g) L. cit. p. 92. seq.

h) Progr. de cerebro, p. 4.

i) L. c. Lib. V. Ep. 61. Art. 3. 4. p. 405. seq.

munt vel extinguunt. Aperta sunt effecta, operatae et obscurae causae ideoque continendum fere est iudicium. Quaecunque enim vitia hinc inde memorantur, more vagi et inconstantis comitis insaniae data esse videntur, quibus parum aut nihil fidendum est, quia cum et sine his furere, insanire, absurda loqui et facere licet. Cum enim et adsint, et absint hoc in malo, modo urgeant, modo mentis sedem intactam relinquant, non possunt idoneae eius causae esse, sed augere illam tantum, aliquae vero earum ne hoc quidem, propter dubiam partium utilitatem, minutulam molem, locum, quem tenent vel comprimunt, denique propter connexionem. Rara una labes cerebri vel cerebelli subest, sed multiplex, quae quidem per diligentem exploranda et annotanda omnino est, ut, quid quaeque contulerit ad morbum vel inferendum, vel exasperandum, artis peritus diiudicare possit, at vero videndum maxime, ubinam loci vitium potius insideat. Cum ergo verisimile sit, ibi residere, tanquam in tuto munimento, animum, ubi cerebrum et cerebellum veluti confluent atque conspirant i. e. ad medullam oblongatam et proximae assidentes partes, in his inuestigandis omnis medici secantis opera collocanda est, ne causam tanti tamque horrendi mali ad iudicem referat quae nec est, nec per se esse potest, eaque re vel obsit bono viro, vel pro-

profit malo. Quamdiu enim in foro ecclesiastico eo res omnis redit, ut sciant, numquid melancholia vel mania correptus vim sibi intulerit, nec ne, sepulturae honestae et inhonestae decernendae causa, (utinam missa aliquando fieret haec dura et inhumana lex!) omni accuratatione et diligentia opus est, ut non, nisi id adferatur, quod cum placitis medicis, usu et conscientia potest consistere.

XXV.

DR. BURCHARD. DAVID.
MAUCHART.

Diff.

De lethali- tate per accidens.

Tubing. 1750.

R e f p.

PHILIPP. SIGISM. PALM.

P R A E F A T I O.

Iudicium de lethali- tate vulnerum ferre medi- cum pars est Medicinae forensis non seria magis, quam intricata. Ibi namque de corio agitur humano, de percutientis fama, facultatibus variaque gravi, mortis etiam, poena. Ipsum vero iudicium difficile reddunt sexcenti fere, qui se obijciunt aliquando, cognoscendi atque iudicandi obices ex parte vulnerantis, vul-

vulnerati, vulneris ipsius, medentium atque aliarum plurium circumstantiarum.

Licet vero plures praestantissimi, jam inde a seculo, desudaverint Auctores in hisce nodis solvendis, lucem quín imo, quod nemo temere negaverit, his tenebris affuderint multo clariorem, per aucta et probe examinata in rebus physicis atque medicis experimenta; tamen quid tam frequentes, quaeso, Medicorum dissensus, quid inter se pugnancia nonnunquam integrorum collegiorum medicorum judicia, quid ipsa principiorum atque distinctionum diversitas, quid inquam aliud loquuntur, nisi vel incerto stare talo magnam hujus medicinae criticae partem, vel certe unanimi consensu nondum esse stabilitam?

Crucem id maxime figit neo practicis, a Magistratu ad vulnerum renunciationem vocatis. Hinc operae pretium sane facit, qui antequam subelliis valedixerit academicis, se tempestive ad amplissimum atque difficillimum hoc accinxerit studium, et optimos quosque Auctores et Observatores manu voverit diurna, revolveritque nocturna, ut ne grauior eiusmodi casus, qui sub initium publici officii statim ingruere potest, imparatum, imo plane nudum offendar. Sufficiens ergo haec fuit ratio, cur Nob. Dn. Respondens sibi pro themate disputationis hanc elegerit materiem, et illam quidem quae in hoc genere longe est vexatissima, ac instar nasi cerei, quo vel suorum principiorum tenaces fabri,
vel

vel partium ſtudioſi voluerint, fleſſi, prohi dolor! ſolet nimis quam frequenter, Lethaliſſitatem nempe per accidens.

Invitus ego quidem Praeſes in hoc conſenſi thema, quod non modo eſſet longe ampliſſimum, et limites academicae diſſertationis nimium excederet, ſed ita quoque comparatum eſſet, ut vel ab aliis dudum videri poſſet exhaustum, vel plurimis obnoxium contradictionibus. Vicit vero tandem perentis conſtantia et thematis aſſurgens is minimum uſus, ut Philiaſtris excitatio praebeatur ac occaſio in hac ſe palaeſtra exercendi, quae vero inpraefentiarum dicenda ſint de lethaliſſitate, clare, diſtincte, ac quaſi in nuce proponendi. Faxit DEUS ut et hic labor cedat feliciter

§. I.

Subjectum de quo communiter in Medicina Forenſi praedicatur lethaliſſitas ſunt vulnera, ſive continui ſolutiones violentae, ab extus inſtrumento acuto dividente partibus corporis humani viventis illatae. Numerofam quidem conſtituunt vulnera claſſem lethaliſſitatis, ſed minime abſolvunt. Sunt enim varii adhuc laeſionum ab extus inductarum tituli, e. g. in oſſibus

bus fracturae, depressionis, fissurae, luxationis: capitis totius validae concussionis: in mollioribus partibus contusionis, validae percussione, distractionis, rupturae, gangraenae, sphaceli &c. Nec in Medicina forensi sermo tantum est de lethalitate per instrumenta extus applicata, et vel in corticem modo vel et intro plus minus profunde penetrantia, inducta, sed et de illa, quae ab assumptis noxiis atque deleteriis proficiscitur, e. g. ab ingesto arsenico, aut medicamento caustico male praeparato &c.

Unde est, quod *vulneris* notionem heic *laevis accipiendam* monuerint nonnulli, substituerint vero alii *percussione* nomen magis genericum. Nobis videtur *laesionis* appellatio magis quadrare pro tali genere, quod omnes sub se comprehendat species.

§. II.

Praedicatum, lethalitas, quod de partibus hisce laesis enunciat, est inducta praeternaturalis *vel dispositio* ad lethum, mortemve proxima: *vel actualis* et subitanea *mors*: ita quidem ut hic eventus lethifer pendeat a primitus inducta laesione vel per necessitatem consequentiae physico-medicam, vel per interuenientem demum mortis causam aggravantem sive positivam, sive priuativam. Hippocratis, Galeni etc. τὸ θανάσιμον et θανατῶδες, sive mortiterum aliquan-

quando ab eis accipitur pro pernicioſo ac periculoſo: aliquando pro mortifero ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, quod ut plurimum lethale eſt: aliquando pro lethaliſſitate per neceſſitatem inevitabilem, ἐξ ἀνάγκης, per neceſſitatem abſolutam.

Τὸ abſolute lethale aequipollet certo ſenſu τῷ *inſanabili*, cui ſcilicet neque natura, neque ars ulla ſanationem poſſit praeſtare. Sed tamen *non omne vulnus inſanabile*, ideo *etiam eſt lethale*, exemplo vulneris ſimultanei abdominis ac cuiusdam inteſtini, quod in unum coeſens relinquit ſiſtulam ſtercoream, qua, ceu artificiali ano, feces alvinae poſthac excernantur. Fuit illud vulnus inſanabile, ſed non lethale, utpote cui plurimos annos aeger poteſt atque ſolet ſupervivere.

Periculofa laeſio, vulnus periculofum vitae quidem diſcrimen mortisque metum infert, ſed, ſtrictè loquendo, lethale prius dici non meretur, quam vel lethum actu induxerit, vel proxime ad mortem inclinaverit. Hinc vel et in ſuperlativo periculofarum laeſionum, feliciter ad ſalutem terminatarum, plurimae ſupperunt obſervationes, a)

§. III.

Differentiae, vel ſpecies *lethalitatis* vulgo habentur tres. 1.) *Absolute*, ſimpliciter, κατ' ἐξο-

a) In Alberti Jurisprud. Med. T. I. P. 311 not. c. II Bohnii renociat. vulner. p. 34. III. vel ſolius capitis plurima habentur ſpecimina,

ἐξ ὧν talis, cui nulla ars humana poſſit ſuccurrere, ſed quae laeſum vel e veſtigio, vel ſaltim brevi, certo et ſemper abripit. 2.) *Per ſe* talis quae ex ipſa laeſionis natura ac qualitate, ſine aliena interveniente cauſa mortem immediate producit, ſic tamen ut haec non abſolute conſequatur, ſed frequenter tantum, et licet curatio ſit difficilis ſummeque dubia, aliquando tamen feliciter ſuccedere obſervetur. 3.) *Per accidens* talis, ſive phaenomenum aliquod interveniens, quod non a conditione laeſionis aut laeſae partis, ſed ab aliis ſupervenientibus in diaeta, regimine, erroribus in tractatione medico-chirurgica, aliisque variis circumſtantiis pendet. E tali ergo nemo laeſorum immediate perit Addunt nonnulli et *quartam ſpeciem lethaliſſitatis*, quae non ex neceſſitate, ſed *ut plurimum* tamen, ſeu frequentiffime interficiat, cujus proinde curatio ut plurimum male ſuccedat, non tamen ſemper, vel tardius ſaltem interimat.

§. IV.

Nos ſubſiſtimus in tribus primis lethaliſſitatis ſpeciebus, ſuperiore paragrapho recensitis, nimirum lethaliſſitatis abſolutae: *Per ſe* talis: et *per accidens* talis. Differunt vero hae a ſe invicem reſpectu vel cauſae laedentis, vel ſubjecti, ſive partis laeſae, vel ſymptomatum gravitatis, ve eventus boni, mali, ſubitanei, tardi, neceſſarii, contin-

K

tin-

tingentis. Quam nonnulli vocitant *lethalitatem per se de necessitate*, pro vera lethali^{te} absoluta habemus.

Quae vero *lethalitas ut plurimum talis*, tanquam distincta species assertur, spectat ad lethali^{te} per se talem. Haec enim funestorum eventuum pluralitas ab uno quodam laesionis genere, per longe plura morientium, quam evadentium exempla, comprobata, non obstante decenti adhibita curatione ac cautela omni, quid evincit aliud, quam laesionem in se et sua natura sic fuisse comparatam, ut ex illa et propter illam huic individuo pariter, ac tot aliis similibus fuerit succumbendum? Atqui vero haec est lethali^{te} per se: Neque obstat, singulari beneficio Dei, naturae, fortunae etc. in vasto hoc gurgite natantem, quin enatantem deprehendi unum vel alterum.

Hinc *lethali opponimus* illethale, seu non lethale: *Absolute lethali*, $\gamma\delta$ per se lethale, et $\gamma\delta$ ut plurimum lethale: *per se lethali* autem $\gamma\delta$ per accidens lethale.

§. V.

His generalibus praemissis facilius jam aditus est ad specialem de lethali^{te} per accidens tractationem, quae thema constituit praesentis dissertationiunculae. Quid per lethali^{te} in genere intelligamus, supra dictum est paragraphis proxime

xime antecedentibus. Quid vero per 7° accidens, ſive lethaliſſitatem, quatenus talis fit per accidens, ſupponatur, diſtincte eſt ſuperaddendum? ſcilicet per accidens, aut accidentia, non qualiacunque ſymptomata, aut communiter ſic dicta accidentia, quae partim ex ipſa laeſionis eſſentia et qualitate fluunt, accipimus, ſed *Logicorum Accidens praedicabile*, quod neque cum eſſentialibus, neque attributis objecti neceſſariam habet connexionem, ſed tantum contingentem, quodque dependet a circumſtantiis et conditionibus, quae ſi jungantur eſſentialibus, vel attributis, tum deum locum habet.

§. VI.

Itaque ſi laeſionem quamcunque, ab extus vel intus illatam, in ſe conſideratam et in ſua natura recte dijudicaveris tanquam nec abſolute, nec per ſe lethalem, aeger tamen cum hac laeſione (ſed non ex illa) diem obeat ſupremum, neceſſe eſt, vel aliam mortis cauſſam ſupervenire internam, a prima laeſione, de cuius lethaliſſitate quaeritur, directe non pendentem vel non adeo ſonticae laeſioni primae unam pluresve externas ſe cauſſas adjuñxiſſe novas, quae futurum primae laeſionis eventum ſalutarem perverterint in funeſtum. E. g. ſi haemorrhagia enormis, per vulnus arteriae radialis (in carpo manus) inducta, per medicamenta iſchaema et ſplenica comprimantia, etc. debite ſiſtatur, et apparatus

K 2

hicce

hicce chirurgicus una cum ceteris remediis tam diaeteticis, quam pharmaceuticis ſolicite ſervetur, tum lethaliſſitatis per ſe nullus eſt metus; verum ſi aeger aut vini abuſu orgaſmum ſanguini conciliaverit nimium: aut violento laeſi brachii motu voluntario arteriam conſolidationi propinquam reſeraverit, tantoque ſanguinis profuvio portam aperuerit, ad quam denuo occludendam chirurgus tempeſtively ſatis advolare nequeat, vel non amplius par ſit, ſed purpuream interea aeger reddiderit animam, tum haec facta eſt lethaliſſitas per accidens, ex culpa aegri poſſimum, non vulneris, qua talis, neque vulnerans tenebitur de cauſa mortis.

§. VII.

Species lethaliſſitatis per accidens reſeruntur ad IV. *Classes*, quatenus illud accidens, vel illa accidentia reſpiciunt 1.) Ipſam laeſionem: 2.) Perſonam, ſive individuum laeſum. Adeoque primae et ſecundae ſpeciei accidentia haec ſunt intrinſeca: 3.) Perſonas, laeſum tractantes, curantes, imo patientem ipſum, quatenus ſub cura medico chirurgica varie peccat, et omiſſive, et poſitive: 4.) Varias circumſtantias et cauſas extraneas. Adeoque tertia et quarta ſpecies reſeruntur ad accidentia extrinſeca. *Clasſici* authores noſtri, inprimis *Welſch* atque *Bohn* multa variaque hujusmodi lethaliſſitatis per accidens

cidens exempla et divisiones exhibent, atque celeb. *Alberti* in Jurisprud. Med. T. I. p. 290. singula in suas classes titulosque digessit.

Hinc illam cramben recoquere nolumus, sed, pace tantorum aliorumque celebrium virorum *modestas* tantum quasdam *adnotationes in medium proferemus*, quibus nonnullae species lethalitatis, per accidens talis habitae a plurimis et renunciatae haecenus, in dubium vocantur. Odiosus magis, quam otiosus videtur hic conatus. Odiosum fore suspicamur non eis modo, a quibus dissentimus, sed illis maxime reis, percussoribus aut quocunque modo laesionem alteri inducentibus, quibus rimae elabendi, patentiores alias, nunc arctantur, vel plane clauduntur: eo tamen ipso minime otiosum fore hunc laborem in aprico est, cum iustitiae oppido interfit, accuratius distinguere causam mortis: An revera ex accidente, sive quodam contingente citra laedentis et ab eo inductae laesionis concursum directum evenerit? An laedenti sit imputanda, an vero aliis causis?

§. VIII.

Ad primam classē lethalitatis per accidens referri promiscue non possunt supervenientes ipsis laesionibus stases, tumores, inflammationes et corruptiones. Si enim tales superveniant ex ipsa et per ipsam laesionem, directe; proxime, or-

K 3

dina-

dinarie, ac propter hanc corruptelam læſionis moriatur aegrotus, tum læſio eſt lethaliſſima per ſe: Perinde enim eſt, hominem mori e corruptione gangraenofa et ſphaceloſa, quae læſionem neceſſario conſequentur, ac vel ex apoplexia, vel convulſione, vel haemorrhagia, tanquam immediatis aliarum læſionum funeſtis pedisſequis. Nempe læſionem excipit e veſtigio morbus, hunc preſſo pede ſequuntur, citius tardiusve, vel varia ſymptomata, vel ipſa mors. Unde ex vero dicit *Bohnius*; *b*) Interdum perinde eſt, mortem ex ipſo vulnere immediate, ac e ſymptomatibus evenire. Si vero ſupra memoratae corruptiones læſione ſuperveniant, vitio vel individui patientis, vel errorum a quibuſcunque commiſſorum, vel aliarum circumſtantiarum externarum, uti quidem ex his cauſſis aliquando vere ſuperveniunt, tunc certe non ſpectat ad primam claſſem lethaliſſitatis per accidens, §. 7. recenſitam.

§. IX.

Neque fragmenta, feſtucæ aliaque irritamenta, læſioni conjuncta, quæ non ſatis tempeſtively reperiri ac ſeparari poſſunt, quin interea ſpasmus, convulſiones, ſtaſes, ſecceſſiones humorofæ, inflammationes et corruptiones, graviffimi dolores oriantur, præſertim ſi hi ſtimuli partes attingant quadantenus ſenſiles, lethaliſſitatem tantum per acci-

b) Bohn, renunciat, vuln. p. III.

dens faciunt, nostro quidem iudicio, cui vero celeberr. Alberti c) fortassis et aliorum haud conforme est. Ea enim, ipsa ex ratione, quod illa heterogenea ipso actu laesionis inducta et vulnere immanentia nequeant citius extrahi [aut separari, quam graues illas excitaverint turbas mortisque causas, accusari merentur tanquam vel continuata jugiter instrumenta graviter laedentia et reliquiae vulnerantis hastae, teli, fragmenti vitri, glandis plumbeae, vitreae etc. profundius impacta: vel tanquam impetuoso ictu, g. glandii, hastae, glandis scelopetariae abrepta intra vulnus alia corpora solida, partem affectam sub laesionis momento obtegentia et inacutas particulas discerpta: vel tanquam festucae pungentes, scindentes ac graviter irritantes, ex ipso, quod vulnere confine est, quodam osse diffracto et contrito decussae. Atqui vero quid omne hoc est aliud, quam effectus immediatus primitivae laesionis et stimulus in perpetua aut frequenti actione, vel proxima saltem dispositione ad agendum, irritandum, laceflendum, vulnerandum constitutus? Ab instrumento laedente, productus unice, et dehinc adfluxu, stasi, corruptione, motibus spastico-convulsivis necessario exceptus? Qualem ergo stimulum, cum per artem vel non satis cito, vel plane non, vel saltem nonnisi cum praesentaneo novo vitae periculo liceat eximere, et ne palliative quidem eiusdem fatales effectus satis

K 4

prae-

c) Alberti Jurisprud. med. T. 1. p. 290. §. 16.

praevenire ac mitigare, oportet ſane cauſam ſtatuere mortis ſubſecutae per modum lethaliſſitatis vel abſolutae, vel per ſe, *minime* vero per accidens. Quae hinc ſententia redundet in caput laedentis, videant alii, ad quorum ſpectat forum!

§. X.

In ſecunda claſſe lethaliſſitatis per accidens, §. 7. quatenus nempe reſpicit ipſum ſubjectum patiens, nobis videtur male quaeri patrociniū et praetextum lethaliſſitatis accidentalis, a laeſi vel aetate, vel temperamento, vel ſexu, vel diſpoſitione haereditaria, vel ſingulari et extraordinaria, non tamen morboſa, diſpoſitione et qualibet idioſyncraſia, in quantum ſcilicet vel aetas majorem debilitatem, partiumque teneritudinem, vel temperamentum e. g. ſanguineum inflammationi et gangraenae magis ſaveat: vel ſexus ſequior ad eryſipelaceas inflammationes, deliquia, affectiones ſpaſtico-convulſivas pronior exiſtat: vel diſpoſitio haereditaria e. g. ad nephriditem calculoſam erumpat in actum eo tempore, quoren vulnere leviori laeſus eſt, hoc vero inde reddatur lethale: vel ſi ſingularis et extraordinarius obtigerit alicuius viſceris ſitus et ſub formatione foetus jam facta translocatio. e. g. cordis in dextrum pectoris cavum, aut lienis in hypogaſtrum, quorſum ergo inſtrumentum laedens vixdum pertingens vulneraverit tale viſcus in ſitu
hoc

inſolito, nullamque aliam partem praeter integumenta communia.

Omnia haec phaenomena, in principio huius Sphi enarrata ſunt naturalia, Medicis ſub titulo rerum naturalium venientia, quod magnam naturae humanae partem conſtituant, aliter quidem in hoc, aliter in alio ſe habentia ſubjecto, ſic tamen ſemper, ut ſanitati vitaeque non praedjudicent, nec niſi e longinquo ac intervenientibus aliis propioribus cauſſis morbiſicis, morbum inducant.

Frivola oppido eſt excuſatiuncula, ſi funeſtae laeſioni, vulneri, fracturae infantis ideo pollicem premere volueris, quod ſimilis in adulto et robuſto homine omnis expers fuiſſet periculi, illamque ideo illam tantum per accidens lethalem praedicare, quoniam infantibus teneritudo, debilitas, oſſum tenuitas etc. tales obtingant, quae gravius patiantur a laeſione etiam leviori.

Ita pariter fieri poteſt, ut adultus quidam homo vulneretur gladio, vel alio pungente ac caedente instrumento in cranii quodam loco, extraordinarie tenui, ut, ob hanc oſſis inſuetam tenuitatem quaſi papyraceam, impetus et ictus instrumenti profundius irruat in - et - per membranas cerebri in ipſam uſque huius ſubſtantiam, cum aliâs, ſi os ibi pro more naturali fuiſſet craſſius ſolidiusque, instrumento laedenti acceſſus ad interiora fuiſſet impoſſibilis. Itane vero haec, accidentalis quidem et extraordinaria, ſed illi in-

dividuo naturalis et nunquam morbifica aut moleſta, tenuitas oſſis effecerit, ut vulnus quod meningibus et ſubſtantiae cerebri profundius inſiſſum fuit, mereatur tantum per accidens lethale venditari, quod tamen in ſe et per ſe lethale eſt extra dubium? In eiſmodi enim renunciatione legali non ſermo eſt, quae vulnera in genere ſint lethalia, ſed quae huic vel illi individuo, Johanni, Catharinae etc. in caſu ſubſtrato ſint lethalia? Cur non itidem praetexat hoſtilis laeſor? Si laeſus domi manſiſſet, ego illum in platea mihi obviam factum vulnerare non potuiſſem: Aut obſciat laeſo: cur non muniviſti tenue cranium tuum galea? Sic enim lethale vulnus Tibi non potuiſſem inferre.

§. XI.

Majorẽ *excuſationis ſpeciem* prae ſe ferre videtur *ſtatus vere morboſus individui*, laeſionem quandam externam vel antecedens et comitans, vel ſupervenienti laeſioni, ab hac independens. Quando, ut loquuntur, ſtatus cacochymicus, pletoricus etc. laeſionem deteriorat: vel quando morboſus laeſi ſtatus levioſorem exaſperat laeſionem. Ita namque videretur laeſus e morbo, quem habuit, ſpontaneo magis occuſuiſſe, quam ex adventitia laeſione violenta.

Sed celeberrimus *Bohnius* in aureo ſuo de vulnorum enunciatione tractatu rectiſſime diſtinguit inter cauſalitatem infirmitatis praecedanae minus

nus necessariam seu separabilem, et inter necessariam ac inseparabilem, magis. Res huc redit: Si morbus antecedens et adhuc sub accepta laesione adventitia persistens directe et ex se produxerit symptomata lethalia, ab illis symptomatibus, quae ab adventitia laesione solent pendere, aliena, tunc morbus ille praecedens causa mortis proxima potius meretur dici, quam laesio adventitia. Si e. g. homo phthisi pulmonum ulcerosa graviter laborans, et in hoc statu vulneratus leviter in brachio, suffocetur a puris restagnante in bronchiis copia: vel accedente diarrhoea colliquativa exhaustus per modum syncopes moriatur, tunc illud vulnus brachii ne quidem per accidens lethale, multo minus per se lethale declarandum est, sed morbus ejusdem internus, phthisis consummata, potius est lethalis pronunciandus.

Ast e contrario, si symptomata lethalia quaecunque oriuntur directe magis et immediate ab adventitia laesione, haec ipsa laesio videtur habenda pro lethali per se, et non per accidens, quamvis et ipse status laesi morbosus praecedens aliquam laesionis deteriorationi symbolam addiderit, et homo laesus non potuerit propter infirmitatem e morbo praecedente resistere satis symptomatibus, a laesione adventitia excitatis.

Hinc quoque patet, quid sentiendum sit de praetensa lethalitate tantum per accidens tali, si *instrumentum laedens* forte fortuna directum fuerit

rit abs laedente in regionem quandam corporis laesi, *ubi* insolito et praeternaturali modo *vel* arteria quaedam multo exteriorem et *superficialem magis situm* obtinuerit: *vel* magnum aneurisma quoddam internum offenderit, aperuerit et subitanam induxerit incompeſcibilem haemorrhagiam: *vel* abscessum clausum, vomitum e. g. pulmonis, e quo rupto subitanea acciderit suffocatio: *vel* in scroto aut inguine obvia enterocoele occasionem praebuerit extraordinariam perurandis lethaliſſime intestinis etc. quamvis enim in illis laesionum, ibi terminatarum, locis nulla lethaliſſitas per se obtinuisset, nisi partes nobiles eo fuissent praeternaturaliter delapsae, vel se expandissent praeternaturaliter majusque spatium occupassent; evidens tamen est, ex ipsa talium partium laesione mortem immediate ac directe accersitam fuisse.

Unde sic infert Bohnius l. c. p. 101. rectissime: vulnus, quod in hoc vel illo individuo, intuitu determinatae seu valetudinariae dispositionis, magnum et grave satis est, mortemque in similibus subjectis ut plurimum pedisequam habet, accidentium quoque suorum et mortis hinc evenientis causa proxima audiet.

§. XII.

Si vero morbus quidam summe periculofus, acutus, laesioni demum superveniat, e. g. apoplexia; catarrhus suffocativus, dysenteria ma-

maligna, febris maligna, exanthematica etc. tunc cardo deciſionis pariter in eovertitur, ut ſolicite eruatur: an morbus ille lethalis e vulnere, ſive antecedanea læſione ſit factus, an alia quacunque e cauſa? an morbi ipſius atque ſolius gravitati ſuccubuerit aeger? vel ſaltem lethaliſſitatis longe potiores ipſi morbo debeantur rationes, et in ſe, et in ordine ad læſionem, ab aliquo praeſe illatam, quam quidem exacerbaverit. Hoc caſu ſtatuetur læſus non ex læſione, ſed e ſuperveniente morbo deceſſiſſe.

Si vero morbus ſuperveniens exitum naſtus ſit lethalem e vulnere potius et propter illud, tum læſio haec lethalis per ſe declarabitur. E. g. ſi capite læſus incurrat apoplexiam aut convulſiones lethales: vel in pectore læſus incidat in aſthma ſuffocativum: aut inteſtinis læſis, vulnera tis ingruat lethalis dysenteria, epidemice tunc graſſans, etc. in quibus ſcilicet caſibus pars læſa cum morbo, aliunde orto, et inevitabili, tam arcte connectitur, ut non modo alter adgraver alterum, ſed quoque læſio praeſcedens morbum, aliunde ſupervenientem et aliàs ſuperabilem, reddiderit inſuperabilem atque funeſtum, tunc læſio illa praeſcedens vocanda potius erit lethalis per ſe, quam morbus ſupervenjens, et licet multa ſuppetant exempla hominum ex illo morbo ſolitario citra praeſeviam læſionem aliam, mortuorum; tamen cum et multa ſint evadentium, praeterea vero morbus graviter et lethali-
ter

ter sit exasperatus a laesione praecedanea, itaque nulla heic procedit lethalitas per accidens, morbo supervenienti tribuenda.

§. XIII.

Ad tertiam classem lethalitatis per accidens (§. 7.) aliquas pariter afferemus animadversiones. Heic vero causidicis admodum familiare est falcem immittere in alienam messem, nodum in Icirpo quaerere et nescio quos non comminisci funestos errores vel aegri, vel Medici, vel Chirurgi, vel adstantium? ut nempe reatum laedentis devolvant in alios suumque clientem liberent a poena ordinaria.

Haud quidem diffitemur in ordine ad Medicos atque Chirugos, quod non modo quandoque bonus dormitet Homerus, neque ἵδ' Hippocratis μηδὲν ὑπεροχῶν satis observet, sed graviter etiam aliquando Iliacos intra muros peccetur et extra. Imo jam semel publice dolumus olim, in dis. de inspect. et sect. legal, quod aliquando Judex nimiam fidem tribuat depositionibus atque judiciis in arte non satis versatorum et Medicorum et Chirurgorum, seductus illo principio, in se quidem firmissimo, sed in applicatione et subsumptione ad certa individua fallacissimo; Artifici in sua arte esse credendum!

Sistemus in hanc rem duas observationes, lectione ac reflexione dignissimas, quarum altera exhibebit Chirurgum erroris et imprudentiae haud infontem: altera vero innocentem adductum in suspicionem ac injuste accusatum.

Summus quidam militiae Praefectus vulneratur glande plumbea in pectoris regione laterali ac superiori sic, ut *glans inter duas costas veras incuneata* remanserit, absque ullo symptomate suspecto. Chirurgus castrensis primarius extractionem molitur terebra chirurgica, sed dum glandem terebrando aggreditur, *cedit haec et delabitur in carum pectoris, aegerque, sellae insidens, subito moritur*. Per sectionem a morte institutam nulla ullibi, vel extus, vel intusprehenditur laesio alicujus momenti. Annon haec fuit lethalitas per accidens, ob glandem plumbeam subito et cum impetu delapsam in nervi cuiusdam momentosi truncum? Cum vero huic delapsui glandis in interiora pectoris manifeste ansam praeberit Chirurgus, erit causa hujus lethalitatis per accidens, cum vel relinquere debuisset glandem, donec favente corporis situ nonnihil prono, sub mollissima vulneris obtentione, accedente per suppurationem emolliatione, extrorsum magis gravitaverit et denique se expediverit: vel potius in latere alterutro, commodiore loco, novum infligere scalpello vulnuseculum et per hoc introducto hamulo, uncove glandem a tergo, in cavitate pectoris, adoriri, foras

foras urgere, excutere, aut certe ſic obicem et peſſulum obdere glandi ab intra, ut, dum ab extra ab anterioribus tentaretur ejusdem extractio, glans non potuerit introrſum elabi.

§. 15.

Alterum exemplum, huic contrarium, injuſtae ſcilicet imputationis Chirurgo factae hoc eſt: adoleſcens, ſanus et vegetus enſe noctu in platea vulneratur per ſodalem in dextro pectoris latere, 4. vel 5. pollices ſupra papillam, vulnere ſub cute et in ſuperficie, vel parte ſuperiori muſculi pectoralis magni, incedente 5. vel 6. pollicum longitudine, ſed in cavum pectoris non penetrante. Fuſo ſtatim, e vulnere copioſo ſanguine in plateam, et veſtes, domum redit, Chirurgo ſe committit, qui vulnus a ſordibus grumoliſ purgat, ſanguinem ſiſtit, neceſſario apparatu vincit, ſive deligat. Altero die ſequitur ejusdem lateris dextri pollicis ac indicis digitorum paralyſis, tertio totius manus brachiique aneſtheſia, ſive ſenſus abolitio, atque notabile manus extremæ oedema. Stilo exploratorio nunquam tangebatur, vel ſternum, vel coſta, vel pertingebatur uſque ſub alam: ſed in fundo vulneris, alae propinquo, ſpatium occurrebat, digitorum pollicem facile admittens. Hinc quarto die alius inſuper in conſilium vocatur Chirurgus quem vocabimus Cajum, in Anatomia ac Opera,

tio-

tionibus chirurgicis minime hoſpes. Inita conſultatione cum medico et chirurgis, concluditur; latere intra vulnus vel corpus quoddam peregrinum, vel grumos ſanguinis, unde nervi comprimentur, et circulatio ſanguinis impediatur.

Adhibentur ergo fomenta reſolventia, ſpirituosa, injeſtiones baſſamicae in vulnus, non omiſſis internis medicamentis, regimine et diæta convenientibus. Biduo poſt, cum ſymptomata ingreſſerent, inſtituit ex chirurgis quidam vulneris dilatationem ope forficis, abſque omni hæmorrhagia. Pus prodiit non laudabile, ſed ſanies ichoroſa foetens, cruenta; labia vulneris ſunt inflata, caro vulnere ſupercreſcit luxurians: In hoc tramite pergit vulnus ultra tres ſeptimanas. Brachii tumor tandem augetur, et livor notabilis juxta tractum vaſorum uſque ad flexuram cubiti intermicat. Anaeſtheſia perſtat, quin ingreſſeſcit. Attractus vulneris prope alam eſt dolorificus.

Hinc e communi conſultantium concluſo et requiſitione Cajus ſuſpicat oriſicii vulneris interea valde anguſtati dilatationem duplicem, alteram verſus ſternum ope ſcalpelli leviter falcati, in ſpecilli ſulcum immiſſi et detenti, atque ſic non niſi cutim incidit aperitque, paulo ultra duorum pollicum longitudinem: Alteram vero dilatationem perficit incifione, ſeſquipollicis circiter

L

ter

ter profunditate, carnis fungosae, juxta partem finis fistulosi superiorem, versus humerum.

Ibi non nisi aliquot guttulae sanguinis, prout in cutaneis fit incisionibus, exstillarunt; Hic arteriola exilis sanguinem fudit, quantum cochlear fere capit, quem imposito linteo carpto spiritu vini imbuto facile compescuit.

Post haec integro quinquendio nullam unquam vel indicium haemorrhagiae adest, vulnus copiosum fundit pus, brachii tumor, durities, livor magna parte dissipati, fornicationis sensus in brachio, et ipse dehinc sensus tactus quodammodo resuscitatus: paralyſis tamen restat.

Circa sexti diei, ab his chirurgicis incisionibus, ingressum, evenit larga e vulnere haemorrhagia, et biduo post eadem recidivat enormis sub ipsa vulneris abs chirurgo ordinario facta detensione blandissima per specillum linteum carpto obvolutum.

Huic quidem haemorrhagiae opponuntur styptica, splenia et fasciae comprimentes, manus chirurgi longa appressio denique cauterium actuale.

Sed recruduit iterum effusissima haemorrhagia, ut in sanguine quasi nataret miser aegrotus. Licet ergo hic sanguine totus exhaustus et morti proximus videretur, tentata tamen est per Cajum ligatura, ope filii triplicis cerati, quod vero dum valide adstringeretur ruptum est

est, et interea aeger mortuus. Caeterum pulſus in carpo lateris affecti perſiſtit a potiori idem, qualis in ſiniſtro latere, excepta ſubinde majori illius debilitate: Brachium ſervavie naturalem calorem: nihil quidquam convulſivi comparuit. Manus vero inſenſibilitas tanta fuit, ut ſuper prunis ardentibus expanſam, pro intimiore illi unguenti nervini penetratione, vehementer aduſſerit, citra omnem ſenſum.

§. XVI.

Altero poſt mortem die ad finem Decembris inſtituta inſpectione ac ſeſſione legalibus detegebantur: vulnus, una cum dilatatione per inciſionem facta, digiti longitudine ab axilla oblique verſus ſternum, per ſuperiorem muſculi pectoralis majoris ſuperficiem, dimidii pollicis latitudine: multoque ſanguine grumoso inſartum: muſculi tam in conſinio vulneris, quam in brachio maxima parte gangraenosi ac ſphacelati, una cum inſigni copia ſanguinis extravasati et putridi: ramus quidam nervorum brachialium, et truncus arteriae axillaris penitus putredine ſoluti: Pulmo dexter inflammatoria rubedine tentatus, in ſiniſtro cordis ventriculo polypus: pleura valde gangraenosa: inteſtina hic ibi admodum inflammata. Caetera ſaniſſima. Cranium aperi-
ti non videbatur neceſſe.

§. 17.

Inspectorum hoc fuit iudicium: cauſam mortis adſcribendam eſſe haemorrhagiae enormi et recidivanti, hanc vero primitus putredini et hinc factae ſolutioni et abruptioni nervi majoris et arteriae axillaris (rectius fortaſſe brachialis) vel ramus cuiusdam thoracici arteriae axillaris, et recidivantem haemorrhagiam applicito actuali cauterio tribuendam eſſe, minime vero vel laeſioni primitivae per enſem factae, vel incisionibus chirurgicis; Itaque vulnus quidem pro valde periculoſo, ſed tamen non pro abſolute et per ſe lethali habendum eſſe.

Multa hic argumenta vel dubia, eaque non levis momenti poſſent moveri, an, et qua ratione hoc vulnus fuerit per ſe lethale? Sed, cum partim ex odio figulino, partim garrulitate vulgi prociaci, partim neſcio qua collegii cuiusdam medici timiditate et tirubatione, forſan et inſufficienti anatomica atque chirurgica eruditione factum ſit, ut Chirurgi illius, Caji, factae incisiones in ſuſpicionem, inquisitionem et tantum non accusationem fuerint adductae, tanquam cauſa lethaliſſitatis per accidens, quam quidem inspectores in ſuo iudicio diluerunt, atque rejecerunt.

Itaque ad illas tantum incisiones chirurgicas, ad vulneris ampliationem ſive reſerationem neceſſarias reſpicimus, easque pro innoxiiſ non modo, ſed neceſſariis etiam declaramus, et, ſi

fuiſſent

ſuiſſent omiſſae, defectus in curatione potius atque omiſſionis, remedii ſcilicet, quo ſinus vulneris a ſanguine putreſcente, partesque adſitas corrumpente, purgari potuiſſent, demum redarguendas cenſemus, quia α) incifio altera fuit mere cutanea, altera vero nonniſi in carnem oriſicii vulneris luxuriantem: β) Utraque incifio perexiguam et pro nulla habendam ſanguinis copiam prolexit. γ) aliquot dies, ſub quotidiana vulneris deligatione, nulla e dilatato vulnere contigit haemorrhagia, idque δ) ſine adhibitis ſtypticis vel duris compreſſionibus. ϵ) E contrario autem poſtea copioſum pus e vulnere ſuſum eſt et ζ) ipſa brachii phaenomena meliorem induerunt faciem. η) Sexto demum ab incifionibus hiſce chirurgicis die ingruit, eademque mox effuſiſſima, haemorrhagia, quae θ) omnem ſiſtentium vim opemque eluſit: ι) Etiaſi ex haemorrhagia enormi, et ſub illa, expiraverit aeger, tamen ipſi, ſine hac, aequae fuiſſet, et brevi, moriendum, ob tantam nervorum, vaſorum, muſculorumque ſphaeceloſam putredinem, cuius jam inde ab accepta vulneratione per gladium incipientis ac quotidie increſcentis luſculenta ſatis apparuerunt indicia.

§. XVIII.

Ad quartam denique claſſem lethaliſſitatis per accidens (§. VII.) progredimur, ac e plurimis

mis pauca tantum haec objecta ſeligimus: *Atmoſphaere ſtatus* et habitudo vulneribus atque laeſionibus in genere ſingularem aliquando determinationem atque modificationem aſſerunt. Novimus per experientiam, quam noxius in genere ſit aër, libere admiſſus oſſibus denudatis, quam moleſtus vulneratis in trachea, pectore, pulmonibus. In ſpecie vero ſi particulis heterogeneis, morbiſicis inquinatus fuerit: Si qualitate caloris excedat, atque ſic febribus vulnerum ſymptomaticis exacerbandis, vel putredini, viriumque exſolutioni inſerviat: Si nimio frigore denſetur et obrigeſcat, atque ſuppurationi praejudicet, papillas nerveas cutis, fibrasque membranaceas muſculofas nerveasque ſtimulet, ſtringat, ſuccos condenſet, ſpaſmos inducat, atque ſic porro per reliquarum qualitatum exceſſum.

Quemadmodum vero hoc fluidum aëreum tam varias tamque copioſas e triplici regno, minerali, vegetabili, ac animali particulas et miaſmata imbibit plus minus vel conſtanter, vel univerſaliter, vel copioſe, nec a laeſionibus vulneribus, que arceri poteſt: ita non poteſt non ejusmodi laeſionibus determinationem, (pro diverſa illius fluidi aërei conditione) plus minus vel ſalutarem, vel noxiam inferre. Hinc obſervationes multijugae fidiffimaeque teſtantur, quam aër modo integrae zonae ac climatis, modo certae tantum regionis et loci vulneratis in genere, imo et certis ſolummodo ſpeciebus laeſionum ſingulariter

lariter sit infestus, ut e. g. Lutetiae Parisiorum capitis plagae sint longe contumaciores ac periculosiores, quam Avenioni: heic vero tibiarum vulnera difficiliora, quam Parisiis sanentur: vel in atmosphaera Florentina, Ferrariensi, Bononiensi capitis vulnera sint pestifera, e contrario autem in Ragusaeo aëre vel enormissime capite sauciati vix decedant, allegante e suis auctoribus toties laudato Bohnio l. c.

Hinc igitur concludunt: laesum in tali noxia constitutum atmosphaera lethalitatem laesionis suae, per se non lethalis, acquirere per accidens, ideoque mortem infectam malignae tribuendam atmosphaerae non vulneri, non laesioni, nec imputandam esse laedenti homini. Concedimus talem laesionem ab homine alio illatam per se lethalem exacerbari gravissime: imo levem quandam, minime aliàs fatalem, directe et absolute lethalem reddi ab infausta et maligna aëris impressione, atque sic omnino mortem proxime repetendam esse ab extranea hac inergia aëris. Negamus vero consequentiam: Ergo haec inducta lethalitas est lethalitas per accidens, imo potius invertimus argumentum: Ergo haec est lethalitas per se. Nam aëris maligni miasmata statim, et successive magis magisque laesioni illatae se insinuant produxerunt in illa ipsa talem effectum inevitabilem non minus ac malignum, e quo mors directe est secuta. Videtur nobis hic casus comparari posse cum instrumento laedente

venenato, quod non modo vulnus infligit, sed vulneri simul suum affricat venenum. Jam vero cum non sit in potestate vel aegri, (maxime si laesionis qualitas et viae longinquitas impediunt ipsum, citissime ex hac noxia, in salubriorem emigrare atmosphaeram) vel medici, vel artis in genere, talem effugere aut corrigere malignitatem aëris, quae tamen, citra vulnerationem, homini nullum, vel certe non lethalem induxisset morbum: itaque vulnus, vel laesionem nos quidem, per se lethalem pronunciamus medicum cum *Bohno*: quae vero conclusio vel sententia maneat laedentem, civilis, an criminalis, videant Jurisconsulti?

§. 19,

Neque minus ex iisdem rationibus evincimus, *laesum* in via publica, *tempestate hiemali* frigidissima, et a suo laesore derelictum ac ab omni destitutum auxilio humano, ex ipso frigore et congelatione, quibus se subducere ob vulnus vel laesionem non valuit, mortuum, accepisse laesionem per se lethalem, licet sine longo frigoris acrioris concursu talis non fuisset. Sive enim frigus fuerit absolute tantum, ut propter summum eius gradum et diuturnam in eodem moram homini etiam sano per congelationem frigida morte fuisset obdormiscendum: sive relative saltem ad laesum hominem, ejusque laesionem mox acceptam,

ceptam, sufficit, hoc ipsum frigus laesioni toti-
que machinae humanae lethalem attulisse modi-
ficationem, idque tanto promptius, efficacius
certiusque quanto laesum debilitatumque corpus
fuit ex accepto vulnere, vel laesione, suscepti-
bilis, laesus autem eo redactus, ut nec ipse si-
sibi queat succurrere, nec ab aliis auxilium ex-
pectare.

Par quoque ratio nobis videtur, si laesus su-
beat *largissimam haemorrhagiam*, ab ipsa pen-
dentem laesione, quae quidem fisti posset, si chi-
rurgus et remedium praesto essent e vestigio,
sed, cum haec vel plane non possint, vel non
satis cito haberi, laesum acute abripit atque ne-
cat. Talem laesionem plerique cum celeb. *Schoep-
fero*, d) Jurium Prof. Rostochiensis renunciant
per accidens lethalem: Sed iuste dubitari po-
test: annon rectius pro lethali per se habenda
sit? quia fluit ex natura vulneris, majuscu-
lo vasi sanguineo, praesertim arterioso inflicti,
hominis vivi, ut sanguis aperta proruat porta
tandiu, donec ipsa cordis machina embolus-
que quiescant atque fatiscant, ipsaque sangui-
nis sic exhausta penus vasorum funestam ubi-
que subsidentiam, atque vitalium et animali-
um functionem suppressionem, h. e. mortem
relinquat. Eo etiam ipso, quod tanto et tam

L 5

im-

d) Schoepfer de Haemorrh. vulnerator. c. 3:
p. 48. §. 24. 25. confer, quae p. 90. et seq.

imminenti periculo vitae remedium in hoc caſu deficit ſatis promptam, & culpa quidem laeſivæ aliarum circumſtantiarum minime, itaque mortem ſubſecutam vulnere, quâ tali tribuendam, et vulnus per ſe lethale declarandum cenſemus, ideoque aſſertum veneramur noſtri olim Praeceptoris, celeberrimi Laur. Heiſteri e), quod ita ſonat: Si quis forte poſt præciſam, nocturno tempore, deficienteque chirurgo, arteriam aliquam temporalem aut tibialem, ſanguinis profluvio interiret, huius ego plagam rebus ita ſe habentibus, proſuſ inſanabilem, interfectorem autem capitis reum exiſtimaverim! Contra vero ſi quis eadem ratione, ſed interdum vulneratus, propter adſtantium in ſuccurrendo negligentiam, chirurgi in ſupprimendo ſanguine ignorantiam exſpiraret, huius ego vulnus ad dubiorum, ſeu per accidens modo lethaliſſimum claſſem referendum interfectorem abſolvendum chirurgum, autem in juſ vocandum ſtatuerim.

§. XX.

Sed difficultatum jam ſatis eſt, ideoque receptui canimus, et epimetri loco pauca adjicimus: Cum in plerisque „caſibus firmata ſit ſententia, „inquit ſupra laudatus Schoepfer, l. c. p. 95. „quod homicida extraordinaria poena ſit dimit- „tendus

e) Heiſter. Chir. Lat. P. I. L. I. C. I. §. 24. p. 55.

„tendus, si vulnus per accidens lethale mortem attulisset; “ Medicis serio incumbit in renunciatione lethalitatis, ut nec temere, nec timide agant, et injustae vel poenae, vel absolutioni praebeant occasionem: ut in renunciationibus suis de lethalitate per accidens omnia phaenomena accurate inquirant, probent, atque dijudicent. Optandum vero simul est, ut, cum *plerique tantum* casus lethalitatis accidentalis homicidam a poena ordinaria libereut, reliqui casus, & exceptiones ab hac regula, determinentur et unanimi Jureconsultorum consensu, vel Supremi Judicis auctoritate confirmentur, quod ipsum quoque in votis habuit celeberr. *Struvius* in Dissert. criminal. 6. thes. 6. Imperialem exoptans interpretationem articuli in sanctione criminali, qui respicit casus ejusmodi lethalitatis per accidens.

TANTVM!

XXVII. DR.

XXVII.

DR. JOAN. GUILIELM. WERNER.

Dis.

Qua evincitur, medicinam forensam præter differentiam, vulnera, in absolute leibalia et per accidens distinguentem, nullam prorsus agnoscere.

Regiomonti, 1750.

Resp.

DAVID SCHULTZ.

§. I.

Medicinam cum homines, nullis adhuc in civitatibus et oppidis conclusi, per agros palantes, ævum traducerent, originem suam jam cepisse, et reliquas scientias si Dei cultum excipias, ætate superasse, historiæ testantur. Placente autem hisce temporibus, nuda et non fucata virtute, inculcata sanitas plerumque vigebat,

bat, et medicinam paucissimarum herbarum, scientiae nomine insigniri tantum fas erat; moribus autem hominum, desidiis et gulae et luxuriae obtemperantibus, vitamque vitiantibus, cum facinorum generibus genera morborum, tristi cohorte, contaminarunt incolas, et prius tardam, longeque prospicientem moriendi necessitatem, successiva celeritate, annos mortalium festinante gradu rescindentem, una cum variis vitae molestiis importarunt.

§. II.

Hinc arcenda fata, dolores aegritudinesque mulcendos et tollendos, auxilium quaerere impulit solers naturae, ab auctore rerum, inditus instinctus, et cogente morborum copia, uberiorum remediorum suppellectilem, sublimioris animi viri parare desudarunt; quare indigestae ac rudi experientia ortum debere salutarem artem, extra omne dubium est. Donec primus Hippocrates, ultra sui aevi modum doctissimus, quidquid à maioribus hauserat, quidquid propria experientia firmaverat, quidquid demum aliorum observationibus adjunxerat, felici vinculo combinaverit, divagantemque et incertam artem, firmis et certis regulis non sine labore compescuerit.

§. III.

§. III.

Variis abhinc vicissitudinibus contremiscentem, diversis formis et faciebus deformatam, summis honorum fastigiis evectam, temporum denique barbarie, omni plane existimatione indignam medicinam, exhibent vetustatis nunciae. Hanc vero, post immortalis Harvaei tempora, experimentis et extispiciis potius, quam hypothesebus et sola experientia fundatam, nova et praeclarissima fronte donatam fuisse, non est, qui unquam negabit, certe non solum non negabit, sed quoque perpetuorum dissidiorum, controversiarum et rixarum, fertilissimam doctrinam declamabit. Suos igitur natales, suas aetates ducens medicina, sensim incrementa capiens, successive adolescens, paulatim virescens, senio demum confecta, nova iterum resurgens forma, omni jure, in antiquam et novam distingui meretur.

§. IV.

Experientia Veterum stabilita explendescit antiqua medicina: experimentis et rationibus prae-lucet recentior; quibus deficientibus, illam Penatibus, hanc Laribus destitutam fore, merito dixeris. Experientiam igitur, inextricabili vinculo, cum ratione, autopsia rerum suffulta, iunctam, veram medicinae methodum, eamque de-

demum medicinam appellari ingenuam, profitebuntur, quibus e meliori luto finxit praecordia Titan.

§. V.

Non possum fateor, ideo satis admirari, novitatis studio, quasi effascinos, qui priscorum placitorum excussio jugo, ea tantum, quae hodierna aetas, sola ratione et autopsia apodidice pronunciat, inter unica ea sola recepta referre, non erubescunt, primumque medicinae fundamentum, veterumque scripta, patitiis manibus attingere, ne quidem dignentur; altera vero parte, non sine stomacho audire licet, servilis illorum usque in hunc diem veterum auctoritatis amor, qui antiquitatis praejudicio sopiti, omnia, quae in praxi novitatem sapiunt, suo palato venenosa quasi respuunt, et quibus in talibus casibus, a Procerum vestigiis, latum quidem unguem recedere, capitale facinus esset, novarumque scholarum inventa, ideo quia nova sunt, execratione digna censent, de quibus ut olim de Roma: Bella geri placuit, nullos habitura triumphos.

§. VI.

Sit igitur pro auctoritate canities, quibus sollicitam explicuere veteres frontem; sit pro rerum veritate recentior experimentandi libertas, quae

quae sordibus praejudicii, mundata resurgit. Caveator interim, ne quidquid primae artis parentes dixerunt, mortis meditationes nuncupentur, nec omnia recentiorum fermenta, antiqua medicina praestantiora judicare cures. Veritati studendum, quam vero veluti unicum, et verae medicinae verum criterium eruendam non satis erit, ab antiquis fontibus hausisse, sed prudens necessitas exigit, puros ac securos latices degustasse, quas novae scaturigines, larga effuderunt vena. Quapropter utriusque juris medicum, non in verba Veterum jurantem, nec Neotericorum sectae mancipatum, antiqua veritas postulat, quid etenim veritate antiquius; quam vero vestali pudore libasse tantum contingit.

quos aequus amavit

Juppiter, aut ardens evexit ad aethera virtus.

§. VII.

Senis Hippocratis Coi, medicinae artis conditoris, simul et statoris, oracula, qui accedit, semper doctior abibit; Cornelii Celsi, medicorum Ciceronis, seu si traxis latini Hippocratis libros, non sine fructu ullus pervolver; Galeni non opera, sed bibliothecam potius lustranti, semper aliquid boni restabit; nec Arabum, aliorumque dogmata degustasse, irritus unquam labor erit. Quanta interim, hos medicinae proceres vera pietate colendime rapiat reverentia; quantam

quantam illorum, et ad prudentiae libramentum
expensa iudicia, consilia, et penè apodictica
dogmata, iustissimam exigant admirationem,
illos tamen in quavis medicinae disciplina, omni
numero, absolutos dicere, illisque auctoritatis
præiudicio occoecati instar, omnibus calculis sub-
scribere, numquam antiquitatis amor, me com-
movebit.

§. VIII.

Exemplo sit lethalium vulnerum doctrina. Lu-
bet Coi verba in medium proferre a) Vesicam
dissectam habere inquit Senex ille, aut cerebrum,
aut cor, aut septum transversum, aut tenue ali-
quod intestinum, aut ventriculum, aut hepar,
lethale est; nec non alio loco b): moriuntur
maxime ex vulneribus, si quis cerebrum, faucia-
tus fuerit, aut spinalem medullam, aut hepar,
aut septum transversum, aut cor, aut vesicam,
aut venam crassam. Moritur autem etiam, si in
arteriam, et pulmonem, magnae plagae sunt. c)
moriuntur autem, qui in intestina vulnerati sunt,
sive ex tenuibus aliquod, sive ex crassis vulnera-
rum fuit. Eadem fere ex Cornelii Celsi scriptis
colligerelicet, hunc in modum pronunciantis e):

Servari

a) Aphor. sect. VI. aph. XVIII.,

b) Coac. Praenot. III n. 125,

c) de re medica Lib. V. Cap. XXVI.

Servari non potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui jecinoris portae, cui in spina medulla percussa est, cuique aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius intestinum aut ventriculus, aut renes vulnerati sunt, cuive circa fauces grandes venae vel arteriae praecisae sunt. Ne autem copiosis veterum auctororum, excerptis verbis patientia L. B. aburi videar, brevibus tantum annotare animus est, Calenum in commentariis ad citatum Hippocratis aphorismum, circumspectius quidem judicasse, interimer eo ipso loco, et in Methodo medendi d) et in libro de locis affectis, et pluribus aliis paginis, vel valde dubiosum, vel rei non statis consciunt se praestitisse.

S. IX.
Quam longe verba haec Veterum, a recta sententia aberrent, quam parum rei veritatem et experientiam attingant, quam aperte Anatomes et Chirurgiae disciplinis contradicant, quam maxime, usum partium, et laesionum naturam denique confundant, mirandum satis est, plurimos nihilominus tam a Priscorum, quam recentiorum scholis, verba senum, audacter vel in totum propugnasse, vel illorum factis fictisque variis distinctionibus, patrocinium suscepisse.

S. X. Extra

d) Lib. III. et IV. M

§. X.

Extra cancellos digrederer, si singulorum alias clarissimorum, virorum, et de re medica optime demeritorum, varias opiniones colligere, atque dijudicare conarer. Absit quoque, quod in eorum, qui aetatem hanc praecellerunt, famam atque existimationem aliquid statuum iniquum; colendi sunt utique, atque Parentum loco habendi, multumque illis debemus, si illorum studiis adeo profecimus, magisque exculpandi, quam ignominiosa injuria afficiendi videbuntur, si varias, lethalium vulnerum distinguendi causas, sine prae concepta opinione inquirere, brevibus periculum faciemus.

§. XI.

In distinctionum amorem quasi effusi Veterum commentatores vulnera distinguunt. 1) in simpliciter et necessario lethalia, 2) absolute; 3) per se, 4) ut plurimum, vel media, 5) respective, 6.) periculosa, 7) per accidens, 8) plane non periculosa.

§. XII.

Vulnera simpliciter et necessario lethalia, pronunciant ea, si, inter percussione et mortem nulla alia causa intercesserit. Absolute exitiosa dicunt,

dicunt, quae omnem medelam detrectant, et qualia vix unquam sanata fuere constat, sed semper et brevi interficiunt. Per se mortifera ajunt, quorum curatio ut plurimum minus feliciter succedit, non tamen semper ac lente demum aliquando necant. Ut plurimum, frequentius lethalia, seu media a prioribus non nisi verborum differentia, distinguenda sunt, appellant etenim ea, quorum medela ut plurimum, frustra sit, aut, quae tardius hominem perimunt, a quibus tamen, interdum convaluisse hominem constat. Respective lethalia, judicant, quibus sub certis conditionibus, quae tamen, nec in medentis, nec vulnerati potestate fuerunt, auxilium ferri potuisset. Periculosa existimant, quae nisi magna vel matura adhibita cura, vulneratum e medio tollere valent, vel etiam, ex quibus, omni quamvis adhibita diligentia, mors tamen metuenda est. Vulnera per accidens lethalia recensent talia, post quae vulnerati, vel sua, vel medentium, vel alia quacunque avertenda culpa moriuntur. Plane non lethalia demum statuunt, quae vel nulla, vel levi, vel tamen mediocri adhibita diligentia curari queunt, et vulneratus a vi vitam et sanitatem superstes agere possit.

§. XIII.

Præcipuas has vulnerum lethaliū divisiones, ab auctoribus recensitas atque defensas adduxisse sufficit,

sufficit, quare plurium, uti sanabilem, insanabilem, natura sua lethalem, corruptorum etc. quae cum prioribus omni modo correspondent, allegare, et earundem varios et per plurimos auctores citando, vastissimum catalogum subscribere, vanae ambitionis, servilisque lectionis ostentatae me terret iustissimus metus.

§. XIV.

Divisionum aut si maior confusio, et entium praeter necessitatem multiplicatorum, anam primam dedisse, veterum Hippocratis Celsi et Galeni, commentatoris videntur. Proceres hi non satis alias laudandi, intimiori Anatomes et Chirurgiae notitia, si non destituti, haesitantes tamen valde, de vulnerum lethalitate quidquid per experientiam colligere potuerunt, fideli manu, sagacissimis suis scriptis mandarunt; quorum illustratores, vel auctoritate decepti, vel non exculpanda negligentia, ad extremum coeco impetu defenderunt, vel captatoria arte, et inutilibus disceptationibus, graeci codicis verba: *μάλιτα, ἐξανάγκης, τὸ πολὺ, θανάτωσιμα, ἀποθίησκειν, θανατώδεα, κατὰ συμβεβηκότα, ἤκιστα θύησκειν*, et alia plura, pro suo arbitrio explicarunt, hypothesibusque magis, quam ratione et experientia, suffulti, vulnera in maxime lethalia, necessario lethalia, mortifera, per se, ut plurimum perniciofa, et minime exitiofa disperferunt.

§. XV.

Missis hisce phrasium ambiguis explicationibus, altera, distinctionum perfoecunda causa mihi videtur, anatomes et corporum occisorum, denegata sectio. Neminem etenim, nisi in medicinae historia maxime hospitem, fugere poterit, medio adhuc saeculo XVI. cadavera humana incidendi, viscera intestinaeque lustrandi artem tanto et implacabili, persecutam fuisse odio, ut Andr. Vesalio, tum temporis Lovanii, aevum agenti, non solum incisiones corporum, sed quoque ossium humanorum collectiones, injustissimo abeundi consilio, interdictae fuerint *e)* imo ipse invicissimus Imperator Carolus V. numne fide et conscientia illaesis, mortuorum cadavera secare liceret? Salamanticensium antistitum, suffragia, expostulaverit *f)*, Hisce igitur sub momentis facile, res, miraculo eximenda est, quod, quidquid ad hanc usque aetatem, in medicina forensi, reservatum invenimus, nimis manca et obscure memorata, ex veterum scriptis male assumtis, et extispicinis insufficientibus, suborta cognoscamus.

§. XVI.

Restaurata vero, eodem adhuc saeculo XVI.
curantibus

e) Vesalius in Epist. de radio. Chinae.

f) Memoires pour servir a l'histoire des hommes illustres Tom. V. p. 137.

curantibus et indefessis laboribus investigantibus Andr. Vesalio, et Barth. Eustachio, anatomes, desideratissima peritia, inventoque ab immortali Guil. Harvaeo, sub ipsius XVII. saeculi initium, cruoris humani, propressivo motu, et subsequentibus tot, fabricam corporis humani, priorum vestigia prementibus scrutatoribus ingenuis, medicina a barbarie et squalore non parum vindicata, clariore praeluxit facie. Splendescente interim in medicinae atmosphaera, hoc novo veritatis restituto fidere, obscuris tamen, falsarum hypothesium, et praeconceptorum, et ab auctoritate Veterum prae iudicio, formatarum opinionum, atris et opacis nubibus, quandoque et saepitis conditum fuit, retinentibus nonnullis, summa avaritia, in quo semel imbuti fuerint, vel verentibus aliis, ne inconstantes ac transfugae dici debuissent.

vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi ducunt.

vel quia turpe putant, parere minoribus, et quae

imberbes didicere, senes perdenda fateri g.

Hinc pro suis conceptibus, de facultatibus attractricibus, retentricibus, fermentatricibus, expultricibus, pluribusque aliis, nauseam moventibus, huic illove visceri attributis, theoriam hanc medicinae periculosam, usque ad vulnorum

M 4

doctrinam

g) Horat. Lib. II. Epist. I.

doctrinam extenderunt, laesaque hac vel illa corporis parte, magis sua hypothese seducti, quam ad organa vitae attendentes, lethaliorem constituerunt, ipsique novarum vulnorum distinctionum auctores fuerunt, vulneraque in simpliciter lethalia, natura talia, qualitate obscura necantia, archaeum turbantia, et quae hujus furfuris plures satis ridiculae sunt distinctiones, lepido ingenio distribuerunt.

§. XVII.

Accedebat inclarescendi, et quaevis multumque scribendi exitiosus pruritus, quo literarum orbis, inprimis medicinae tenuis provincia, fictis potius quam veris observationibus, vulnorumque alias lethalium, illorum imaginatione curatorum, commentitiis historiis degravabatur. Taedet sane, observatores, fictorumque casuum compilatores, auctorum nomine honorare, quorum verisimilium, quandoque, saepissime vero falsarum rerum figmentis, vulnorum, in quandoque sanabilia, ut plurimum lethalia, frequentius necantia etc. divisionibus, medicina forensis onerata fuit.

§. XVIII.

Quamvis pleraeque, stupendarum curatio-
num, fide magis, quam sana ratione compre-
hendendae

hendendae enarrationes, captum supergrediantur, longe tamen absit, ut ideo, omnes veritatem non excedentes vulnerum curatorum historias, fide et fame clarissimorum virorum stabilitas, praeceptis repudiarem. Certe etsi quidem raro, et magnis annorum intervallis, casus evenisse observationes testentur, quorum felices exitus, infelicissimorum alias vulnerum, non in admirationem, sed in animum fere turbantem ecstasin rapuerunt videntes exclamantesque:

Non haec humanis opibus, non arte magistra
proveniunt; neque te Aenea mea dextera
servat,

Major agit, Deus, atque opera ad majora
remitte h).

rarissimos tales casus tamen nimis attendentes, quandoque nimia credulitate ducti affirmantes, nova vulnerum distinctione, nimirum in respective lethalia, medicinam legalem remunerarunt.

§. XIX.

Nec sicco pede causas homicidarum defendentes ICtos praetereundos existimo, quorum quidam, adhibito Sacro Codice Exod. Cap. XXI. v. 18. 19. dies fatales ad 2. 3. dies pronunciarunt, nonnulli autem fatalem hanc periodum, ad 8. 9. 10. 13. a percussione facta di-

M 5

em,

b) Virgil. Aeneid. Lib. XII, v. 427.

em, quin ad integros menses extenderunt, medicisque priores divisiones, nova iterum, in necessario lethalia, periculosa, et minus periculosa, facta dispersione, ornandi forsan ac onerandi, materiam suppeditarunt, nescio an adaequatam.

§. XX.

Ultimo tandem, accidentalia, quorum nonnulla percussione antecedere, quaedam comitari, alia subsequi possunt, de vulnerum lethali-
tate, constantis distinctionis, iustissima causa fuerunt. Morbi etenim habituales, occulti, constitutio aeris, defectus medellae, aetas senilis, puerilis, graviditas, instrumenti laedentis qualitas, vulnera quantitate et copia magis, quam gravitate existentia, diaceta vulnerati, ignorantia medentium, symptomata non praevisa, quae, ut Valerii Maximi *i)* verbis utar: sine vitae nostrae, variis et occultis causis exposito, interdum quaedam immerentia, supremi fati titulum occupant; cum magis in tempus mortis incidant, quam ipsam mortem accersant; haec fateor et plura non recensenda, per accidens lethalium vulnerum divisionem, felici fato generarunt.

§. XXI.

Novissimam denique §. XII. datam vulnerum
plane

i) Lib. IX. Cap. XII. n. §. *nona* *ligiv* (d)

plane non mortiferorum distinctionem, nullam
omni modo contemplationem merentem, plu-
resque adhuc distinguendi vulnera, tam causas,
quam modos restare, inficiari nequeo; interim
cum illi, non antiquitatem, sed antiquam discep-
tandi proclivitatem redoleant, illorum mentio-
nem opprimendam potius, quam recoquendam,
haud in jurius censeo; imprimis cum obsoletis
jam plerisque, quatuor potissimum, nempe 1.
in absolute et simpliciter 2. in *to* per se 3. in
ut plurimum et respective. 4. in per accidens
lethalia divisiones, suo patrocinio dignissimas exi-
stimarunt plerique recentiores, illasque hunc us-
que in diem, in medicina legali, usu receptas
fuisse meminerim.

§. XXII.

Exquisitissima et post fata virescente, non
vulgari doctrina clarissimum Ioh. Bohnium *k*)
et profundissimae medicinae pariter ac intimioris
Chirurgiae fama illustrem Laur. Heisterum *l*).
inter plures alios recentiores, priorem divisionem
in simpliciter seu absolute lethale, et in *to* per
se lethale, defendentes nominasse, instar omni-
um erit. Horum virorum dogmata, simul quo-
que

k) de officio medici dupl. p. II. Cap. V. p.
616. et de Renunc. vulner. p. m. 31.

l) in instit. Chirurg. p. I. Lib. I. Cap. I. §.
XVII. ad XXII. p. 50. sq.

que usu receptum, distinguendi modum, contradicere velle, novatae forsitan doctrinae gloriam captaturum, me censeret quispiam; at umbram facesque praeclarissimorum nominum, debito cultu semper veneranti mihi, ab illorum thesibus recedere, vitio verti posse, dubito, quin me potius sentiendi libertate, nullo consuetudinis fastidioso jugo subacta libere frui posse, fremente licet invidia persuasissimum habeam.

§. XXIII.

Collatis §. XII. vulnerum absolute et per se lethaliū descriptionibus, differentia hec intercedens, nisi me omnia fallunt, speculativa potius, quam re vera stabilienda videtur. Liceat ipsa Heisteri l. c. verba proferre: per se inquit, et sibi relicta lethalia vulnera, dum nominamus, ea intelligimus, quae sua natura, praesentissimam mortem afferunt, nisi opportunum et citum peritioris chirurgi auxilium accesserit, quae vero licet periculosa, curari tamen, a bono chirurgus possunt, si in tempore adveniat, Bohnius, cui vulnera, de necessitate, simpliciter et absolute lethalia eadem audiunt l. c. vulnus per se lethale pronunciat: cujus cura ut plurimum male succedit, non tamen semper, aut tardius demum interficit. Ambo Clar. Auctores in eo conveniunt, quod dicta vulnera mortifera, et quidem sua natura talia declament, differentiam tamen,

men, in observationibus talium vulnerum, quandoque, sed rarissime curatorum, reponant, et à vulneribus absolute seu necessario vel simpliciter lethalibus ita distinguant, quod haec, omni mortalium arte, curari nequeant, vel quod sine alterius causae interventu mortem immediate producant, omnemque medelam detrectent.

§. XXIV.

Certe si rem paulo accuratius, et sine in aliqujus parte claudicante prae judicio contemplari, animum intendamus, utrumque auctorem, vulnera haec *to* per se lethalia dicta, cum illis quae ut plurimum talia aestimantur (§. XII.) promiscua habere, et a data disinctione, non nisi verborum aucupio, ut pace raptorum virorum dicam, differre, observabimus. Quid etenim Heisterus per *curationem possibilem, et in tempore adhibitam*, aliud indendit, quid Bohnius per verba *vix unquam*, et alia pagina per vocabulum *ut plurimum* exprimit, nisi quod ipse Bohnius alio loco *m*) ut plurimum nominat, cuius medela, ut plurimum minus feliciter succedit, non tamen semper, ac lente demum aliquando interfecit, vel uti alii auctores, vulnera lethalia, sed quandoque sanata visa appellant. Me sane iudice, utraque citra erroris committendi

m) de officio Med, dupl. l. c. p. 617.

tendi metum, cum se invicem permutanda, una eademque dici posse, persuasissimus sum.

§. XXV.

Ex dictis tacite apparet, Clarissimos hos medicinae antistites, cum vulnera in absolute et *relative* per se lethalia dividere conati fuerunt, re vere, verbo *ut plurimum* non semper quidem expresso, certe dictam differentiam amplexos fuisse. Quam difficultatem superasse videtur Petrus Gerike, Academiae Juliae Professor fama clarissimus, vulnera lethalia distinguens, *in absolute lethalia*, quibus scilicet, nulla arte ita succurri potest, quin vulneratus ex illis periret, et *in respective lethalia*, quibus, sub certis conditionibus, quae tamen nec in medentis, nec in vulnerati potestate fuerunt, auxilium ferri potuisset *n*). Cautissime quidem agens, et ut putat, multorum ICtorum cavillationibus hac distinctione occurrens clarissimus Auctor, me dissentientem, cavillationis crimine, non accuset, obsecro. Si etenim absque praeconcepta opinione pensitare, si exule obtreccatione judicare libere liceat, certe eruditissimus Gericke, caeteris in citata dissertatione, maxime perspicuis, et admiranda cautione tractatis, hac tamen facta distinctione, nil novi attulisse, et cavillationes ICtorum extimescendas, non solum

n) in Dissert. de Vulnerum renunciatione 1731. habita §. XXXII. seqv.

solum non evitasse, sed potius causas dicentibus, majores excipiendi obtulisse occasiones, clarissime apparebit.

§. XXVI.

Conditiones etenim illae, quae nec in vulnerati, nec medentium potestate sunt evitandae, et quorum opposita, impossibilitatem, vel contradictionem sub iisdem conditionibus involvunt, hypothetice necessariae appellandae erunt, et effectus inde fluentes, non nisi hypathetice necessarii esse poterunt. Ponamus jam, vulnera data tali hypothese adesse, illa necessario lethalia dicenda erunt, et a vulneribus absolute lethali-
bus (§. XII.) ne tantulum hoc sensu differre, haud difficile concludi licebit.

§. XXVII.

At si mitius clarissimi Auctoris verba aestimare cupimus, conditiones, quae nec in medentium, nec vulnerati, potestate sunt, illas appellabimus, quae (§. XII.) sub accidentalium nomine comprehensae fuerunt, et hac ratione, vulnera talia, per accidens lethalia, sub quibusdam circumstantiis cit. §. adductis, nominare fas erit. Vel denique ad vulnere ~~to~~ per se, et ut plurimum lethaliū classem (§. XII.) reducenda erunt, quo casu vero, disceptationes et cavillationes

ones innumeras, tam ratione curae, quam vulnerati, constitutionis, diaetae etc. non solum Jctis, sed ipsis Medicis et Chirurgis, instituendi, latissimus aperiendus esset campus.

§. XXVIII.

Vulnerum ut plurimum lethaliū (§. XII. XXI.) consideratio restat. Quam receptissima in hunc usque diem, pluribus in locis sit haec distinctio, et me tacente, tesserae renunciatoriae, ut plurimum obviae loquuntur. Verum enim vero, si hujus distinctionis rationem, accuratius ducere intendamus, illam defendentibus auctoribus subscribere, maxime veremur, quia potius, totam omni modo rejiciendam deprehendimus, imo ipsa retenta, fumum rixarum evitare putantes, ne disceptationum et obrectationum flamma, corripiamur, caute caveamus.

§. XXIX.

De homicidii poena, Legislatores circumspēte agentes, Medicorum et Chirurgorum ideo exposcunt suffragia certa et sufficientia, quid quaeso firmum, quid justum ac certum judicium, de vulnere ferent, si ut plurimum lethale appellabunt deponentes, si ipsi ancipites, quid judicare debeant, haesitent, quia nesciant fortitan? minime forsā crediderim. Accedit, quod
lethaliū

lethaliū ut plurimum divisio illa. fidei ut plurimum et commentitiis historiis, originem suam debeat, et tali vacillante admodum fundamento, casus quandoque toto coelo differentes, tanquam securo fulcro superstruere conentur, vulnerum demandati scrutatores, Ecquid plura? si verae vulnerum, frequentius et ut plurimum lethaliū historiae, accurrato, et aequitate digno iudicio considerentur, plurima nisi forte omnia ad illa recensenda inveniuntur, quae per accidens homines jugularunt, coetera vero paucissima, eorum censum subire inveniuntur, quae absolute lethalia merito dicenda essent,

§. XXX.

Rejectis igitur vulnerum 1. *to per se* 2. respective 3. ut plurimum lethaliū differentiis (§. XII. et XXI.) unicam illam in absolute et per accidens lethalia vulnera distinguentem, retinendam esse, non injurius, non praeceptis statuo. Comparatis etenim vulnerum simpliciter, absolute, necessario, et per se lethaliū definitionibus (§. XII.); tres priores, unum idemque describere, et sibi invicem substitui posse: posteriorem vero divisionem, vel ad priores, vel ad distinctionem ut plurimum lethaliū, restringendam esse, mecum, iustissimus deprehender arbitet, et simul, verbis, quae consuetudinis jūgo, vim legis quasi huc usque intulerunt,

N

tulerunt, coeco impetu obtemperandum esse, minime assentire poterit, praecipue, cum nominum tautologia, non res sed verba distinguui, et vocabulorum rapsodiis, confusionem magis, quam veritatem consequendi, liberales suppeditari occasiones, animadvertet. Manebit igitur firmissimo fundamento, in absolute facta distinctio, caeterisque simpliciter, et necessario appellationibus, tanquam hujus synonymis, eademque significantibus verbis, si quispiam uti amaverit, vocum ludibundus opifex, suis logodaedaliis, me invidum, moerentemque numquam habebit censorem.

§, XXXI.

Alteram vero quod attinet utplurimum lethaliū vulnerum distinctionem (§. XII.) ex foro medicinae forensis, uti confusionum fertilē matrem, prorsus relegendam, et pauca, quae ad §. XXVIII. et XXIX. dicta fuere, adjicienda esse arbitror. Si in doctrina ontologica, ea appellamus opposita, quorum unum, alterius involvit negationem, et necessaria, et contingentia, uti opposita considerantur, atque tertium intermedium cogitari non licet; minime dubius haereo, et vulnera absolute lethalia, et per accidens lethalia, uti necessaria et contingentia, oppositorum instar sibi invicem opponere, verbaque illa utplurimum, media,

dia, frequentius, animo ut tertium intermedium, non conceptibilia, et nisi ad alterutram classem redigantur, inania et plane non explicabilia, omni jure rejicere. Interim nihil monebo, si necessaria dicta, philosophico sermone, hypothetice talia, nominare quispiam velit, dummodo, eorundem opposita, contingentia nempe, accidentaliter lethalia nomine, sub eadem hypothese, insignire non recuset.

§. XXXII.

Non enim de poena ferenda, nec de animo occidendi inquirendo, quod Justitiae sacerdotibus relinquitur, exposcitur Medicorum suffragium, sed de hominis violenter perempti causis investigandis, unice tenetur, requisitus vulnorum explorator. Nec dies fatales olim statutos, nec longius vita superatum tempus, nec varias aut fictas, aut veras, curatorum vulnorum enarrationes, nec aetates, aliasque circumstantias quandoque obvias, oquippe quae, lethalitatis signa indubia non constituunt, multo minus, vulnera per accidens lethalia, in absolute talia, vel vice versa, commutare queunt, prolixo sermone recensere rogatur deponens. Sufficit illi respondisse, an vulnus causa mortis fuerit nec ne, homine quamquam citius aut tardius succumbente: quorum diversorum exemplorum, et fide dignae historiae, et quotidiana

tidiana experientia affatim commonstrant, si modo caveat, ne subreptionis vitio, aut experiendo fallacia, aut variis, ambiguisque rerum circumstantiis, et dignoscendi occurrentibus quandoque impedimentis, seductus, apparentia pro veris venditet, judicet, atque sub sigillo testetur.

§. XXXIII.

Cautes vorticesque hos feliciter evitare et Medicus et Chirurgus, optime poterunt, si missis Veterum scholarum, falsa fictaque hypothēsi fundatis divisionibus, et theoriae et observationibus commentitiis minus fidentes, ad verum Anatomēs et Chirurgiae archetypum, vulnera I. in quovis subiecto specialiter et ut barbare loquar, ad individuitatem existiment. Contingere nimirum poterit, ut eodem verosimiliter modo, eadem apparente lethali- tate, duo simul vulnerentur, quorum alter, ultimum diem paucō intervallo obire cogatur, alter vero longiori tantum temporis tractu pereat, vel plane convalescat, non neglectis tamen in utroque casu, curae diligentia solertiaque, nec non vulnerati semper bene diaetae regimine constituto. Apparenter dico, hinc eundem et ipsum casum, in utroque adesse, minime affirmandum, sed lustratis vulneribus, maxime differentem judicandum, oculatissimi invenient. Quam differentiam Ildo ex ipsorum viscerum

ad

ad vitam magis aut minus facientium, illorumque laesionis, indeque pendentium functionum, majori vel minori gravitate, ingenue examinare atque colligere, haud difficile erit, quibus Initio medelae et fasciarum et machinarum chirurgicarum desideratam ac necessariam applicationem possibilem vel non possibilem fuisse, ex circumstantiis scite eruat, deprehensamque judicet.

§. XXXIV.

Utrumque deponentem, non superficialia, sed accuratissima medicinae, imprimis Anatomes et Chirurgiae, et viscerum functiones explicante doctrina, instructum requiri, et me silente zoilus quoque pensabit.

§. XXXV.

Vulnerum tam absolute, quam per accidens lethaliū requisita, modum dignoscendi, et specialem historiam, et reliqua hoc loco adducere, non solum limites praescriptos transgredi, sed quoque omnium, de medicina forensi, demeritorum auctorum dogmata conciliare, et ex charta in chartam exscribere, nec instituti ratio, nec compilationis accusandae metus permittunt.

§. XXXVI.

Finem properanti mihi, alias auctoritatem reformidanti liceat hac vice thesin meam, auctoritate Virorum, de legali medicina optime promeritorum, confirmatam reddere. Horum alter Clar. Bohnius sequentem in modum effatur; Consultius proin forsan erit - - et tantum, an vulnus per se, an per accidens lethale, disquirere atque enunciare o). Cui alter non solum assentit, sed fusius et clarius dogma suum defendit eruditissimus Ch. Ehr. Eschenbach. Medicus Rostochiensis p), quibus et alios plures, si non aperte, tacite tamen consentientes, adungere haud difficile esset, si extra oleas divagari, non erubescerem.

§. XXXVII.

Verbis igitur. Melch. Sebirzii, paginis hisce finem imponenti, simulque levidense hoc opusculum consumanti concludere, vitio verti mihi non posse, arbitror; ita etenim perspicue loquitur Reipublicae Argentinensis Archiater solertissimus q); Oportet hoc in casu habere

o) de Offic. Med. dupl. I. c. p. 616. et Renunc. vulner. p. 33.

p) in Medic. legali Sect. III §. 101. ad 105;

q) Prodrom. Exam. vulner. P. III, Thes. IV;

habere animum, ab omni affectu et perturbatione liberum ac vacuum: credendo Deum *καὶ ἐδιδόκειν* nobis adesse, et factorum nostrorum, animique inspectorem esse oculatissimum: sique contra veritatis et aequitatis legem, sententiam tulerimus, vindicem severissimum, si pro veritate steterimus, fautorem et remuneratorem benignissimum. Magnum quippe crimen est, et impietatis plenissimum, eum, qui a mortis poena liberari potest, falso et iniquo testimonio reum facere; peccatum maximum, servare velle illum, quem ob vulnus illatum lethale, homicidarum poena leges damnaverunt.

Tantum.

XXVIII.

DR. IOAN. TORKOS.

De

*De renuntiataione lethalitytis vulnerum ad cer-
rum tempus haud adstringenda.*

Gottingae, 1756.

S. I.

Debita partium solidarum cohaesio, nec interruptus humorum per vasa sua circuitus, integritatem corporis cum perennitate ad plures annos promittunt: variae tamen mutationes, quibus hae partes obnoxiae sunt, varios quoque affectus in corpore nostro producunt. Ita si partes solidae, cohaerentes, molles, cum effusione fluidorum solvuntur vulnus esse dicimus. Neque igitur errare existimo, si cum BOERHAVIO definivero: Vulnus esse solutam cohaesionem recentem, cruentam, partis mollis, a corpore acuto, duro, moto, pressio, vel resistente. a) Posita enim hac definitio-

a) Proponit VIR Doctissimus hanc definitionem in *Aph.* 145. conf. Per Illustriss. G. van SWIETEN Comment. in hos *Aph.* Vol. I. p. 217.

nitione, facile a reliquis solutae unitatis morbis distinguitur, et quidem ab ulcere, quod sit recens; a fractura et fissura ob subiectum partis solidae, mollis; a contusione per corpus durum, acutum, separans cohaesionem in parte molli.

§. II.

Solutam cohaesionem partium naturaliter effusio humorum subsequitur, neque adeo liquorum extravasationem deprehendens, ubi separatio cohaesionis partis mollis exulat. Discimus autem ex physiologicis, pro multiplici serie fluidorum, quae in corpore nostro discernuntur varii generis vasa, maiora, minora, sanguifera, lymphatica ad ea continenda et vehenda destinata esse, quae cum vulnere inflicto discindantur, ultro patet non solum liquores, quos eo tempore vehunt, sed etiam qui postea lege perpetuae circulationis eo deferuntur, effundi. *b)* Unde omnis generis liquida, a quibus secretionis, et nutritionis e-

N 5 molu-

b) Nullibi enim vel tenuissima acicula potest defigi, quin sanguis emanet. Totum namque corpus humanum praeter epidermidem vasis refertum esse, felicissimae RVYSCHIANAE iniectiones abunde docuerunt. ALB. V. HALLER Praelect. in Instit. HERM. BOERH. Vol. II. §. 214. p. 257.

moiumenta pendent, corpori nostro subtrahuntur.

§. III.

Insigniter hoc modo laedi facultatem functiones corporis nostri determinatas exercendi certum est. c) Cum vero in omni vulnere dissecta vasa effundunt fluida, qui per ea vehuntur, et quae postea ad eum praecipue locum, ubi laesa sunt perveniunt, (§. 2.) ultro edocemur, in omni vulnere laedi functiones, ab integritate partis illius continentis et contentae pendentes.

§. IV.

Diversae corporis nostri partes, quoad earum structuram et officium, variis vasis, maioribus partim, partim minoribus, ratione ortus, vel immediate a corde, vel mediante anastomosi prodeuntibus instruuntur. Quod si iam minimum horum vasculorum laedatur, effundet liquidum contentum, sed absque grandiori incommodo actiones cuilibet parti determinatas exercendi. Vulneretur autem maius

c) Testimonio Celeb. BOERHAAVII, veritatem apprimè respondere fatendum est. Omnis, inquit, motus in corpore humano per sola fluida exercetur. Ossa moventur a musculis, hi a nervis, et isti ultimo a fluidis vid. ALB. v. HALLER. *Praelect. in Institut.* HERM. BOERH. Vol. 1. p. 103.

maius, illico functiones cum vitae periculo turbantur, unde clare elucescit, pro ratione laeforum horum vasorum, laedi quoque functiones vel majoris vel minoris momenti.

§. V.

A diversitate laeforum vasorum, coniuncta cum difficultate functiones exercendi, vulnera an lethalia vel minus lethalia sint, pronuntianda pendent. Quotiescunque enim ea vasa laeduntur, quae liberum influxum sanguinis venosi in cava cordis, et expulsionem sanguinis arteriosi ex cavis cordis promovent, non potest non caveri, quin omnis facultas functiones exercendi pereat, atque adeo certissime mors subsequatur. Itaque per vulnus lethale utroque in foro tum Politico, tum Medico illud intelligi existimo, quod ea vasa laedit, quae liberum influxum sanguinis in cor eiusque inde reditum turbat.

§. VI.

Duplici vero modo hic liber influxus sanguinis in cor, atque eius inde reditus per vulnus turbari potest: aut enim immediate vasa tum arteriosa, tum venosa, quae sanguinis circulum per cordis cava absolvunt, ita laeduntur, ut sanguinem ad mortem usque effundant; aut quaedam corporis humani partes laesae efficiunt, quo minus hic motus libe-

re

re absolvi possit. Ibi immediate; hic vero mediate circulatio sanguinis turbatur. Ita immediate vulnus circuitum humorum impedit, si arteria quaedam maior vulneretur; namque omnis fere sanguis ex arteria quadam maiori laesa vulnere magno expellitur brevi. *d)* Mediate vero, cum cerebri tenera mollisque fabrica ab extravasato liquido, mora et calore putrefacto substantiam cerebri sphacelo inficiat, ipsamque mortem inferat *e)*

§. VII.

Sive immediate, sive mediate, per vulnus circulus sanguinis turbetur, aut ita laeduntur functiones, ut quamvis omnia hucdum cognita artis auxilia adhibeantur, nullo tamen modo mors possit praecaveri; aut ita laeduntur, ut sibi relicta mortem quidem inferant certissime, debitis tamen adhibitis remediis vita vulnerati conservari possit. Illa absolute; haec sibi relicta vulnera lethalia dicuntur. Sic absolute lethale vulnus est, quod cordis ventriculos penetrat; nullo enim modo lethalis haemorrhagia compesci potest; quodsi vero arteria

d) HERM. BOERHAAV. *Instit. Medic.* §. 136.
p. 53.

e) Bonet. *sepulchr. Anat. Lib. IV. Sect. III.*
Obs. XIX. p. 384.

arteria quaedam artuum laedatur, omnem etiam effundet sanguinem ad mortem, quae tamen artis ope averti potest. Ideo non dubitat VIR Illustriss. GERARD VAN SWIETEN negat Vulnere artuum absolute lethalia dici posse per haemorrhagiam, quia per artem cognitam haec potest compesci, & si tunc arteria vulnerata tam profunde haereat, ut ligari nequeat exstirpatio membri adhuc superest, qua vita vulnerati servari potest.

§. VIII.

Persequendum igitur est, an ex intervallo temporis, quo vulnera lethalia infliguntur, certa renunciatio de eorum lethalitate exhiberi possit; quod ut fiat inquirendum primo est in naturam atque constitutionem Vulnorum, quae sive mediate sive immediate liberum influxum sanguinis in cor, eiusque inde reditum turbant, deinde investigandum, an turbato sic libero influxu sanguinis in cor, eiusque inde reditu certo atque definito tempore mors succedat?

§. IX.

Inter praecipua sanguinis circulum turbantia vulnera laesio cordis primum obtinet locum, cuius si motus per vulnus impediatur, prae-

praesertim si id in cavis eius contingat, mors certissime sequitur. Summa enim cum celeritate, & fibrarum corrugatione ab impulso sanguine venoso cor stimulatum contrahitur, qua contractione columnae eius carnea intumescunt, et contentum sanguinem ad omnes corporis partes propellunt. Quodsi iam cor in perpetuo motu constitutum vulneretur, necessario singulis pulsibus multum sanguinis per vulnus effundetur, qui cum effusus, ad reliquas corporis partes pervenire minime potest, neque iterum ad cor redire, nihil praeter mortem inter anxietates, sudores, li-
pothymias, expectari potest. Ita in cordis superficie studiosus nobilis vulnerabatur, cuius laesio exigua, et vix notabilis fuerat, interim spatio trium horarum incidebat ex improvise in animi deliquium, et statim vita cessabat. *f*) Simile exemplum BONETVS quoque refert, ubi vulnus cava cordis penetrans momento vulneratum occidit. *g*) Protractior vero vulneratorum per complures dies vita, absolutae lethalitati vulnerum cordis nihil derogat. Sic observante D. ZACCH. FVRST vulneratus in quartum usque diem supervixit, cui

f) HERM. FRIDER. TEICHMEYERI Instit. Medic. Legal. Cap. XIII. Quæst. 3. p. 214.

g) Bonet. sepulchr. Anat. L. IV. Sect. III. Obs. XXXIII.

cui tamen cuspis enſis pulmonem ubi cordi adiacet, pericardium, & cordis ventriculum penetravit h).

§. X.

Laefiones cordis vulnera arteriarum et venarum excipiunt, quae pari modo immediate ſanguinis circuitum per cava cordis turbant. Placet hic inprimis, laefiones vaſorum ſanguiferorum diſtinguere in eas, quae contingunt primum in arteriis & venis in decurſu ſuo antequam per viſcera diſpergantur; deinde per viſcera iam iam diſperſa. Idem enim obtinet, immediate nempe turbatur modus ſanguinis, ſive laeſio vaſorum in iſſis viſceribus contingat, ſive minus.

§. XI.

Vulnera vaſorum ſanguiferorum in decurſu ſuo, antequam per viſcera diſpergantur, eorumque maiorum, cum inſigni haemorrhagia con-

h) A. N. C. Dec. II. Ann. III. Obſ. CXIV. c. Dec. II. A. II. Obſ. LLXXXVIII. Thom. Barthol. Hiſt. Anat. Cens. I. Hiſt. 77. Ioh. Bohn. de renunc. vuln. Sect. II. Cap. IV. p. 128. Conf. VIRI Per ILLVSTR. GERARDI VAN SWIETEN Com. in HERM. BORRH. Aph. §. 170. n. 2. p. 256. ubi plura, quae haec partim explicant, partim illuſtrant egregie, exſtant.

coniuncta, pari modo lethalia pronuncianda sunt. Omnes enim arteriae et venae inter se communicant, atque adeo ex omnibus arteriis in arteria quamlibet, et ex omni vena in arteriam quancunque iterum libere motus sanguinis absolvitur; quae si vulnere inflicto laedantur, pleno tunc rivo emittent sanguinem, qui cum effusus ad cor redire minime potest, immediate circuitus humoris vitalis impeditur, a quo cum vita pendet, nihil praeter mortem expectari potest. Periculosiora autem semper sunt vulnera arteriarum quam venarum, quamvis utraque laesa mortem inducant, ut recte asseverat Illustris PRAECEPTOR ALB. VON HALLER vulnera arteriarum neque in minoribus absque periculo, neque in maioribus absque vitae iactura esse possunt ⁱ⁾ Constantissime vero arteriarum Carotidum laesiones morte terminantur; cum ob amplitudinem canalis, incompefcibilis haemorrhagia sequitur, dum propinquiore cordi sitae, acceptum maximo cum impetu sanguinem, ad citam mortem usque effundant. Complures id abunde testantur observationes. ^{k)} Idem periculum mortis obtinet in aliis quoque arteriis praesertim maioribus, ut arteria axillari,

ⁱ⁾ ALB. V. HALLER. Prim. lin. Physiol. Cap. III. §. 35. p. 25.

^{k)} Zittmann. Cent. I. Caf. 49. l. c. Cent. V. Caf. 86.

ri, vertebrali, crurali. l) Easdem ob causas venarum maiorum vulnera pariter lethalia sunt, ut venae cavae, m) venarum iugularium n) axillarium, o) venae cruralis. p)

§. XII.

Perspeximus vulnera vasorum tum arterioforum tum venosorum in decursu suo, antequam per viscera dispergantur, sequitur, ut eas quoque consideremus laesiones, quae in iis contingunt locis, cum viscerum interiora permearunt. Vasa, per viscera itaque dispersa si vulnerentur, immediatecirculum sanguinis turbant. (§. 10.) Cum vero vasa haec laeduntur, non potest non esse, quin ipsa quoque viscerum substantia laedatur, quae cum

- l) Bohn, de renunc. vuln. leth. Sect. 1. Cap. III. p. 33. sq. idem. Sect. II Cap. V. p. 163. Bonet. sepulchr. Anat. Lib. IV. Sect. III addit Obs. XX. p. 385.
- m) Bonet. sepulchr. Anat. Lib. IV. Sect. III. Obs. XXV.
- n) Fort. Fidelis Relat. Medic. Lib. IV. Sect. II. C. 3. p. 539. Foresti Obs. Chirurg. Lib. VI. Obs. IV. in schol.
- o) Bohn l. c. p. 34.
- p) Zittmann. Cent. 5. Cas. 99. Conf. ea, quae erudite monet GRARD. VAN SWIETEN. Comment. in HERM. BOERH. Aph. §. 170. n. 3. p. 266.

cum nonnunquam plus periculi mortis securae, ac ipsa vasa laesa involvat, mediate circulus sanguinis turbatur. Laesum namque viscus, etiam absque notabili humoris vitalis profusione, functionibus suis prospicere non valet; a quibus ita laesis, cum coctio et nutritio impediatur, quae ad sanguinis circuitum apprime necessaria sunt, necessario etiam sanguinis motus insigniter turbabitur. Quum igitur in enumerandis vulneribus vasorum per viscera disperforum occupor, prout immediate sanguinis circuitum turbant; praestat quoque coniunctim ea viscerum vulnera investigare, quae mediate interceptiunt sanguinis motum.

§. XIII.

In enumerandis viscerum vulneribus ordinem sequor, quem ipsa corporis structura suggerit; atque adeo vulnera cerebri primum contemplanda sunt. Laesiones vasorum sanguiferorum, partim integumenta cerebri propria, partim ipsam eius substantiam penetrantium, semper lethalia esse censebit, cui constet, quanta copia sanguinis in id deferatur, absentia omnis compressionis iis in locis, ubi vasa ossibus minus adiacent. Quid, si cerebrum eo privabitur sanguine, ad sensum, et reliqua sua officia perpetua necessaria aliud praeter mortem contingere potest? Ita levis contusio capitis, ruptis venulis perieranii mortem

tem induxit. q) Accedit, quod effuso per vasa dissecta sanguine, tenera mollisque cerebri pulpa ob molem extravasati liquidi comprimatur, ob moram sanguinis ibi haerentis exedatur atque corrumpatur, unde omnes functiones ab integritate encephali pendentes delentur, atque ipsa mors subsequitur. r) Profundiora pari modo vulnera cerebri, eiusque substantiae medullaris, ut et ventriculorum, lethalia esse docent, non solum nimia effusio sanguinis, sed ut plurimum subsequens inflammatio, suppuratio, gangraena, quae singula mala morte interdum non praevisa terminantur. s) Sic adolescens leviter in capite vulneratus, tribus post mensibus, quibus incolomis semper vixit, sanatus est, correptus postea febre maligna, absque ullo symptomate vulneris capitis demum XIV. die mortuus est ubi aperto tandem cranio supra membranas et cerebrum pus deprehensum est. t) Cerebelli vulnera eo certius lethalia

O 2 sunt

q) Bonet. sepulch. Anat. Lib. IV. Sect. III. Obs. III. p. 314.

r) Bohn. de renunc. vul. Sect. II. Cap. I. p. 97. 98.

s) GERARD. van SWIETEN. Comment. in HERM. BOERH. aph. Tom. I. §. 268. p. 437. Alberti Iurispr. Med. Parr. II. Cas. 27. p. 334.

t) Bonet. sepulchr. Anat. Lib. IV. Sect. II. Obs. VI. p. 325.

sunt, quo plurimarum partium corporis humani functionibus, ad vitam constituendam necessariis inservit. Vulneratum enim, aut ab extravasato liquido compressum, actionem cordis tollit, et vita perit. Sic habetur apud BONETVM exemplum, ubi vulnus in orbita sinistra oculi inflictum, cerebellum laesit et mors secuta est. u) Porro Experimenta in ipsis vivis animalibus instituta abunde docuerunt, laeso cerebello, post leviores partium externarum concussiones, mortem ipsam secutam esse. v) Antequam ad reliquarum partium vulnera enumeranda progredior, laesiones Medullae spinalis consideranda sunt. Vulnera funiculi huius medulloſi, etiam exiliora, ut punctura, certissimam mortem inducunt, x) recte monente FORESTO. Si, inquit, medulla spinalis ad sui principium vulneretur, necessario sequetur mors, quia universi corporis convulsio succedet. y) Plurima enim viscera vitalia ramos suos nervos ab hac medulla ortos accipiunt, quodsi igitur paulo profundius vulneretur, insigniter earum viscerum

u) l. c. *Lib. IV. Sect. III. Obs. XVII. p. 344.*

v) ALB. V. HALTER *Prim. lin. Physiol. Cap. XII. §. CCCLXXVIII.*

p. 233. Bohn. *de renunc. Vuln. Sect. II. Cap. I. p. 97.*

x) Bohn. l. c. *Cap. II. p. 116.*

y) Forest. *Obs. Chir. Lib. VI. Obs. IV. Schol.*

rum functiones laeduntur, a quarum cum integritate vita immediate pendet, mors inevitabilis modo tardius modo citius sequitur. z) Evenit vero, ut vasa arteriosa et venosa simul per omnem longitudinem medullae descendunt laedantur, ubi humores pariter, ut in encephalo mora et calore putrefacti, substantiam medullarem corrumpant, atque ita functionem organi, cum vita ipsa penitus destruant. a)

§. XIV.

Sequuntur vulnera pulmonum. Lethaliter visceris huius laesi, vulneris conditio quodammodo limitat, cum observatis medicis edoceamur, quaedam eorum vulnera sanata esse. b) Nunquam vero absque vitae dispendio elucabitur, cui vasa sanguifera majora, et numerosiora, cum ramis tracheae coniunctim laeduntur. Per vasa enim laesa, sanguis ob cordis propinquitatem copiosus effunditur, aer distensionem pulmonum inserviens, per laesas ramificationes asperae arteriae sive bronchiorum, thoracis

z) ALB. V. HALLER. *l. c.* p. 229. Bohn. 1. c. p. 114. 115.

a) Bohn. 1. c. Valentin. *Pand. Part. II. Sect. III. Cas. IX.* p. 420.

b) Forest. *Obs. Chirurg. Lib. VI. Obs. IV.* A. N. C. *Dec. II. Ann. II. Obs. 37.* Bohn. *de renunc. vuln. part. II. Cap. IV. p. 132.*

racis cavitatem replebit, unde pulmones compreſſi, ſanguinem eo pulſum minime tranſire ſiunt; hinc reſpiratio tollitur, et cum ea facultas ulterior actiones vitales exercendi ſufflaminatur. Vulnerabatur quidam intra quintam et ſextam coſtam, iuxta mamillam dextram ſica, quæ verſus os ſternum deorſum adaſta, lobum pulmonis anteriorem, in lēgum ad duorum pollicum latitudinem penetravit; poſterior vero lobus, vulnere anguſto æque, ut alter profundo læſus, die decimo obiit; ſectō cadavere, totus pulmo ſubdurus, tunicula eiſdem, ſicut et membrana thoracis, rubicunda, aſpera, tanquam inflammata apparebat, cavitās thoracis, ſanguine aquoſo, purulento plena, cordis tunica ſimiliter aſpera, ſubdura, ac ſi phlegmone fuiſſet tentata, reperiēbantur. c) Ex qua obſervatione videmus, ob multitudinem ſymptomatum concurrentium, grauiōres pulmonum læſiones, morte ſæpiſſime terminari.

§. XV.

Ad vulnera ventriculi lethalia deſcribenda accedimus. Diſtinguunt hic inter vulnera vel fundum, vel oriſcium eiſ occupantia; quæ priora non ſemper lethalia eſſe a quibuſdam pronuntiantur; d) ſed maiora vulnera fundum eiſ

c) Bonet. ſepulchr. Anat. Lib. IV. Sect. III. Obſ. XXIV. p. 360.

d) Schenk. de vuln. ventricul. Lib. III. Obſ. XII.

eius penetrantia, cum profusione sanguinis nimia, aequae lethalia sunt, ac laesiones orificii, id quod tum evidentissimis rationibus, tum observatis eleganter illustrat BOHNIVS. e) Sic villicus quidam in hypochondrio dextro, sub costis spuriiis, punctum gladio valde lato vulneratus, multa cruenta vomuit, et per alvum deiecit, supervenere sudores, syncope, frigus extremorum, convulsiones, et die tertio mors. Aperto abdomine, vulnus in ventriculi fundo adeo magnum deprehensum, ut tota eius substantia a parte dextra ad sinistram penetraret, venis et arteriis, quarum larga ibi sedes est, penitus discissis, unde ingens sanguinis copia, partim supra, partim infra reiecta, partim in spatio abdominis collecta, dolores vehementes, cordis anxietates, lophothymias frequentes, vigilia, deliria, convulsiones, tandemque mortem intulit; unde facile videmus, vulnera fundum ventriculi laedentia, pariter mortem inferre. Multitudo namque vasorum a multis truncis orta, cum distributione per singulas membranas ventriculi, lethalia eius vulnera efficit. f) Praeterea, cum cibus et potus ventriculo contineantur, isque repletus nimium quantum distendatur; conten-

O 4. ta

e) Bohn. de renunc. vuln. Sect. II. Cap. V. p. 140. sq. Bonet. sepulchr. Anat. Lib. IV. Sect. III. Obs. XXV. p. 362.

f) Bonet. sepulchr. Anat. Lib. IV. Sect. III. Obs. XXV. p. 362.

ta per vulnus elabentur in cavum abdominis, sicque praecipua nutritionis media corpori nostro subtrahentur, a quibus cum vita pendeat, necessario mors ob nervorum copiam cum convulsionibus succedet.

§. XVI.

Ventriculo continua sunt intestina, quae laesa ob easdem causas inter vulnera lethalia numerantur. Copia namque vasorum sanguiferorum, quibus intestina donantur, vel ipsa mortem ob haemorrhagiam vehementiorem constituere possunt. Neque tollit diferimen, tenuia an vero crassa sint laesa intestina? lethalitytem. Tenuioris namque intestini vulnus, chylum in cavum abdominis effunder, qui ibi corruptus, contenta omnia cavo eius viscera tabefaciet, unde certa mors, pereleganter docente viro Illustriss. GERARDO VAN SWIETEN. g) Accidit, quod, effuso sic chylo corpori nutrimentum debitum subtrahatur, cujus defectu vulnerati lente pereunt. Crassorum autem intestinorum laesiones, quamvis paucioribus stipentur vasis, nihilominus lethales sunt. Praeter emissionem namque contentorum, facilem eorundem corruptionem, periculosissimorum symptomatum concursus, mortem nunc citius, nunc tardius finem vitae imponere certum est. Sic

quum
g) Comment. in Aph. HERM. BOERH. Tom. I. §. 170. p. 275.

quum acutissimo ense Iacobus ab Aqueria Arelatensis per abdomen perforatus esset, ingens in intestinis, tum tenuibus, tum crassis vulnus accedit, exeunte undique per vulnus stercore, maximis doloribus conflictatus, nec uno consistere loco poterat, tertio mox die vulnus lividum fieri, pus manare foeculentum, sordidum, nigrum inceperat, scybolon per vulnus continuo prodibat, crassorum intestinorum vulnerorum indicium, tum extrema frigeabant, praecordiorum calor oriebatur, sitis ingens cum aestu maximo, sudor frigidus in fronte, et facie tota, atque cervice apparebant, lethalia prorsus indicia, quarto die pulsus vacillabat, et inter deliria die quinta mors succedebat. Aperto dein abdomine, dissecta intestina tum tenuia tum crassa reperta sunt, et ingens circa umbilicum tumor phlegmonosus, thrombi sanguinis congesti, quibus nihil praeter mortem succedere potest. *h)* Taceo, quae a nervis simul laesis mala oriri possunt.

§. XVII.

Vulnera pancreatis ob multa potius, quam magna vasa lethaliatem inferunt, quae cum laesa sanguinem in cavum abdominis effundunt, is corruptus ibi, et reliqua viscera cum vita ipsa destruit. Porro, cum, vulnerato pancreate, succus eius neque secerni, multo minus ad

O 5

intestinum

h) Bonet. l. c. Obs. XXV. p. 364.

intestinum duodenum deferri potest, succus vero eius ad chyli elaborationem necessario requiritur, facile patet, corpori subtracto nutrimento, lentam etiam mortem imminere. Raro vero, immo fere nunquam laedi potest, quin alia simul quoque viscera laedantur, unde vel ideo inter vulnera lethalia referri meretur, quamquam neutiquam BOHNIIUS in numerum eorum ponat i).

§. XVIII.

Mesenterium, praesertim ob vasorum numerum, vulneratum certissime mortem post se trahit; praeter sanguinis enim profusionem nimiam, maxima etiam copia chyli deperditur, unde insigniter nutritio, sanitas, et cum his simul vita laeditur. Sic a sola ejus punctura, absque laesione aliarum ad vitam constituendam partitum, ob haemorrhagiam validam vulnerati exspiraverant. k.) Accedit nervorum per mesenterium disperforum copia, qui laesi maximum pondus lethalitytis vulneris addunt, id quod primus RVVSCHIIUS observavit, licet nulla penitus haemorrhagia ex vasis ejus propriis contigerit. l.) Easdem ob causas omenti vulnera quo-

i) GERARD. VAN SWIETEN. *l. c. p. 263.*
Bohn. de renunc. vuln. *Seç. II. Cap. VI.*
p. 148.

k) Bohn. *l. c. Seç. II. Cap. V. p. 148.*

l) ALB. V. HALLER. Praelect. in Instit. HERM. BOERH. *Vol. VI. p. 204.*

que lethalia sunt; reſecto enim eo, vitia digeſtionis, cruditates, frigus ventriculi, obſervantur, *m*) per quae cum nutritio impediatur, vitales etiam functiones turbabuntur *n*).

§. XIX.

Omniū viſcerum maximum hepar uberrima quoque vaſa naſtum eſt, quae in plurimos ramos diviſa, et ſubdiviſa in minima uſque capillamenta, totam hepatis ſubſtantiam, interiorem et exteriorem, connexa cellulosa tela perreptant, ita, ut vix fieri poſſit, quin ſub leviſſima etiam laeſione vaſa eius ſimul vulnerentur. Semper vero et certe mortem inferunt vulnera venam portae contingentia. Amplitudo enim huius vaſis, ingenti haemorrhagia ſecuta, ad finem vitae uſque omnem emittit ſanguinem, a ventriculo, inteſtinis, meſenterio, liene, omento, et pancreate demum acceptum. Demonſtrant id obſervata vulnera huiusmodi, intra paucas horas mortem ſecutam eſſe. Sic vulnerabatur quidam in dextro hyponchondrio gladio acuto punctim, multum ſanguinis effudit et de dolore ad iugulum uſque aſcendente querebatur, ſupervenit vomitus bilioſus, deiectiones cruentae oculorum ſcoto-

m) ALB. V. HALLER. Prim. lin. Phyſiol. Cap. XXV. §. DCLI. p. 421.

n) Forest. Obſerv. Chirurg. Lib. VI. Obſ. VII. p. 13.

mia, deliquium animi, et paulo post mors. Aperto abdomine, deterfoque sanguine, non tantum hepatis substantia, sed et venae cavae truncus laesus apparuit. o) Vnde recte FORESTVS iudicat, qui vulnera circa venam cavam et portae contingentia, necessario lethalia esse, iudicat. p) Nec refert, quacunque in hepatis parte laesio locum obtineat, cum et leviora eius vulnera saepe funesta evaserint. q) Vesicula fellis hepati proxima vulnerata, non quidem subito, sed successu temporis necat. Extravasata enim bilis in cavum abdominis, corrupta, vicina quoque viscera exedit, unde mors. Praeterea compertum est, destructa vesicula, affluxum bilis ad intestina impeditum, et robustissima animalia occumbere intra paucos dies. r) Notandum adhuc venit, vix solam vesiculam vulnerari, quin ipsum simul hepar laedatur, eius enim cavo adhaeret insinuata vesicula, totaque in foveam hepatis dextri recipitur.

§. XX.

- o) Bonet. sepulchr. Anat. Lib. IV. Sect. III. Obs. XXV.
 p) Forest. Observ. Chirur. Lib. VI. Obs. III.
 q) Bohn. de renunc. vuln. Sect. II. Cap. V. p. 150.
 r) ALB. V. HALLEB. Prim. lin. Physiol. Cap. XXVII. p. 452.

§. XX.

Quantus quantus lien est, unice arteriis venisque componitur, ita ut neque musculum, neque adipem, nec ductum excretorium, nec vasaereum reperiās. *s*) Quare quomodocunque laesum sanguinem citissime ob numerosissima vasa emittit, et repente interimit. Sic femina in hypochondrium sinistrum baculo modicae crassitie percutiebatur, quae post horulam extincta, abdomen cruore extra vasato ad turgescentiam usque plenum, et in lienis gibba parte fissura ingens, cordis vero ventriculi & vasa corporis maiora sanguine vacua reperta fuerunt. *z*) Immo laesus lien digestionis quoque negotium, et ab eo nutritionis pendentia emolumenta turbat. Admiscetur enim ille sanguis repleto ventriculo expressus sanguini pigro, adipe pleno in hepate haerenti, eumque diluit, a coagulo praeservat, eoque ipso tempore simul, quando bilis ad opus digestionis requiritur abundantior eius secretionem promovet, *u*) Vnde facile patet, quanta sint vulnere lienis in destruda sanitate, cum vita ipsa pericula.

§. XXI.

s) l. c. *Cap. XXVI. p. 427.*

z) Bohn. de renunc. vuln. *Sect. II. Cap. V. p. 156.*

u) ALB. V. HALLER *Prim. lin. Physiol. Cap. XXVI. §. DCLXVII. p. 429.*

§. XXI.

Renum vulnera ob arteriarum emulgentium amplitudinem lethalia vel ex eo sunt, quod haemorrhagia insignis subsequens compesci non possit; constantissime vero mors sequitur, si rami vasorum vel in ipsa renum substantia, vel in ipso ingressu laedantur. *v*) Ita enim per eius substantiam dispersa sunt vasa; ut non solum intervallum superioris et inferioris partis renis; sed papillas etiam, earumque intervalla innumerabilibus furculis perreptent. Cum vero ex his arteriis urina fercernatur, facile patet, laesa substantia renis, non posse non simul et vasa laedi, unde serum urinosum in cavum abdominis effusum, ibique corruptum mortem infert. *x*) Cuius rei exemplum apud BONETVM occurrit *y*) ubi quidam ex alto decidit, atque de retentione urinae per sextiduum conquerebatur, neque sentiebat cathederem immisum, molestiam nullummodo circa renes in lumbis percipiens; cum tandem septima die mortuus esset, aperto abdomine, hepar, totaque eius regio quasi inundata, et renes mucore fereti

v) G ERARD. VAD SWIETEN Comment. in aph. HERM. BOERH. T. I. p. 262.

x) ALB. V. HALLER l. c. Cap. XXXII. p. 492.

y) Bonet. sepulchr. Anat. Lib. IV. Sect. III. Oss. XXIX. p. 374.

et vesica cum ureteribus quasi exsiccata reperi-
ta sunt. Continui renibus ureteres pari mo-
do si discinduntur, lethalia sunt. Nulla enim
alia via in vesicam deferri potest urina; hinc
omnis in cavum abdominis collecta, vicinas
partes cum vita ipsa destruet. z) Praeterea
certum est, perire hominem cui ureteres liga-
ti aut obstructi sunt. a)

§. XXII.

Ex ureteribus perpetuo sensim in vesicam
urinariam defertur lotium. Summe igitur
necessaria est ad id continendum, donec emit-
ti debeat. Quodsi igitur receptaculum hoc
vulneretur, necessario omnem effundet uri-
nam in cavum abdominis, quae in putredinem
prona propinqua viscera exedet, donec mors
sequatur. Maxime vero periculosa, immo
certo lethalia sunt ea vulnera vesicae, quae
circa arterias eius maiores contingunt, cum
ob difficilem manuum accessum, enormis hae-
morrhagia compesci vix ac nec vix quidem
possit. Neque refert laesio fundum, an vero
cervicem eius occupet; cum et cervicis lae-
siones lethales exstiterunt. Sic perfodieba-
tur viro hypogastrium, mox supra pubem,
cum

z) ALB. V. HALLER. Prim. lin. Physiolog.
Cap. XXXII. p. 497.

a) ALB. V. HALLER. l. c. p. 496.

cum egressu intestinorum per plagam externam, quae quidem per hanc dilatatam reponerentur, et futura firmabantur, tertio nihilominus die vulneratus moriebatur, in cuius cadavere collum vesicae perforatum ac pelvis cruore congramato referta deprehensa est, b)

§. XXIII.

Quae in utero contingunt laesiones; praecipue circa eius vasa, lethales merito pronunciandae sunt. Substantia enim ejus vasis plenissima, mollis, vulnera laesa, magnam vim sanguinis effundet, qui non tantum utero, sed et reliquis partibus corporis non sine vitae dispendio subtrahitur. Praetereo, non levia, laesi uteri ob turbatam secretionem sanguinis menstrui ex ipsius vasis incommoda. Multo magis vero vita, vulnerato utero, periclitabitur, si eo tempore contingat, cum a foetu nimium quantum distenditur, ubi partim foetus, partim mater tristissime vita privantur. c) Nititur enim in contractionem, expansus a mole foetus, uterus postquam cum enixus est; quid vero, cum in tali expansione constitutus laedatur, ob nervorum

b) Bohn. l. c. p. 159. conf. Gockel. consil. Medic. Cent. II. Cap. LXXIV. vulnus lethale substantiam vesicae intra fundum et collum eius penetrans.

c) Bohn. l. c. p. 160. sq.

vorum vasorumque copiam aliud praeter mortem inter dirissimas convulsiones subsequi potest?

§. XXIV.

Perpeximus vulnera immediate sanguinis circuitum turbantia, (§. 9. 11.) tum ea quoque, quae immediate et mediate perpetuo huic circuitui, donec vita fragilis durat, obsunt: (§. 13. ad 23.) sequitur, ut earum partium quoque consideremus vulnera, quae laesae laedunt liberum influxum sanguinis in cor, eiusque inde reditum, ut hic impeditus constanter subsequens mortis causam et rationem contineat.

§. XXV.

Abscissio oesophagi primum inter vulnera lethalia mediate sanguinis circuitum turbantia locum obtinet. Alimenta enim ad ventriculum deferri minime possunt, elabentur per vulnus in cavitatem thoracis, ibi que putredine sua vicina premendo et erodendo consumunt viscera, quae sic destructa mortem inferunt. Accidit, quod debitum corpori tali modo detrahatur nutrimentum. Praeterea cum, laeso oesophago, nihil ad ventriculum cibi deferri potest, hinc neque in vasis chyliiferis novus chylus ad sanguinem pervenit, qui vero ad vitam conservandam et promovendam absolute ad perdita reparanda necessarius est, facile patet vitae fontem ex-

P rescere

rescere. Sanguinis enim ea est indoles, ut ad putredinosam acrimoniam per motus cordis et arteriarum, et nascentem inde calorem, facillime deflectat, unde et ob penuriam, et corruptionem humorum, motus cordis, adeoque vita subsistere nequit. Simili ratione vulnera ductus thoracici mediate, circuitum sanguinis turbant. Omnis enim chylus, qui per hunc canalem ad sanguinem per venam subclaviam deferri debet, per vulnus effundetur, atque adeo universum corpus nutritione privabitur, cum vero absque ea diu subsistere non possit, lenta tabe, donec mors finem vitae imposuerit, consumetur. d)

§. XXVI.

Annumerari his possunt vulnera thoracis cum ingressu aëris, quae mediate, circuitu sanguinis turbato, lethalia sunt. Ingressus etenim per vulnus cavitatem thoracis aër, pulmones comprimet, quo minus per glottidem capto aëre, expandi possint, hinc sanguis per cordis ventriculum dextrum in collapsum pulmonem pervenire nullo modo potest, cuius cum liber exitus interceptus, circulationi obstacula ponit, facile patet cordis motum cum vita inde pendente cessare debere. Tunc vero, erudite docente VIRO ILLUSTRIS, GERARDO VAN SWIETEN,

d) GERARD. VAN SWIETEN Comment. in HERM. BOEHR. aph. Tom. I. §. 170. n. 5. p. 276. conf. Bohn, I. c. Cap. IV. p. 135.

TEN, vulnera utrumque cavum thoracis penetrantia, et aërem admittentia, cito et certo lethalia sunt, si vulnerum orificia, glottidis aperturam amplitudine sua superant e).

§. XXVII.

Diaphragmati illata vulnera etiam inter lethalia pertinent; praesertim vero partem eius nervosam occupantia, quamquam minime negarim et substantiam eius carnosam penetrantia vulnera maiora lethalia esse. f) Insigniter enim totum respirationis negotium, diaphragmate laeso, simul quoque turbatur, cum solum fere septum in viro sano et quieto eam perficiat. g) Cum vero, respiratione impedita, etiam motus sanguinis turbetur, clarum est vulnera diaphragmati illata etiam hoc nomine lethalia esse. Saepius etiam evenit, ut viscera abdominalia vulnus diaphragmatis adscensione in cavitatem thoracis penetrent, illudque pro mole sua dilatent, ubi non solum propriis functionibus moleste privantur, sed respirationem etiam ob spatium pulmonum expansioni ademptum, ipsiusque vicini cordis motum turbant, unde nunc citius, nunc tardius vita privantur. Sic studiosus qui-

P 2

dam

e) GERARD. V. SWIETEN. l. c. p. 272.

f) Bohn. l. c. p. 137.

g) ALB. V. HALLER. Prim. lin. Physiol. Cap. X. §. CCXC. p. 165.

dam melancholia vexatus proprio se confodit gladio, vulnere intra quartam costam adacto, et sub nona costa in tergo penetrante. Mortui corpore aperto, deprehensum est vulnus per diaphragma et pulmones penetrasse, et diaphragma quidem transfossum fuit in ipso nervo circulo, ventriculus vero totus ascenderat in sinistram thoracis latus. *h*)

§. XXVIII.

Ultimo subiungo laesiones nervorum, quae si in iis contingat, qui nobiliores corporis nostri partes, easdemque vitales adeunt, semper mortem post se trahere innumera docuerunt observata. *i*) Immo et levissimae puncturae nonnunquam lethales evaserunt, bene memento FORESTO. *k*.) Quid si in iis laesio contingat, qui cordis motui, respirationi serviunt? Certe tristissime inter dolores, convulsiones, ac deliria, finem vitae imponent. *l*.)

§. XXIX.

Perspectis hocce modo vulneribus lethalibus, breviter, et in quantum fieri potuit distincte, superest

h) Bonet. sepulchr. Anat. Lib. IV. Sect. III. Obs. XXI. p. 351.

i) Bohn. de renunc. vuln. Sect. I. Cap. III. p. 68. & Sect. II. Cap. II. p. 116.

k) Observ. Chirurg. Lib. VI. Obs. VII. Schol.

l) GERARD. VAN SWIETEN Comment. in HERM. BOERH. aph. Vol. I. §. 162. 163. & 170. p. 254.

superest, ut evincamus, turbato per vulnus libero influxu sanguinis in cor eiusque inde reditu, sive immediate sive mediate fiat, nunquam certum atque definitum tempus mortis indicari posse. Quod cuique eo clarius patebit, quo certiora ipsa corporis humani structura nobis subministrat argumenta. Certe quidquid de lethalitate vulnerum iudicare possumus, totum læsione valorem sanguiferorum, in mirabili eorum decursu absolvitur. Non equidem negarim, multum quoque ad vulnus lethale idiosyncrasiam læsi, vulnusque tractantium errores, posse conferre, verum nullis inde lethalitatem deducet, qui ea accidentaliter solummodo esse cognovit. Quare ne ullus dubitationi locus relinquatur, cuncta, quae ex ipsa corporis humani fabrica desumi possunt argumenta, eo adhibebimus, quo cognoscamus, turbato per vulnus libero influxu sanguinis in cor, eiusque inde reditu, sive id mediate, sive immediate fiat, nunquam, certo atque definito tempore mortem a medicis determinari posse.

§. XXX.

Si immediate liber influxus sanguinis in cor, eiusque inde reditus turbatur, vasa laeduntur. (§. 6.) Cum vero ex physiologicis constet, vasa arteriosa et venosa, quae immediate e corde sanguinem promouent, et ad illud iterum deve-

hunt, partim maiora, partim minora esse, facile patet plus sanguinis in vasis maioribus, quam minoribus contineri, ergo etiam celeriores in iis quam in his adesse motum. Sic, observante VIRO ILLUSTRIBUS ALB. VON HALLER in arteriis maioribus velocissime ad 74. vel 149. pedes, intra minutum primum procurrit sanguis, in minimis multo lentius vigecuplo vel ultra, In venis magnis ea ratione tardius, quam per arterias promovetur. *m)*

§. XXXI.

Vtraque haec vasa ita per corpus distributa sunt, ut pro usu partis, vel plura simul, vel pauciora decurrant; sic plura comprehendit lien vasa, quam renum alteruter. Ubi igitur maiora et plura simul sunt vasa, et celerior erit motus sanguinis, et maior eius copia movetur. (§. 30.) Quod si ergo vasa maiora per vulnus laedantur, eo in loco, ubi plura simul iacent, plus sanguinis effundent, quam minora, hinc et celerius, et maiori copia emittent sanguinem, quam si minora fuissent laesa vasa, a quibus tardius et minus effluit.

§. XXXII.

Si mediate liber influxus sanguinis in cor eiusque inde reditus turbatur, eae partes laeduntur, quae laesione sua efficiunt, quo minus cordis mo-

rus

m) ALB. VON HALLER. Prim lin, Physiol, Cap, IV. §. LVIII, p. 38.

tus humores vitales propellere possit. Cum vero partes hae, aut eiusmodi sint, ut aut immediate ad motum cordis, aut mediate ad eum absolvendum concurrant, facile patet illas plus ad sanguinis circuitum conferre, quam hae, hinc, illis laesis, citius motum cordis cessare, quam in his. Sic, laeso cerebello aut nervis cardiacis, celerius motus cordis cessat, quam laesis intestinis, aut ductu thoracico. Ergo pro diversitate laesarum partium, circuitus sanguinis vel celerius vel tardius sistitur.

§. XXXIII.

Quum igitur a motu sanguinis integritas vitae pendeat, motus vero sanguinis pro ratione laesarum vasorum viscerumque aut citius, aut tardius cesset, (§. 31. §. 32.) facile patet etiam vitam modo citius, modo tardius cessare. Ergo nec mortem, turbato sive immediate, sive mediate libero influxu sanguinis in cor, eiusque inde reditu, certo atque definito tempore succedere.

§. XXXIV.

Positis his, cum vulneribus, sive immediate, sive mediate circuitum sanguinis turbantibus, nullatenus mors certo atque definito tempore succedere possit: (§. 33.) ergo etiam incerta erit renuntiatio lethalitytis vulnerum ex intervallo temporis, vulneris inflicti, et mortis inde secutae desumpta,

XXIX.

DR. IOAN. BERNARD. SCHNOBEL.

Diss.

*De partu serotino in medicina forensi temere
nec affirmando nec negando.*

Ienae. 1786.

PRAEFATIO.

Nasci vulgare, mori commune hominum factum est. Certa est, ut creditur, aeterna et immutabilis nascendi lex, incertus e vita discessus. Perit infans, quem demum e sinu mater cara profudit, vel conuulsus, vel animo viribusque carens; citius vel tardius moritur senex, sed hoc ad rem non pertinet, modo sciat bene mori, iubente deo, fati moderatore. In hoc quidem multiplex et varia finiendae vitae via est, magis statuta et firma nascentia, si medicis et iureconsultis credimus. Illi adstrictam hanc mensibus fixis esse voluerunt, hi vero iubent edictis et legibus, quo termino fetus in lucem edi legitimusque haberi debeat. Ius ergo hominis, et ciuis, terminis

minis arbitrariis circumscribitur, etsi in potestate nec matris, nec filii est, quando vteri repagula rumpi possint. Citatur vel tardet partus, prouti res circumstantes ferunt, nemine cogente vel impediante, ideoque mirum est, rem, nisi incertam, at vero mutabilem, tot discordias auctorum peperisse, nihil vt tam absurdum vel ridiculum sit, quod non aliquando medicus scripserit, vel iuriconsultus statuerit. Hinc fauor legum circa viduas; Hinc coheredum rixae et praelia; Hinc prudentum diuerse sentientium scita opposita, quoniam in hoc temporis lubrico quisque inuenit et habet, cui potissimum inhaereat. Poterit tamen haec lis ex aequo, ni fallor, dirimi atque componi, si ab eo, quod crebrius incidit, initium capiamus, indeque leges partus citi vel feri prudenter eliciamus. *Natura enim sui iuris est*, inquit HEBENSTREITVS a), *nec ad leges humanas componitur, aut semper ex formula respondet, modo properat, modo vota praecurrit, modo lenta est et moratur.* Si ergo causae probabiles memorari et adduci possunt, quare fetus iusto diutius in vtero detentus iacuerit, tunc fas est, tarditatem aliquam naturae concedere: Sin minus, aut assensio sustinenda, aut reprobandum

P 5

a) Anthropolog. forens. Sect. II. cap. XI. p. 194.

dum tale decretum omnino est. Non desunt quidem fraudes muliercularum, si pudoris et famae ratio habenda videtur, vel si heredes ex asse scriptae sunt, modo ventrem ferant. Neque vero tunc temporis deerunt, qui mariti defuncti munia subeant, ut habeat vxor, quo iure in possessionem bonorum veniat. Lubitum ergo est, data hac peropportuna occasione meam qualemcunque dissertationem *de partu serotino in medicina forensi temere nec affirmando, nec negando* scribere. In quo ita versabor, ut primum partus genera, quam breuissime fieri poterit, explicem, deinde varias auctorum cum negantium, tum affirmantium sententias subiiciam, post causas et exempla percenseam, tandem quid hac in recertum sit, sine partium studio profitear.

Dabunt tamen (spero) aequi laborum iuuenilium iudices, si quando vel errasse, vel rem omnem non tetigisse perhibear. Nemo enim adeo perfectus est, ut nusquam offendant, nemo adeo in re sua certus, ut nusquam fallatur. Loquitur quisque, ut potest, non vero semper, ut debet. In magnis rebus voluisse fat est.

DE

D E

PARTV SEROTINO IN MEDICINA FO-
RENSI TEMERE NEC AFFIRMANDO
NEC NEGANDO.

§. I.

Voluerunt imperantes, vt si quis iure ciuis
frui et hereditatibus ineundis vel privilegiis
capessendis aptior haberi velit, iam inde a
partu maculam ciuilem ne habeat. Factum
eam ob rem est, vt paullo sollicitiores iure-
consulti in nascendi temporibus definiendis et
aestimandis essent, et prouti varia mens est ho-
minum et doctrina eruditorum, partim nimis
fauere vxoribus, ne iniurii in sexum esse vide-
rentur, partim grauius et durius sentirent, si
quando femina serius, ac leges iubent et ratum
habent, fetum pareret. Hinc orta varia iuris no-
mina puta, *partus naturalis s. perfectus*, qui sueto
naturae termino i. e. ad finem hebdomadis
nonae et tricesimae, vel ad initium quadrage-
simae incidit, *imperfectus* vero, qui citius, ac
par est, in lucem prodit. Hinc *partus viuus*
s. praeternaturalis, qui vitam quidem habet,
sed diu continuare propter imbecillitatem non
potest, contra *vitalis*, qui praeter vitae ne-
cessitatem iis gaudet viribus eaque membro-
rum

rum perfectione, ut vitam possit per aliquod temporis spatium protrahere. Hinc *partus legitimus*, i. e. qui ex licito per leges matrimonio et naturae termino statim hereditati-que adeundae apto fit, at vero *illegitimus* i. e. ubi hae dotes defunt, et legum fauor nullus est. Hinc *partus praematurus*, i. e. qui ante iustum vitae durabilis terminum nascitur, et *serotinus* i. e. qui ultra fixum naturae legumque terminum extenditur. Haec quidem scholae distinctio nec vana, nec superflua est, quia eam et in natura rerum fundatam et iuris proprii definitioni satis accommodatam putamus. Nam *partus perfectus* non ideo est pro legitimo habendus, quod aliquas hominis dotes refert, et *serotino* hanc ob rem, quod ultra suetum nascentiae terminum in matris gremio relictus latitauit, priuilegia legitimi ferre denegantur.

§. II.

Ex his facile coniectare licet, quare inde a vetustissimis temporibus ad nostra usque de *partu serotino* valde disceptatum est. Nam cum per leges non possit adire hereditatem patris, de cuius origine quaeritur, mirum non est, si opinionum sententiarumque discrepantia incredibilis incautos vel in sua re non satis certos identidem fefellisse videatur. Medic

Abi

sibi non constant, neque vero et iuris consulti, qui vbi male respondent illi, non possunt non in suo decreto fluctuare, et modo affirmando et modo negare το δύναντον. Sed hac in re definienda cautione quadam opus est. Quam si quis bene obseruat, erroris metus abest.

§. III.

Sunt, qui partum serius, ac fas est, in lucem edi posse negent, et habent haud leuia argumenta, quibus se muniunt. Inest cuique animanti sua sobolis gignendae vis et virtus inest et lex aeterna atque immutabilis, suo quodque animans tempore nasci. Hoc quidem abunde docet ratio et usus. Nam quo minor et imperfectior species est, eo brevius nascendi tempus natura quidem adsignauit: Quo perfectior et maior, eo longius. Nec fetum humanum ab hac lege solutum et liberum putamus, cum, absoluto suo tempore, ruptis membranis, vel inuita matre prodeat. Nascuntur tantum non omnes, si nullum naturalium vitium subest, vel violentia intrinsecus extrinsecus superaccedit, sub finem mensis noni, certe sub initium decimi. Hic ergo est status et fixus naturae terminus, ultra quem progredi et decernere nefas est. Deinde fieri nullo modo potest, vt fetus perfectus possit hanc naturae metam veluti subilire. Receptaculum enim illud, quod
vte-

yterum medici nominant, eam habet formam
 ductilem, vt se ab fetu in molem quandam
 extendi patiat, sed vltra terminum natura-
 lem minime. Vteri fibrae, quae in virgine
 ac muliere non grauidata in minus spatium
 contractae velutque decurtatae inueniuntur,
 cedunt fetus incremento quidem, et longio-
 res fiunt, ac ante, sed vbi ad summum ven-
 tum est, redire ad pristinam angustiam ten-
 tant, et quanta fieri potest maxima conten-
 tione, onus molestum expellunt. Hic ter-
 minus fini mensis noni ita quidem alligatus et
 adstrictus est, vt aut fetus exire, aut mater-
 ni corporis custodiam violenter rumpere de-
 beat. Neque quae vulgo memorantur diutur-
 nae grauiditatis causae ita comparatae sunt,
 vt fidem mereantur. Centies enim adsunt,
 neque partum tardant, plurimae vero citant
 eum potius, ergo attendendae in foro nullo
 modo videntur. Nam si certa earum vis ac
 idonea potestas ad tempus partus procrasti-
 nandum esset, saepius incidere debuisset: Id
 quod vsu quotidiano non confirmatum est.
 Denique quod summum ac princeps est, id
 genus feminae tardentem fetum non accusant
 nisi hereditatem opimam et praedam partam
 odorantur. Tunc vero eas suspectas super
 scelere putamus, quia ventrem docilem et
 dicto audientem habere creduntur. Talis er-
 go fides de foro sublata est, quia id, quod
 affirma-

affirmatur, ab naturae decretis nimis abhorret, ideoque spes omnis abiicienda, fore, ut haec res anceps et dubia unquam ad liquidum perducatur. Ut enim fetus, qui ante septimum mensem ex utero eliditur sponte vel vi quaedam adhibita, vitalis haberi nec potest, nec debet, ita is, qui post nonum venit, fere dubius est, nec legitimus putandus.

§. IV.

Plures tamen auctores sunt, qui partum serius incidere posse, argumentis, e natura rei ductis, et exemplis multis confirmare annuntuntur. Negant enim leges partus adeo certas et firmas esse, ut natura paullulum deflectere non possit, quia nihil in hac rerum universitate reperitur immutabile, nihil tam stabile, ut semper ordine suo currat. Incertum conceptionis initium facit etiam incertum finem, neque femina quaeque ita bene subducta ratione ad terminum forenses est, ut nunquam fallatur. Manca sunt etiam praesentis fetus signa, et omnis numerandi ratio fere subsistit intra motus primordia. Et tamen hoc nihil est fallacius, nihil mendacius. Innumerae enim dantur causae, quae vitam fetus affligunt velutique deprimunt, ideoque faciunt, ut sensus vitae nullus adesse videatur. Potest ergo diutius, ac moris est, intus in matris gremio delitescere, seriusque nasci.

nasci. Ideone reprobandus ille iure videtur? Immo vero dubitandi materiem praebent incerta nascendi tempora, quae iureconsulti veteres, veterum medicorum auctoritate freti, rata habuerunt, recentiores vero, quoniam ab maioribus per corpus juris, aut si mauis, per traducem acceperunt mordicus tenent. In quo quidem verendum est, ne iterum ab iusto et aequo diuertantur. Hic enim nec ratione, nec usu forense, nec auctoritate aut praeiudicata opinione dimicandum, sed sola experientia medica lis omnis componenda videtur. Negari quidem non potest, partum fieri ut plurimum, ubi nonus mensis ad finem decurrit, at vero probari nullo modo, eum, qui propius abest a decimo, nec naturalem, nec legitimum habendum ideo, quia raro talis nascitur. Hoc idem esset, ac si puero praecocis ingenii laudem doctrinae detrahere, homini vero facinoroso scelus condonare vellemus, quod pauci sint, qui citius maturescant, ac natura iubet, pauci, qui obsoleto scelere sese polluant. Quid? quod ipsam nascendi legem, decretis iuris prudentum stabilitam et sancitam, non semper natura veretur, neque usus forensis ubique idem est, cum, quem partum alterum scabinorum collegium legitimum esse haberique voluit, hunc reprobaret omnino alterum. In tanta ergo legis volubilitate iudiciumque discor-

cordia ecquis est tam imprudens, vt partus
feri ius dubium reputare amplius velit?

§. V.

Quin in partes veniunt clarissimi medici,
philosophi, iureconsulti, inter quos nominasse
sufficiat HIPPOCRATEM, *b)* ARISTOTELEM, *c)*
PLATONEM, *d)* PLINIVM, *e)* GALENVM, *f)*
GELLIVM, *g)* CARDANVM *h)* et tantum non
omnes, qui apud maiores claruerunt, inter
recentiores vero primas fert CARPZOVIVS *i)*
quem multi iurisconsultorum sequuntur. Nec
iniuria. Nam vbi exempla certa suppetunt,
bruta sunt negantium tela, et *ignorat natu-*
rae potentiam, iudice acutissimo philosopho
SENECA *k)* qui illi non putat licere aliquando,
nisi quod saepius facit. Stat ergo naturae est
partui ferioi suum ius, modo caueamus, ne
quid nimis.

§. VI.

b) L. De Part. Septim. in §. 12. p. 168. seq.
T. I. ed Lind.

c) Hist. Animal. VII. 16.

d) De Republ. L. V.

e) Hist. Nat. VII. 5.

f) De Dieb. Decret. II. 2.

g) Noct. Attic. III. 16.

h) Contradict. L. V. Contr. 8. Traß. 31

i) Prax. Forens. c. 7.

k) Natural. Quaest. VII. 27.

S. VI.

Sed quia facilius ad pervidendum credendumque via per exempla est, suppetunt innumera, ex quibus quam male in iudicando et decernendo legitimi partus tempore secum consentiant medici et iureconsulti, abunde colligitur.

1. *Partus trimesfris*. Hunc legitimum censuerunt legumperiti apud Erfordienfes. 1) Quo iure, non video. Nam fetus non vitalis nec legitimus esse viderique potest.

2. *Partus quinquemesfris*. Is ea est corporis imbecillitate, ut vitalis nullo modo esse possit, et tamen a collegio Lipsiensi m) pro legitimo est habitus, quia infans erat debilis in vitam editus. Bellum quidem iudicium, quod tale sumtione fundatur. Male creditur feminae, quae in re sua diserta est, et amisso pudore, quidvis profiteri audeat, ne causa cadat. Deest etiam explicatio eorum, quae ad pronuntiandum scitu necessaria sunt, nimirum, qui fuerit corporis habitus, quae partium membrorumque perfectio rel. At vero vi-

no

1) *Valentin*. Pand. Med. Leg. P. I. Sect. 1. C. 23.

m) *Valentin*. Corp. Iur. Med. Legal. P. 1. Sect. 1. Cap. 25. p. 29. Negat tamen, et recte quidem *Alberri* Iurisprud. Med. T. I. p. 146. seq.

no refocillatus superuixit? Recte quidem, sed tunc eum prius concepit mater, ac per leges licuit, ideoque dubius relinquitur talis partus. Nam legitimus demum is existimatur, qui viuus et perfectus nascitur, et *tandiu immaturus abortiuusque* n) manet, donec 180. dierum terminum attigerit, quo ipso omnium statim iurium compos sit. Quando vero ante illud temporis spatium spiritum reddit, nec successione ius ei competit, nec testamentum is rumpit.

3. *Partus semestris.* Talem legitimum pronunciarunt post Ebn Sina o) et CARDANVM p) medici multi in primisque Lipsienses, q) alii vero reprobarunt, r) hique iure suo, quia talis nec integer, nec perfectus, nec vitalis esse potest. Dubii ergo casus manent, donec probetur contrarium.

4. *Partus septimestris.* Hinc inde ab HIPPOCRATE ad nostra vsque tempora verus legitimus

Q 2

mus

n) Sic Teichmeyer. Instit. Med. Legal. c. 9. p. 61.

o) De Nat. Animal. IX. c. ult.

p) Contradiâ. L. 1. Tr. 3. Contr. 8.

q) Ap. Valent. l. c. P. 29 seq. Zirmann Cas. 76. p. 1328. Timaeus ab Guldenklee Opp.

Resp. 23. p. 894. seq. Amann. Med. Crit.

Cas. 4. p. 9 seq. et Cas. 75. p. 379. seq.

r) Ap. Alberzi l. c. p. 148.

musque s) putatur, sed raro vitalis est, nisi sub finem veniat, hinc aut inter praematu-
 reponendus, aut dubius existimandus, quoniam, nisi certo constat conceptionis initium, dubium omnino nascendi tempus relinquitur.

5. *Partus oötimestris*. De eo hodie vix quicquam est, qui dubitet, t) quoniam exempla u) non desunt, et si septimestris vitae prorogandae valet, multo perfectior, maturior ideoque aptior hic esse debet, etsi paullo in firmior nascitur. Hinc factum est, ut huic leges magis fauerent, x) et pauci essent iuriconsulti

s) Ap. *Alberri* l. c. p. 149. *Valenzin*. l. c. p. 39. seq. *Amann*. l. c. Cal. 7. p. 59. seq. et *Cal.* 4r. p. 240. *Schenk Obs. Medic.* L. IV. p. 578.

z) Statuerat verus auctor L. *De partu septim.* §. 2. p. 169. et L. *De part. Oötimestr.* §. 1. p. 175. T. I. ed. *Lind* hunc vitalem non esse, sed iam ab *Aristotele* confutatus *Hist. Animal.* VII. 3. p. 367 seq. Cf. III. *Gruneri Biblioth. der Alt. Aertz.* B. 2. p. 562. Pluribus hanc quaestionem, agitavit *Verheyen Corp. Hum. Anat.* P. II p. 394. seq.

z) Ap. *Plin.* *Hist. Nat.* VII. 5. *Gell. Noct. Att.* III. 16. *Cardan* l. c. *Marfil. Ficini* de Vita caeli comp. III

x) Ap. *Valenz.* l. c. p. 46. et P. II. p. 464 seq. *Alberri* l. c. p. 152. *Zittmann Med. Forens.* Cent III. Cal. 18. p. 650. Cf. *Ag. Erud. Lips.* a. 1723 Sept. p. 407. ubi vitalis et legitimus is pronuntiatur, at vero ib. a. 1719. Nou. p. 520 non vitalis dicitur.

sulti ac medici y) qui iura legitimi, cassa putabant. Sed cautione quadam opus est, ne fallaris, ideoque superaccedere debet inspectio fetus nati, vt, quae membrorum coagmentatio et forma sit, pateat, itemque rerum antegressarum exploratio, vnde, quid ad citandum exitum vere contulerint facile intelligitur.

6. *Partus nouimestris.* De hoc quidem nemo dubitat, z) quia eum pro termino solemniter habendum legumlatores iubent. Num vero aliquot diebus ante vel post in lucem prodeat, nihil refert. Incidit tamen vt plurimum a medio mense ad finem vsque. Sunt quidem, qui subdubitant si id sub initium mensis eueniat, sed hoc magis subtiliter, quam vere. Etenim iura eius salua sunt, siue dicas octimestrem, siue nouimestrem, modo certum sit, feminam ex alieno viro grauidam non esse.

7. *Partus decimestris.* Nemo est (puto) e medicis a) vel iureconsultis, qui hunc omnino damnare audeat, quoniam terminus nascendi in noni mensis finem vel decimi initium

Q 3 um

y) Ephem. Nat. cur. T. III. p. 162.

z) Valer. l. c. p. 47.

a) Alberti l. c. p. 156. Sennert. Med. Pract. L. IV. P. 2, Sect. 6, c. 1. p. 383. seq.

um fere incidit, facileque usu venire potest, vt mater vel male calculum subducatur, nescia, vnde capienda fetus sint primordia, vel morbus, moeror aliaque exitum impediant. Haec sine dubio causa fuit, quare *decemviri partum legitimum esse mense decimo voluerunt. b)* Caueant tamen, ne quid temere. Etenim feminae aliae aliter numerant. Noui quidem multas, quae se hebdomade sexta et tricesima, alias vero, quae ab hebdomadis quadragessimae finem demum parere profiterentur. Ratiunculae diuersitas in eo quaerenda erat, quod alia praegressos solitorum menstruum dies addiderat, alia vero detraxerat. Attendi ergo in decernendo spatium debent res circumstantes, matris ingenium et mores, fetus habitus, membrorum perfectio et agilitas, viuacitas animi et corporis cet. Nam vbi tempus in decimum mensem trahi coepit, non possunt non illae perfectioris fetus notae adesse; Vbi nulla dubitandi materia subest, non licet fidem matronae honestae suspectam facere, cum talia exempla etiamnum, etsi rarius, accidant. Sed de his inferius pluribus. Qua de re cum praeiudicium legis in rebus humanis nihil mutare vel innoquare possit, sanxit, ni fallor, imperator, *c)* vt viduis dec-

b) Ap. *Gellium* Noct. Attic. 111. 16. *Schenk* Obs. med. p. 580.

c) L. XII. et XIII. C. de postum. hered. instit.

cimus mensis concederetur, et iurisprudentes hunc annum luctus nominarunt. Contra ubi per anteaquam vitam minus tuta vxoris gravidæ fides est, quia multorum congressu nobilitata per urbem habetur, neque mariti ætas, morbus, absentia vel mors talem fetus moram largiuntur, non licet nobis in defendendo decimestris partus privilegio esse liberalibus.

8. *Partus undecimestris.* Hunc multis descripsit MARCELLVS DONATVS, d) attamen de eius integritate subdubitant plurimi medicorum et iureconsultorum. Sunt enim, qui eum legitimum putant, et exemplis confirmant, v. c. PLINIVS, e) PETRVS APONENSIS, qui se ipsum hoc demum natum esse proficitur; DAN. SENNERTVS f) memorat feminam Vitebergensem quæ undecim menses fetum gestauerit, postea tamen feliciter pepererit; AMATVS LASITANVS, g) qui feminam quandam post decem menses et undecimi tres dies filium enixam esse auctor est: sunt etiam, qui negant omnino hanc partus tarditatem ferendam videri, eamque ob rem reprobarunt

Q 4

eum

d) De Medic. Hist. Mirabil. IV. 13.

e) Hist. Nat. VII. 4. Conciliator. Different. 49.

f) Med. Pract. L. IV. P. 2. Sect. 5. c. 8.

g) Cent. I. Cur 27. cf. Act. Erud. Lips. a. 1699 Nov. p. 519. Timæus l. cit. Resp. 36. p. 947. seq.

eum naturae iurisue periti. *h*) Nec iniuria. Nam in sana matre fieri non potest, ut fetus integer tamdiu haereat sine vteri laesione, nec liquet, quomodo illa mora receptaculo conveniat. Non ergo admittendum puto, nisi morbus *i*) ceteraeque res infensae in contrariam sententiam ire cogant. Ut plurimum talia iactitant meretrix aut vidua. Illa, ut ex anticipatione lucellum capiat, haec, ut coitum post funus mariti illicitum bene dissimulet, et heres ex asse scribatur.

9. *'Partus duodecimestris.* Eum legitimum dixerunt ARISTOTELES *k*) CASP. A REIES *l*) et Lipsienses *m*), quia pater debilis et morbosus fuit, mater vero dolores ad partum per trimesse tulit, et natura potest terminum partus duobus mensibus integris anticipare, ut in septimestri, similiter postponere, ut in undecimestri et duodecimestri. Mirum est, quam callide medici et iureconsulti respondeant, si fauere feminis cupiunt. Vanae sunt istae persuasiones, nec fide

b) Ap. Valenz. l. c. Cas. 35. p. 48. Zitzmann Med. For. Cent. I. Cas. 58. p. 227. seq. Amann Med. crit. Cas. 29. p. 176.

i) Ap. Alberti l. c. Cas. 2. p. 167. seq.

h) Hist. Anim. VII. 5.

l) Comp. Elys. Qu. 90. p.

m) Amann. Med. Crit. Resp. 44. p. 233. seq. Valenz. l. c. Cas. 36. et 37. p. 48. seq. Zitzmann, l. c. Cas. 37. p. 452.

fide dignae, quia naturae vires superant, et fetus talis, si bene nutritus in utero per duodecim mensium spatium est, exire ob magnitudinem corporis non potest, Rectius ergo sentiunt, qui talia delirantium somnia rident. Alia res est, si demorbo matris continuo et fetus teneritudine satis constar. Talem casum nuper in vulgus edi iussit Cl. SCHVETZE ⁿ⁾ Haec matrona *illustrissima* sub finem mensis Maii c^lo Is cclxxvii. se gravidam sensit, et demum vii. Maii sequentis anni diem suum obiit, intus conclusa puella matura. Sed hic casus non omni exceptione maior est, quia menstrua bis, etsi modice, redierunt in matrona spasimis et morbo aegra, neque sectio ita comparata, ut lucem tenebris affundat. Praestat ergo ad sensum sustinere, quam tenere adfirmando sese turpiter dare.

10. *Partus tredecimestris.* Auctor est PLINIUS ^{o)}, L. PAPIRIVM, praetorem, secundo herede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedisse, cum mater partum se XIII. mensibus diceret tulisse, quoniam nullum certum tempus pariendi statum videretur. Similiter

Q 5

CAR-

ⁿ⁾ Geschichte einer sehr merkwürdig. zwölfmonatl. Schwangerschaft, Coburg 1778.

^{o)} Hist. Nat. VII, 4.

250 *De partu serotino in medicina forense*

CARTANVS p) et LAVR. HEISTERVS q) hunc legitimum esse voluit. Quae decreta vtrum naturae muliebri conueniant, dubito, quoniam quo longius partus a fueto termino recedit, eo magis suspectus est.

11. *Partus mense quarto et decimo natus.*
Talem litteris consignatum reliquerunt ARISTOTELES r), EBN SINA s), ALEXANDER BENEDICTVS t) cet. sed male crediderunt, quod vix ac ne vix quidem fieri vnquam potuit.

12. *Partus mense quinto et decimo editus.*
Meminit SCKENCKIUS u) mulieris sexagenariae, quae ex septuagenario sene conceperit, et hoc demum mense puellam pepererit. Sed hasce fabulas credat Iudaeus Apella, non ego.

13. *Partus mense sexto et decimo natus.*
Sunt, qui eum factum x) esse putant.

14. *Partus septimo et decimo mense natus.*
Memo-

p) L. cit.

q) Diff. partus tredecimestris pro legitimo habitus, quo simul partui nullum certum tempus in vniuersum tribui posse proponitur. Helmst. 1727.

r) Hist. Animal. VII. 5.

s) L. De. Animal. IX.

t) De Curand. Morb. XXV. 23. cf. Haller, Elem. Phys. T. VIII. p. 427.

u) Obs. Med. L. IV. p. 581.

x) Ap. Haller. l. c.

Memorat ADRIAN. SPIGELIVS *y*) talem casum, qui naturae prudentes non moratur.

15. *partus mense duodeuicesimo natus.* Ex FABRI auctoritate refert talem DAN. SENNERIVS *z*), et post eum HALLERVS *a*) etiam, item nuperrime scripsit cl. NAHVVS *b*), feminam post tolerata mensibus nouem quaedam grauiditatis symptomata hoc demum mense infantem maturum et perfectum, et viginti horis post molam edidisse. Nec absimiliter GASSENDVS *c*) et IOANN. BODINVS *d*) Praefes curiae Rhotomagensis in acta publica conscribi mandauit, mulierem, cum eniti conaretur nono mense, nec potuisset, decimo et octauo mense peperisse fetum vitalem, obstetricum ac medicorum fide conquistam. Legalis quidem haec historia habenda est scilicet, cum in actis publicis consignata repariatur; Sed qui rem incredibilem et naturae legibus dissentaneam credat, non video, quoniam prior grauiditas sine dubio falsa, posterior vera fuerat.

16. *Partus vndeicesimo mense natus.* Hunc quidem vere factum esse, auctor est NICOL.

y) De Format. fetus c. 7.

z) L. cit. p. 383.

a) L. cit. p. 427.

b) Nou. Act. Nat. Curios. Obs. 4. p. 15. T. V.

c) Vita Peirescii p. 86.

d) Vniuers. Nat. Theorr. III. p. 391.

BLEGNY e), sed iure meritoque falsum pronunciauit LVDOVICVS f).

17. *Partus mense vicesimo natus.* Scripsit DAN. SENNERTYS g). se ex FABRO audiuisse Monspelienfium medicorum de tali partu dubitationes et digladiationes, quorum alii in ea erant opinione, *feminae relationi fidem habendam non esse*, alii non esse certa homini pariendi tempora statuebant, alii hoc quidem largiti, tamen per varias causas partum, vt quandam naturae crisis, retardari posse arbitrabantur. Sed vellem honori artis medicinalis et suae ipsorum doctrinae pepercissent. Peperisse hoc tempore feminam, equidem largior, sed concepisse ex marito ante viginti menses, valde dubito.

18. *Partus mense secundo et vicesimo natus.* Hunc ex fide PANTHOT et BIANCHI repetiit HALLERVS h).

19. *Partus mense tertio et vicesimo natus.* Legitur talis apud GASSENDVM i) et PASCHALEM GALLVM k).

20, *Par-*

e) *Zodiac. Med. Gallic. Ann. I. M. Ian. p. 23.*

f) *Louis Des accouchemens tardifs p. 42.*

g) *cit. p. 383. et Moebius in Instit. Med. p. 570.*

h) *Elem. Physiol. T. VIII. p. 427.*

i) *Vita Peiresc p. cit.*

k) *Ap. Schenck Obl. Med. L. IV. p. 581.*

20. *Partus mense quarto et vicesimo natus.*
Hunc Parisienses l) habent.

Immo vero nec defunt partus post biennium m), triennium n), quadriennium, quinquennium o) et viginti demum annos editi, sed sic fides penes auctores. Recte enim summus HAL-
LERVS: *Mihi (fateor) haec omnia aegre probantur.* — *Adparet, satis certum cuique animali tempus esse partus.* — *Neque expectare oportet solam mulierem absque suo tempore esse.* — *Plurimos ergo hic enormium in partus tempore excessuum necessitati fingendae alterius epochae tribuo.* *Aliquid seminarum imprudentia peccaverit, quae etiam in matrimonio, nullius nunc indigae fraudis, cum sola mensium suppressione pro mensura utantur, plusculis nonnunquam mensibus aberrant, siue per graviditatem eae purgationes non interrumpantur, siue ante conceptionem menses cessauerint.* — *Ad rariora ergo et potentiorum causarum effecta referimus eas, quae in fastos fideliores receptae sunt, historias aut valde serotini, aut valde praecocis partus.* Quae quousque vera sint, et sub qua conditione, paullo post indicabo.

§. VII.

l) Hist. de l'Acad. 1753. n. 149

m) Ap. Schenck l. c. p. cit.

n) Ibid.

o) Ap. Haller l. et p. cit.

§. VII.

Hactenus historice de partus serotini generibus. Quae etsi partim dubia, partim falsa et naturae muliebri aduersa sint, neque ferri concedique possit ullus, nisi ex praecocibus septimestris et octimestris, ex seris decimestris, tamen non defuerunt medici et philosophi, (nam et hi inter naturae scrutatores esse voluerunt) qui vel comparando inter se genituram citam et tardam, vel applicando incomprehensibilis et impenetrabilis naturae mysteria causas talis tamque insuetae tarditatis reddiderunt. Quae quidem non semper cum re ac naturae contemplatione constant, attamen ad rite diiudicandam quaestionem quodammodo pertinet.

§. VIII.

Sunt vero istae causae plus minusue probabiles, et modo per se ruunt, quia placitis medicorum usu confirmatis opponuntur, modo conferendo et argumentando tolli omnino possunt. Plurimae falsae, si curatius inquiras, reperiuntur, multae speciosius adferuntur, neque a leuibus causis partus tempora conturbari, vel ex tenacitate soliti temporis apparet, quae est in fetu-
bus, a malis matribus medicamentis drastice
oppugnatis p). Rectissime quidem, si quid
valet

p) Sic Haller I. c. p. 43.

valet usus et experientia. Nam modo integer ac tenax est uterus, (est vero in plurimis feminis longe tenacissimus) tunc fere irritum est, quicquid serum vel pellere, vel morari debuit. Sed de his, quae vulgo memorantur, et ad patrem matrem vel fetum ipsum pertinent, paucis videndum est.

§. IX.

Patrem accusant, qui senex et debilis est, frigidusque in amplexus ruit, vel morbo longo et depascente laborat. Senex quidem minus feruide strenueque agit inter coeundum, (id quod bene norunt sagaces vetulae, dum iuuenem appetunt) at inhabilis ideo non est ad procreandam sobolem. Nam modo semen habet idoneum et efficax non deerit fetus vegetus, quoniam id, quod patri deest, mater paullo iunior et feruidior large supplet. Neque debilitas aliud efficiet, nisi quod fetus animo et corpore paulum tenerior infirmiorque in lucem emittatur, vel breui post partum pereat, contra vero tarditatem minime, quoniam vel debilissimus quisque tandem, absoluto vitae vterinae curriculo, moram rumpit, et adspectabilem mundum ingreditur. Ex patre morbofo morbosum filium nasci, facile largior, ratione ac vsu fultus, sed hoc quidem corporis vitium egressum e

custo-

custodia matris per se nec citare, nec retardare potest, ideoque falsos puto, qui ne mentiti esse videantur, ad talia confugiunt.

§. X.

Probabiliora sunt, quae ex *matre* repetuntur, tarditatis argumenta. Etenim quo arctius vinculum est, quod matri et fœtui intercedit, eo luculentiora damna sunt, quae ab illius valetudine possunt in hunc redundare. Sunt vero causae q) memorabiles,

a. *Temperies frigida*. Si hanc ex sumtionibus aestimes, quibus frigida et iners natura lentius obire sua munia creditur, probabilis ratio omnino videtur, quod talis femina paulo segnior in expediendo partu esse debeat. Sin vero usum, optimum harum rerum magistrum, hoc de officio consulas, nemo est, qui nesciat, phlegmaticam ac cholericam suum nascendi spatium similiter absolvere, absoluteque eo, fœtum eniti. Id vnum certum ergo est, matrem vegetam alere ac parere fœtum perfectiorem, fortiorem, impetuosiores, tardam vero lentius et parcius alimentum exhibere posse, item vires effetas posse actum pariendi retardare, partum ipsum i. est. tempus

q) *Alberci* Diss. De partu serotino, p 180. sequi ad calc. jurispr. Med. Tom, III,

pus nascendi minime praeter aliquot dierum spatium.

b. Tenera vel protracta aetas. Vtraque legitur apud auctores, sed an vere, nescio. Illa enim, cum paullo sensibiliorem faciat feminam, molestare varie poterit, at hinc frena fetui non iniiciet, sed suo tempore infantes debiles ac infirmos dabit, forte difficulter pariet; Haec vero, quae aetate prouectior est, tantum non semper molestant grauiditatem et tardantem partum sentit, etiamli vehementer vrgeant dolores. Ecquis vero est, qui difficilem et retardatum partum eundem esse putet?

c. Valetudo infirma. Videtur haec potuisse aut conceptionem impedire, aut partum ciere, rarius, si unquam, sistere velutique ducere, quoniam quotidie pariunt feliciter, quae naturam fautricem in tribuendis corporis dotibus non expertae erant. Certe, si quid dandum est opinioni, remota erit causa, sed haec profecto irrita, nisi ceterae grauiiores maximeque vtero insidentes superaccesserint. Peior tamen et debilior erit progenies.

d. Morbi antegressi. Verum est et omni exceptione maius, matrem aegram aut nullo modo, aut diffcultur concipere pro morbi natura varia, eamque ob rem quicquid valde debilitat, vim generandi aut tollit, aut labefactat. Hinc inter omnes constat, si qua femina ca-

R

chedica

chestica vel phthisica est, vel convulsionibus obnoxia, vel longa inedia, continuo salivae vel ventris fluore, sudore, haemorrhagia quacunque, imprimis uteri rel. confecta, eam nec a coitu crebro gravidam fieri, nec facile fetum iuste tolerare atque retinere. Hic enim propter debilitatem matris perpetuam lentius increscit, et rarissime ad maturitatem venit. Si ergo veri sunt casus, quos consignates litteris r) reliquerunt medici, omnes res, quae graviditatem et partum cum antecesserunt, tum securae sunt, quam diligentissime fieri potest, explorentur necesse est, ne id, quod causam efficientem non dixeris, pro tali habeas. Frequentiorem vitii huius causam in utero vel ipso fetu querendam existimo.

e. Moeror grauiorue animi motus. Sunt feminae, quibus circa praecordia bilis semper tumet, cum maxime si vel menses instant, vel si ventrem ferunt. Hae fere praecipitant partum, non impediunt. Sunt aliae, quae inde a conceptionis momento lugent, varie molestantur, et partum propter alimenti penuriam scilicet nec prius eunt, nec rarius statum nascendi spatium attingunt. Mirum ergo et portentosum est, si qua vidua solo luctu fetum per undecim menses et amplius traxerit.

f. Peruersa

r) Talis fuisse dicitur, quem c. l. *Schütze* l. c. p. 24. descripsit.

f. *Perversa vel illicita medicatio* Potest illa quidem negotium vteri grauidi conturbare, ac fetum vel infirmare, vel citius expellere. Ideone id, quod nutritioni eius hac via deductum est, temporis mora superaddi, et partus serotinus fieri debet? Sunt, qui credant, ego non item, quia plura prostant exempla puellarum male audientium, sed rite e. i. iusto nascendi tempore parientium.

g. *Vi s quaeque extrinsecus vel intrinsecus illata* Multiplex illa est, corpori feminae grauidae infensa, v. c. venaesectio copiosa, cataphracta paullo durior et angustior, ictus, casus rel. sed, me quidem iudice, aut occidere eum potest, aut extenuare ac augmentum molis imminuere. Nascuntur tamen ii, de quibus satis constat, immutabili naturae lege suo termino i. e. mense nono vel aliquot diebus post.

h. *Maior vteri amplitudo.* Vt varia hominum forma variusque corporis habitus est, ita etiam negari non potest, variam fore vteri magnitudinem, vel naturalem, vel praeternaturalem. Hinc quo angustius spatium est, intra quod fetus sanus et integer concluditur, eo citius claustrum rumpi necesse est: Contra quo spatiosior vterus s) subest, eo longiorem fetus moram augurari licet, praesertim si parvus et debilis

R 2

s) Sic Lipsienses medici ap. *Valentin, l. c. n.*

debilis est. Quae etsi per se vera sunt, nusquam tamen extat observatio uteri amplioris, unde partus ultra terminum suum procrastinabatur. Quam ob rem eam puto precariam, donec de veritate magis constet.

i. Vitia uteri. Multa sunt impedimenta partus mechanica, de quibus in arte obstetricia pluribus. Sed prae ceteris memorabilem puto *obliquitatem uteri* vel ipsum situm fetus obliquum *t*). Ut enim ille prohibet, quo minus partus absoluitur sine artis ministerio, etiamsi grauer vrgeant dolores vehementissimi, ita non desunt feminae, quae ad finem noni mensis omnia perpetiuntur partus instantis symptomata, neque tamen pariunt. Quiescunt enim et silent iterum cruciatus, donec proximo temporis menstrui spatio i. e. circa initium decimi denuo insurgant, et fetum vrgeant. In his tantum non semper inuentus est ex obstetricum fide situs obliquus, cuius vestigia vel in capite nati homuncionis deprehendebantur. Certe inde repetendam puto causam tardantis partus i. e. decimestris, quem postea memorabo. Nescio tamen, quare isthaec femina non, nisi hic lentius enixus sit, cum eadem obliquitas in quouis partu adfuerit.

Plures quidem dantur causae, quae matri deberi perhibentur, sed his immorari nolo, cum

t) Hunc etiam attulit Cl. Schüzler l. c. p. 97.

fere nihil ad rem feliciter expediendam faciant. Attamen si illae, quas recensui, sedulo ac diligenter inquiruntur, facile quisque prudens perspiciet, quam vane ad probandam partus tardis securitatem adhibeantur. Largior quidem, quo vehementius eae gravidam affectent, eo maius fore damnum, in quod fetus incurrat, eumque etiam aliquanto serius nasci posse, at subdubito, hanc vim tantam esse, ut per menses undecim et amplius in utero retineatur.

§. XI.

Restant causae, quas *fetus* proprias esse aiunt.

1. *Fetus debilis et parvus.* Conferre aliquid potest, ut ducatur nascendi spatium, sed caueamus, ne quid nimis. Tardius et difficilior quidem exit, ac robustus vegetusque infans, at vero ultra terminum forensis vix remanet, modo ne matri vires desint. Immo vero constat inter omnes, quam facile talis ob debilitatem abortu efficiatur. Quod ad parvum attinet, ego sic sentio, eum, modo vegetus est et viribus pollens, suo tempore i. e. sub nonum mensem foras proditurum.

2. *Fetus aeger.* Is quidem incrementum non potest, donec ad sanitatem redierit, sed quae-
nam certa huius signa sint, nescio. Id unum certum ratumque habeo, tardere sic paululum nascen-

nascentiam posse, sed defletere omnino a naturali lege non posse.

3. *Fetus praemagnus*. Incrementum fetus in utero varium esse, docet et ratio, et usus, cum prodeant homunculi tenelli et torosiores. Qua de re nec improbabile est, hoc adeo posse fieri, ut corpusculi moles angustias superare ac transire non posset. Memorant talem casum FELICIVS PLATERVS ^{u)}, et BONETVS, ^{x)} et partum ob magnitudinem membrorum decimestrem fuisse statuunt. Certum igitur est nimium corporis augmentum, tarditas vero partus nullo modo.

4. *Fetus monstrosus*. Facit, ni omnis fallor, partum difficilem, nec sine artis ministerio finiendum, praesertim si caput tumeat.

5. *Fetus cum mola copulatus*. Mala quidem est illa haec consortio, quoniam pars altera alteri viam veluti praeccludat, et partum ipsum si iam instat, quodammodo retardet necesse est, sed nequaquam omnino differre valet.

6. *Plurimum fetuum consortium*. Sunt, qui quo plures fetus in utero lateant, eo magis partum duci oportere censent, ob materiae nutritientis inopiam scilicet. Haec quidem probabiliter, sed experientiae non satis accommodata. In mentem enim veniunt multa exem-

^{u)} Obs. Lib. I, p. 211, seq.

^{x)} Polyalth, Obs. 7, p. 115, seq.

exempla, quae contraria sequi suadeant. Vnam noui feminam, quae semper peperit hebdomade quadragesima, siue vnum, siue plures intus gereret.

7. *Funiculus umbilici praetenuis*. Hunc quidem ex fide medicorum secantium memorat Cl. schütze y) et in numero caussarum reponendum suadet, quoniam quo angustior canalis fuit, eo parcius alimenti copia affluere, eo minus increlescere fetus, eo diutius partus duci debuit. In quo id vnum desidero, quod de tempore ac modo nutritionis non liquet. Nam vltimo quidem spatio hoc usu venisse videtur, quia maturus perfectusque infans aderat, ergo demum sub finem graviditatis haec umbilici gracilitas orta et nutritioni infensa facta est. Hinc subdubitare licet, vtrum hanc causam, an effectum nomines, vtrum aliquid ad partum morandum contulerit, nec ne, vtrum tarditatis culpa matri, an fœtui attribuenda sit.

§. XII.

Hasce partus retardati causas quoties mecum reputo, toties non possum non subridere medicorum prudentumque superstitionem, aut, vt rectius dicam, credulitatem, qui fauoris ergo in viduas sibi fingunt nouas naturae leges. Id enim, quod proprium vniuerso

y) L. cit. p. 69. 87.

animantium generi est, proprium etiam speciei esse debet. Habent vero animalia suum quodque nascendi tempus, quidni et homo? Quicquid ergo ultra citraque fit, aut falsum, aut dubium est. Vt enim quisque partus, qui ante septimum mensem in lucem editur, nec perfectus, nec vitalis est, ideoque nec prolegitimo habendus, ita dubius videtur, qui longius post nonum venit, quoniam is, si quid video, mensis sollemnis est. Hic effert, si cetera consentiunt, fetum maturum, vegetum et omnibus membris absolutum, sic ut recte spirare, deglutire ac munia vitae prorogandae obire possit. De diebus aliquot nec quaeritur, nec disceptatur. Medius velutique intercalaris partus decimestris est, quoniam magna menstrui floris vis ad definiendum nascendi tempus reperitur, i. e. in illud tantum non semper incidit. Qui fluor cum in feminis non eodem mensis spatio prodeat, prodire etiam debet citius seriusue ipse fetus. Hinc illa proficiscitur partus diuersitas, quod quaedam grauidae aliquot diebus ante vel post nonum mensem onus ventris deponant. Hinc summus vltimusque nascendi terminus constituendus mensis decimus videtur, modo ceterae res non abhorreant. De reliquis nihil habeo, quod dicam, cum mihi quidem in fauorem femellarum, et in fraudem legis effecti atque introducti esse videantur, quia naturae

turae muliebri non conueniunt. Habet suum quodque poma tempus, quo maturefcit: Quod vbi attigit, aut decedit, aut corrumpitur. Nec ab hac lege libera et immunis mulier est. Rarius enim partus serotinus incidit, marito superflite; Crebrius, marito fati extincto vel peregre profecto. Hinc ergo illae lacrumae, quod frigido in lecto sola iacere nec potuit, nec voluit. Incerta ergo et suspecta est feminae talia fingentis pudicitia, etiamfi veritatem iureiurando confirmare audeat. Hodie enim iurisiurandi vis et dignitas adeo euiluit, vt vel in ipso adulterio deprehensa ne vereatur crimen ventris sic abolere.

§. XIII.

Ne vero iniustus et durus in sexum fuisse perhibear, auctor suasorque sum, vt ante, quam iudicemus, omnia curatius inuestigemus. Nam bene monente HEBENSTREITIO ²⁾ *vt fidem mereatur mulier, eiusque assertio veri similitudinem habeat, aequum omnino est, testium fide constare, an, et quali, quamque acrimorbo, durante grauiditate, afflicta fuerit, an illam grauis ex morte vel absentia mariti luctus afflixerit, an offensa sanguinem profuderit,* hinc

²⁾ Anthropol, p. 195.

hinc illi abortus prope fuerit, ut sub hisce conditionibus ob virum matris fetusque iacturam naturae opus tardius procedere oportuisse constet. At quam arduum et difficile est, haec omnia ad liquidum perducere, si nobis cum astuta femina res est, quae morum integritatem, castitatem, morbum, luctum et sexcenta alia fingere, ac histriionum more exprimere sciat! Tunc vel ipsum ius mensis decimi fallax est, nec deerit, qui viduam hereditatis adipiscendae cupidam amplexetur, et sic efficiat, ut ventrem decem mensibus perferat i. e. legitime pariat.

§. XIV.

Supereſt, ut casum, quem Ill. GRVNERO debeo, paucis subiiciam. Matrōna honestissima, pluries, sed semper sub finem hebdomadis quadragesimae et tempus menstruorum solito- rum partum enixa, iterum ex viro se conce- pisse a. d. XII. Februarii putabat, quia men- ses non redibant, de reliquo fuetis sympto- matis obnoxia. Motum fetus a. d. II. Iulii sensit, partum vero ipsum a. d. XXX. Nouem- bris edidit. Infans erat solito maior, perfe- ctior, torosior. Ergo utrum tulit per XXXII. hebdomades, si numerum ab eo tempore, quo menstruus fluor incidere mor- ris erat, capere velis. Contra si rationi adde- re cupis praegressas quatuor hebdomades, quibus

quibus iam defuerunt menstrua, tunc XXXVI. hebdomadam spatium supererit. Quod vero prae ceteris memoratu dignum est, ad finem mensis Octobris doloribus ad partum vehementissimis correpta femina est, et obstetrix accersita, quae et partum vere instare, et altero die infecuturum dixit. Sed spes fefellit. Cessarunt et quieuerunt omnino, et sub tempore eo, quod supra relatum est, grauida tarde quidem propter obliquum capitis situm, attamen feliciter peperit.

§. XV.

Ex his ergo, quae adhuc recensui, intelligitur, spatium nascendi certum homini esse, quod per se nec anteuertere, nec tardare possit; largiendum tamen aliquid videri pudori feminarum et causis quibusdam, animum et corpus vehementer et diu infestantibus, modo verae, non fictae sint, hoc vero tempus decimo mense finiri, nec partum legitimum esse posse, qui serius incidit. Est enim haec disputatio anceps, et praestat, leges naturae muliebri magis adstringere, quam laxare. Partus qui sexcenties stato spatio absoluitur, pro regula est, ad quam extraordinarium diiudices. Omne vero nimium, ut ubique, ita et hic metuendum esse censeo.

XXX.

DR. ANTON GUILIELM. PLAZ,

P r o g r.

De socris.

Lipſiæ. 1768.

Minimo vt plurimum pretio, maximi veniunt labores. Miles, præſentiſſimis quotidie mortis expoſitus periculis, viliffimo ſtipendiò vitam venalem habet. Nautæ remigesque, noctu diuque ad tranſtra ſedentes, continuiſque maris et procellarum iniuriis agitati, mucido pane et vappa famem ſolantur. Eruditi, indefeſſo ſtudio, vtiliſſimis ſcriptis edendis inſudantes, adeo exigua ſæpe laborum ſuorum ferunt præmia, vt vel in infima ſtatione collocatos haud paucos, manuaria opera vitæ neceſſitates merentes, feliciores propemodum dicere queas, cum e contra illi, qui campos loquendo et ſcribendo, in eo perpetim laborant, vt bullatis nugis pauculæ paginae, compluribus lectoribus auidiſſime petitaæ turgeſcant, largiſſimam ineptiarum ſuarum, abſque magno labore, capiant mercedem. Præter-

terierunt ea tempora, quibus poetae, quod SANNAZARIO, ob tria, in reipublicae Venetae laudem composita disticha contigit, splendidissimis afficiantur donis; neque tantus in eruditorum opera nunc est amor, vt, quod de PLINIO iuniore commemoratur, *quadringentis millibus nummum*, commentarios suos vendere queant. a) Quis iam orationem *viginti talentis* emerit: quo pretio, oratio quaedam ISOCRATIS emta fuit. Cum luxui et voluptatibus opitulandum est, neque sumtum neque operae poenitet, magno potius id agitur studio, vt, quae vel corporis cultui, admodum saepe ridiculo, inferuiunt artes, vel, quae illecebrofis oblectamentis famulantur praesidia, maxima cum sollertia sustententur, quinimo munificentissimorum praemiorum spe excitentur, quae vero menti formandae et emendandae aut corporis vigori tuendo opem ferunt studia et conamina, multis vix obolo aestimentur digna, atque inter officia, ex officio vti in foro loqui moris est, expedienda ponantur.

Ita equidem in omni comparatum esse vita, compertum habemus, vt non semper pro merita, factis vtilissimis et laudatissimis referantur praemia; omnium tamen frequentissime hoc in medica contingit re, vt, cum de mercede, medicis solvenda, cogitandum est, vel exigua admodum fostrorum sint praemio-

S 3

la,

a) PLINIVS epistolar. Libr. III. a. I:

la, vel variae in promptu sint excusationes exceptiones, effugia, quibus assiduitatem mentium in dubium vocare, aut ob euentum optatis haud respondentem, obligationis suae vim friuole eneruare student morosi aegri, adeo, ut iniquissimis suis moribus, verissima esse comprobent, quae de Aesculapio trifronte OWENVS dixit:

*Intrantis medici facies tres esse videntur
Aegrotanti, hominis, daemonis, atque
dei.*

Quamprimum accessit medicus, dixitque salutem,

*En Deus! aut custos angelus, aeger ait.
Cum morbum medicina fugauerit Ecce homo!
clamat,*

Cum poscit medicus praemia: Vade Satan b)!

Vix nempe frequentius, inter plurima, maximaque vitia, est vllum, quam ingrati animi turpitudine, dum nempe accepta beneficia vel negantur, vel dissimulantur, vel non redduntur, maxime vero, dum obliuioni dantur; qua propter nunquam gratius fieri potest, cui beneficium elapsum est. c) Ecquod vero maius censeretur poterit beneficium, omni diuitiarum apparatu praestantius, quam quod a medicis praestatur? grato vel maxi-

b) Epigramm. Libr. I. ep. 95.

c) SENECA de benef. Libr. I. cap. I.

maxime animo, atque liberaliore remuneratione excipiendum. Quodsi enim, quod saepissime fieri, quotidianis constat exemplis, quodsi imperitissimis medicastris, in re summe illicita, atque seuerissimis superiorum mandatis interdicta versantibus, nimium larga saepe, indebite soluuntur praemia, cum iniquis ausibus morborum curam aggressi fuerint, atque phaleratis vaniloquiis, certissimam exoptati eventus dederint spem; quodsi praeterea, temerariis hisce turbatoribus et impostoribus, ante quam fide data sese liberauerint, maxima cum facilitate, vberissima offerantur *sostra*, immedicabili saepe aegrorum damno parta; quanto maiore cum opprobrio, *rationalibus*, et probatae dexteritatis medicis, merces laborum, solertissima cum accuratiorne infumtorum, retinebitur, aut, cum soluenda fuerit, absque omni ratione imminuenda et moderanda videbitur? „Quo magis igitur aequum, imo iustum est, vt cunctorum officiorum recte praestitorum, digna non solum habeatur aestimatio, verum etiam de iisdem honorandis, atque digne remunerandis cogitetur, eo magis quoque conuenit, vt aequius de medicorum laboribus sentiant, qui, nescio quo incondito aduersus ipsos praecudicio capti, neque honorifice satis de ipsis existimant. neque assiduam ipsorum industriam recte pensare norunt.“ Nullum e-

quidem est vitae genus aut studium, quod non suis abunde stipatum sit molestiis, maxime tamen practicas artes exercentibus, per quamplurimas eundum esse difficultates, vix quisquam est qui ignoret. Quo majora vero haec, non in ipsis semper artibus aut studiis subjective haerentia, sed aliunde inducta, sunt taedia, eo quoque graviora sunt iis, qui officio suo ita exigente, iisdem citra culpam suam, neque tamen sine dolore, quotidie propemodum subeundis, adstricti sunt, neque tamen minimam se inde referre gratiam, longe maiore cum dolore intelligunt. Talia autem affatim in re medica occurrere, artem facientes haud quaquam fugit. Dat equidem Galenus opes, non semper tamen liberalioribus, quibus eas dispenfet, vtens manibus, indeque vel satis quandoque parcas, vel propter innumeras quibus comparandae sunt molestias, nimium saepe inamarescentes, largiores omnino et iucundiores futuras, si quidem omnes aequo perpenderent animo, *medicinam de reliquis liberalibus artibus, nulli nitore, copia, utilitate et iucunditate cedere.* d) Sunt potius haud pauci, in quos illud DIOGENIS quadrat: *si conualueritis, nullam gratiam habetis, sed diis habendam prosternimini, sin minus, medicos accusatis.* e) Raro quippe perpenditur, rem inaestimabilem, vitam vi-

*deli-

d) PLUTARCH. de tuenda sanitate.

e) DYOGENES CYNICVS Epist. L. XXVII.

delicet atque sanitatem, medicorum ope conseruari, restaurari, stabiliri, ideoque non reitantum, sed *operae* etiam pretium soluendum esse illis, qui a negotiis suis auocati, aliis vacant, atque hinc et meriti, et occupationis quoque suae mercedem merentur. Has occupationes, qui leuioris aestimauerit, ipsorum profecto laboriosorum negotiorum, a medicis suscipiendorum, iuxta cum ignarissimis ignarus sit oportet, cum non sola pulsus exploratione, aut fugitiua formularum praescriptione, aut volubili loquacitate, aut medicamentorum dispensatione, omnis res expedita sit, sed ante, quam de remediis apte seligendis cogitari possit, prudente omnium, quæ ad vitam et sanitatem cuiuslibet subiecti conseruandam aut restaurandam faciunt momentorum, aut quæ præter naturam eueniunt moliminum, opus sit ponderatione. Ipsorum nempe morborum adeo variorum, si quidem, tam quoad essentialia, quam quoad accidentalia phaenomena, attente consideremus conditionem, haud exiguum medicis, in issdem recte cognoscendis, diiudicandis, et secundum artis regulas curandis, iniunctum esse laborem, vltro profiteri conueniet. Leuissimi equidem videtur negotii res, febriculam curare, in cuius cura suscipienda, vel imperitissimum quemque, nequissimo versari ausu, affatim intelligimus, vel contra cuius acerbiteriam, adeo facile per decantatissima sic dicta specifica febrifuga, quotannis nouis inuen-

tis aucta, iri posse contenditur, ut unicam, atque vniuersalem omnium febrium esse causam, unico atque vniuersali quoque remedio tollendam, credi posse videatur. Quis vero est inter prudentiores pathologos, quin sciat, quanta causarum, quasunque febres facientium, non solum inter se sit diuersitas, non varietate tantum aestimanda, sed etiam essentia sua, multis modis contraria, sese manifestans, effectuumque praeterea ratione, atque symptomatum frequentia, qualitate, grauitate, et duratione, in diuersis subiectis diuersissima; alias ut taceam circumstantias, neque unquam semper praecidendas, neque vni eidemque indicationi adaptandas. Quae omnia, si medicus, uti decet, sedula animi ponderauerit attentione, si mutationum, quauis die crebrius contingentium modos provide obseruauerit, si commotionum criticarum salutarium, vel sub hac larua dolose ludentium irregularium moliminum indolem prudenter discernere nouerit, an exiguum ipsius fuisse operam, tam cito quam asparagi coquantur expediendam, existimare conueniet? Febrem equidem pellere, non adeo magnae semper est artis, sed ita in suppressenda febre versari, ut, cum fugata, cumque causa eius radicitus ex corpore exturbata fuerit, ulteriore sua, saepissime perniciosiore atrocitas, haud noceat, neque damna, priore morbo grauiora inducat, neque funestae metastases ad viscera, infelicissimi ut plurimum chronicorum mor-

morborum parentes, aut ex intermittentibus continui et acuti prouocentur, soli, periti atque vigilantis gratum habendum est medici circumspeditioni. Huic debentur victimae; huius officium, mutua aegrorum excitet oportet officia, non tamen ex *eventu*; qui nunquam in medici est potestate, sed ex *factorum* grauitate et assiduitate metienda. „Non enim hic pactum „est de sanitate restituenda, atque de sostro, „sub hac^o conditione, a medico haud quaquam „semper adimplenda, soluendo, sed de studio „saltem, sanitatem, quatenus per artem liceat, „rit, restaurandi, et incommoda morborum „leuandi, remunerando.“ Quo maior vero aegrorum aduersus medicos, sanitati suae inuigilantes, atque sostro promerito neutiquam priuandos, est obligatio, eo grauior tunc fieri videtur, cum, qui per se satis iamtum molestus est in morbis dextre curandis labor, ipsorum aegrorum morositate, aut imprudente aliorum censura, aut clandestina medicatione, aut arrogato in medicos imperio, maxime taediosus redditur, quandoquidem soli fere medicae arti, duriore quodam contigit fato, quod prae omnibus scientiis, matronarum, anicularum, omnisque generis imperitissimorum consultorum, insulis passim exposita sit reprehensionibus, imperiosisurbationibus, iniquissimisque vel infimae sortis hominum iudiciis, medicorum famae nefanda proteruia necituris; quorum frivolis ausibus, dum

dum complures aegrorum nimium facile fauent, praesentem, honoris saepe tantum causa vocatum medicum, *mercenarii quasi saltem ministri instar habent*, leuissimo et arbitrario vix dignum praemiolo. Omnes tamen aegros, aut quicumque medicis curam tuendae sanitatis prophylacticam etiam committunt, eodem iure medicis, quo debitores creditoribus, obstrictos esse, mihi quidem haud quaquam viderur dubium, quinimo maiorem ipsorum esse obligationem, eo confidentius asserere ausim, quo plures semper sanitas, omni videlicet diuitiarum affluentia superior, aestimanda est, cum, PLATONE teste, nullus sit, qui non malit, parum argenti possidens, recte valere, quam magni regis diuitias habens, aegrotare f). In praemio nihilominus, medicorum laboribus constituendo, vix una eademque seruari poterit norma, cum nec eadem morborum, quoad grauitatem et durationem, sit indoles, nec eadem omnium aegrorum conditio, quorum omnino etiam facultates, in sostro exigendo respexisse, aequum est. (Quodsi secundum Ordinis nostri Statuta, summa auctoritate confirmata, de sostro iudicandum fuerit, ita decernitur: *Si quis oetiduo curauerit diuitem aliquem in morbo magno siue graui, ab eo poscat thaleros decem, si mediocris fortunae hominem, thaleros sex.*) Aequitati omnino quam maxime hoc conuenit pretium, si qui-

f) In Eryxii.

quidem modo perpendere lubeat, quam saepe, maior longe numerum copia, voluptatibus et oblectationibus, idque genus libidinosi illecebris, prodigaliter impendatur, quibus certe multi grauesque morbi, magno studio, maximaque cum contentione comparantur. Quodsi harum non poeniteat impensarum, quibus tristissimum saepe incommodorum *causae*, adeo cupide emuntur, cur illorum poeniteat munusculorum, quae longe liberaliore manu illis offerre decet, quorum studio infeliciores harum *causarum effectus*, parum laudando saepe modo induci, corrigendi sunt? Iplis, laude dignissimi, magistratuum sit exemplis, vt, qui publicae sanitatis curam gerunt medici, physicorum ordinariorum siue poliatrorum nomine venientes, publicis sustententur sumtibus, ne pauperioribus quoque, valetudinis tuendae et recuperandae deficiant praesidia; quibus egregiis institutis, sui erga suos medicos quoque officii moneri debebant omnes, quorum vel maxime interest, vt praeter sanam mentem corporis quoque sani fruantur felicitate, cuius haud exiguan partem, medicorum profecto vigilantiae in acceptis esse ferendam, vix quisquam inficiabatur. Iure adeoque suo, mercedem postulant medentes, atque iuris quoque vigore suffulti, eandem ab aegris inique duris atque refractariis exigendi, potestatem habent. Ipsa quoque iura Saxonica, potiore locum affi-

assignandum praecipiunt *sostro*, ex ferali morbo poscendo, si quidem concursus creditorum, super demortuorum facultatibus obortus, aut ob heredum contumaciam, res in foro decidenda fuerit. Quale vero *sostrium* medicis statuendum sit, si quaeratur, vix exacte satis hanc dilui posse quaestionem, plus vna de causa patet. Si quidem res in foro agatur, atque iudicis, aut Collegiorum medicorum sententiae committatur, norma Statutorum cuiuslibet Collegii, omnem facile dirimere poterit dubitationem, potissimum, si forte medentes, nimium magno pretio suos aestimauerint labores, atque in medicamentorum quoque valore, aequitatis, aut etiam sic dictae taxae normam, enormiore modo violauerint. Si vero inter priuatos constitutum fuerit *sostrium*, pacti omnino voluntarii, aut contractus innominati videbitur obtinere naturam, qui semper quidem obligationis vim habet, sed legibus tamen determinari haud potest. Vt plurimum quippe de annuo conuenitur *sostro*, quod HIPPOCRATES jantum suauit g) in quo definiendo, vtriusque partis consensus, omnem rem facile expedire potest. Quodsi enim tenaciores quoque nonnulli fuerint

g) Ἐπιμελεῖσθαι δὲ περὶ τῆς αἰτίας μισθοῦ. *Curare oportet de constituenda mercede. In Praeceptis*

sint in mercedula annua statuenda, cum tamen medicus domesticus, hac se contentum fore pollicitus fuerit, nullo iure pacti huius limites amplificare poterit. Cum tamen nec in hoc contractu adimplendo, suorum semper pollicitorum satis memor sit altera paciscentium debitorum pars, quin per plures quandoque annos, in promisso hoc praestando negligentior sit aut difficilior, medentibus omnino vitio verti haud poterit, si quidem, irritis frequentioribus et humanioribus monitionibus, iudicis auxilio implorato, morosiores istos debitores, ad officium suum severiore compellant rigore, atque se gratiosos eundem, gratiam nempe promerentes, non vero gratis medentes esse, comprobent. Ante tamen, quam ad ista deveniatur praesidia, ut plurimum Collegiorum medicorum exposci solet sententia, qua non solum, *an* sostrum exigere licuerit, sed etiam, *quale* exigendum sit, et an aequitatis in eodem determinando habita fuerit ratio, decernendum est. Ita etiam facilior postmodum iudici subministratur opportunitas, de aequo et iusto, circa sostra iniquius denegata, pronunciandi.

Fusore in hac, huius argumenti parte exponenda, haud opus est tractatione; poterunt complures, qui de medicina forensi ex instituto

tuto egerunt, consuli scriptores. *h)* Quodsi exemplis, quae iam paucissimis dicta fuerunt, confirmare volupe esset, perquam multa quidem, vix tamen, quantam habent vim, tantam etiam forte gratiam habitura, in promptu essent; quae, quandoquidem saepius super hac re ab Ordine nostro sententiae postulatae fuerunt, luculento esse possent documento, quam parum etiam quandoque ditiores, obligationis suae aduersus medicos, memores esse soleant, et quamdedeceat, humanitate et patientia eorum, quibus promerita debentur praemia, ita abuti, vt tandem publica, parum tamen honorifica, ingrati animi specimina, iudicibus proponi, atque ab ipsis merito, non ex fauore erga medicos, sed ex causae aequitate, reprobari oporteat.

b) Conferantur HEBENSTREITII *Antropologia forensis*, Lipsi, 1751. edita, Cap. V. it. Magni LUDWIGII *Institutiones medicinae forensis*, Lipsi. 1765. editae, P. II. Tr. I. cap. V. Prorsus tamen hac de re, ad medicinam forensis quam maxime pertinente, TRICH, MEYERVM in *Institutionibus medicolegalibus*. Ien. 1720. editis, siluisse miror, quod et fecit MICH. ALBERTI, in *Systemate Iuris prudentiae medicae*, Halae 1725. edito.

Un 406

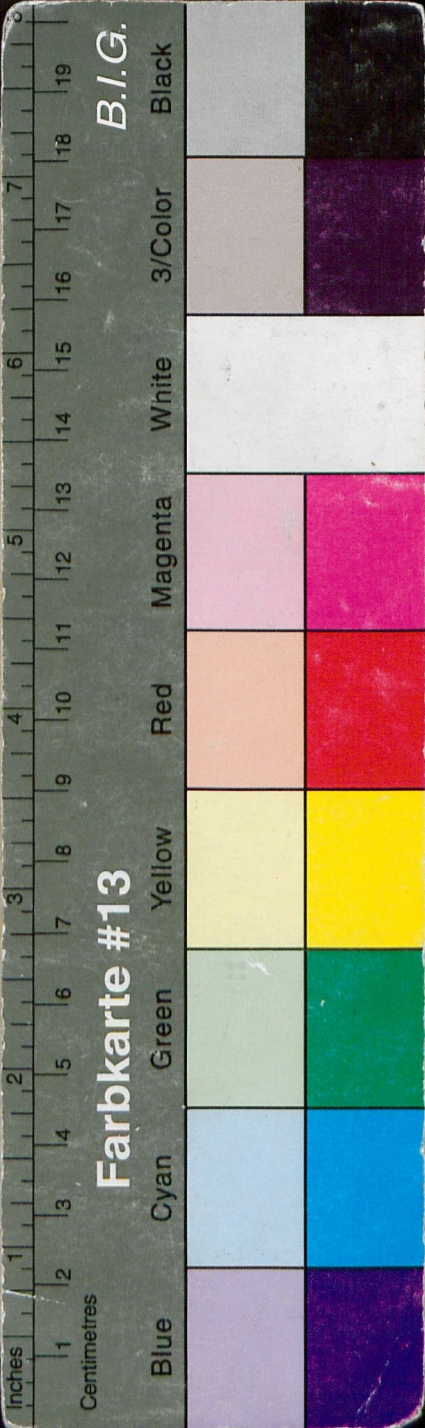
NO 12

ULB Halle
006 346 618

3

12

COLLECTIO
OPVSCVLORVM
SELECTORVM

AD
MEDICINAM FORENSEM
SPECTANTIVM

CVRANTE

DR. IOAN. CHRIST. TRAVGOTT
SCHLEGEL

CELS. COMIT. REGN. DESCHOENBVRG-WAL-
DENBVRG CONSIL. ET ARCHIATRO, DYNA-
STIARVM WALDENBVRG ET LICHTEN-
STEIN & C. PHYSICO ORDINAR.

VOL. IV.

LIPSIÆ

IMPENSIS CAR. FRIDER. SCHNEIDER.

1789.